

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้เป็นเรื่องรูปแบบการจัดการเทคโนโลยีธนาคารเพื่อส่งเสริมการออมของนักเรียนมัธยมศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ความหมายและความสำคัญของการออม ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการออม ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการออม รูปแบบการจัดการเทคโนโลยีธนาคารของนักเรียนมัธยมศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศและต่างประเทศ แล้วสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. บริบทโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1
3. ความหมายและความสำคัญของการออม
4. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออม
5. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการออม
6. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดพฤติกรรมการออม
7. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีธนาคาร
8. หลักการพัฒนารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีธนาคารเพื่อส่งเสริมการออมของนักเรียนมัธยมศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
9. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยในปี พ.ศ.2540 ในภาวะที่เกิดปัญหาเศรษฐกิจที่เรียกว่า ฟองสบู่แตกที่ชี้ให้เห็นว่าแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อ

การมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยและทรงพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณในการปรับปรุงแก้ไข และได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเผยแพร่เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2542)

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2547) กล่าวถึง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชทานแนวทางการดำเนินชีวิตที่มีความอยู่ดีมีสุข ไม่ฟุ้งเฟ้อเกินตัวที่เรียกว่า “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มีองค์ประกอบ 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง กรอบแนวคิดของหลักปรัชญาเป็นการชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ ควรจะเป็นโดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤติ เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

ส่วนที่สอง คุณลักษณะ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

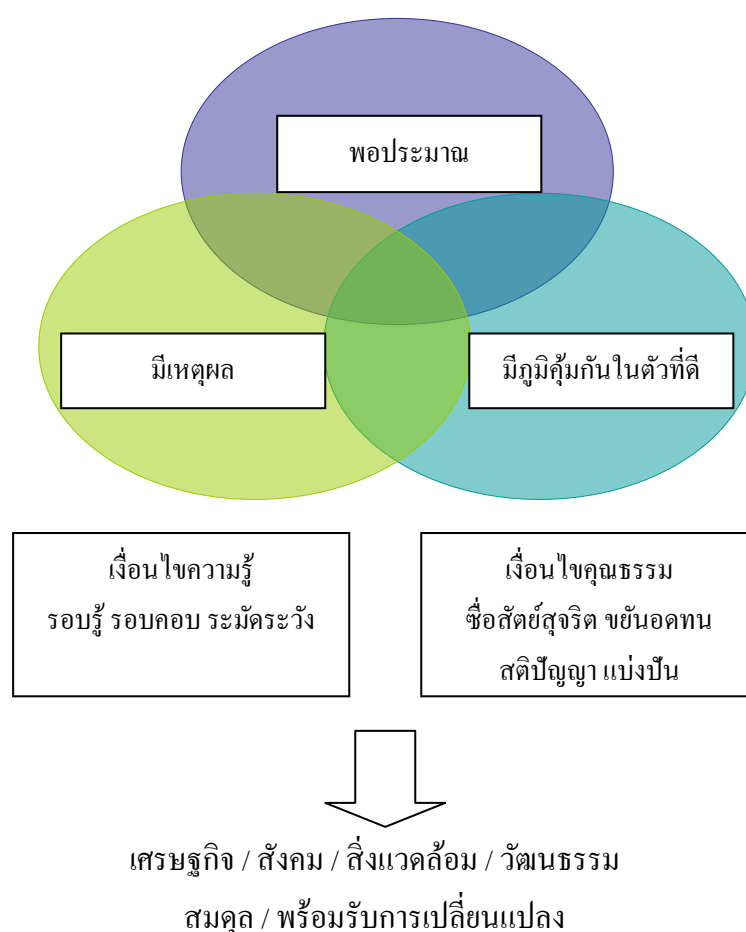
ส่วนที่สาม คำนิยามความพอเพียงต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อมๆ กัน คือ **ความพอประมาณ** หมายถึง ความพอดีไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่นการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ คุณลักษณะที่สอง **ความมีเหตุผล** หมายถึงการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น ต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ และคุณลักษณะที่สาม **การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว** หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

ส่วนที่สี่ เงื่อนไขการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ ประการแรก เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย

ความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ และประการที่สอง เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

ส่วนที่ห้า แนวทางปฏิบัติและผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สมพร เทพสิทธา (2548 : 39 - 47) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงครอบคลุมมิติที่สำคัญ 4 ด้าน คือ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม มิติด้านวัฒนธรรม และมิติด้านจิตใจ โดย 3 มิติแรกที่กำลังจะ

เกิดขึ้นได้ ต้องอาศัยมิติด้านจิตใจของบุคคลเป็นสำคัญ กล่าวคือ บุคคลต้องรู้จัก “พอ” คือมีค่านิยมที่เห็นความสำคัญของความพอดี ความพอประมาณ ประหยัด และมุ่งมั่นที่จะพึ่งตนเองให้มากขึ้น เมื่อบุคคลมีจิตใจดังกล่าวก็จะใช้ชีวิตแบบเรียบง่ายมากขึ้น และมีวัฒนธรรมด้านวัตถุนิยมน้อยลง จึงจะทำให้ครอบครัวและชุมชนของคนมีเศรษฐกิจแบบพออยู่ พอกิน และพึ่งภายในกลุ่มตนได้มากขึ้น อันจะทำให้ภายในสังคมมีความรับผิดชอบช่วยเหลือกันมากขึ้น ก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคมได้อย่างแท้จริง

ณรงค์ โชควัฒนา (2547 : 5) ได้สะท้อนมุมมองเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงจากทัศนะและประสบการณ์ว่าเศรษฐกิจพอเพียง คือการพัฒนาเป็นขั้นตอนไม่ใช่เป็นการถอยหลังเข้าสู่ระบบบรรพกาลแต่เป็นการสร้างรากฐานที่แข่งขันในระดับชาติและต่างประเทศได้ โดยถ้าชุมชนได้พัฒนามาถึงจุดที่มีการรวมตัวกันและใช้องค์ความรู้ความสามารถในการพึ่งตนเองให้เป็นพันธมิตรกับรัฐและองค์กรสังคมอื่นๆ อย่างเสมอภาคองค์ความรู้ที่ประชาชนมีอยู่รวมกับความรู้ทางวิชาการใหม่ๆ ที่เข้ามาจะทำให้ชุมชนเข้มแข็งในระดับทฤษฎีขั้นที่ 3 ซึ่งหมายความว่าเราพร้อมที่จะแข่งขันเพื่อเข้าสู่ตลาดการค้าและตลาดโลก พระราชดำรัสในวันที่ 4 ธันวาคม 2541 มีใจความสำคัญตอนหนึ่งว่า “เศรษฐกิจพอเพียงนั้นครอบครัวหนึ่งหรือหมู่บ้านหนึ่งๆ ถ้าทำให้ได้เพียง 25% ของการกระทำทั้งหมดของแต่ละหน่วยดังกล่าวก็น่าจะเพียงพอที่จะทำให้เกิดผลดีตามเป้าประสงค์แล้ว” (สุนทร กุลวัฒนารพงศ์, 2544 : 27 - 29)

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นวิถีการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายที่ก่อให้เกิดความสุขอย่างแท้จริงแก่ผู้ปฏิบัติตาม พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ซึ่งต้องสร้างพื้นฐานจากมิติด้านจิตใจของตัวบุคคลเป็นลำดับแรกก่อน และสามารถเน้นความพอเพียงได้เป็น 3 ระดับ คือระดับที่หนึ่งพอเพียงในระดับครอบครัวให้สามารถเลี้ยงตนเองได้ระดับที่สองพอเพียงในระดับชุมชนคือมีการรวมพลังกันพัฒนาการผลิต การตลาด การพัฒนาคุณภาพชีวิตสวัสดิการสังคมและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ส่วนระดับที่สามคือพอเพียงในระดับประเทศหมายความว่าร่วมมือเป็นพันธมิตรกับแหล่งเงินทุน (ธนาคาร) แหล่งเครือข่ายข้อมูลข่าวสาร องค์กรพัฒนาเอกชน (ภาคเอกชน) หน่วยงานภาครัฐ (วิชาการ การวิจัย) ในการทำธุรกิจที่แข่งขันได้ และพัฒนาคุณภาพชีวิตบนผลประโยชน์ที่เท่าเทียมของทุกฝ่าย โดยเน้นว่าการพึ่งตนเองในทุกระดับต้องเชื่อมโยงอย่างเป็นขั้นตอน เน้นการเรียนรู้และการทำงานร่วมกันอย่างรู้จักการช่วยเหลือแบ่งปัน ในรูปการให้และการรับ ไม่ใช่มุ่งแสวงหากำไรสูงสุด แต่อย่างไรก็ตาม จากแนวพระราชดำรัสและทรงเป็นตัวอย่างในโครงการต่างๆ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้สร้างค่านิยมในการดำรงชีพตามทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนบางกลุ่ม ส่งผลให้เกิดการออมคูนานไปกับการดำรงชีพอย่างพอเพียงในชุมชน ซึ่งจะฝังรากลึกถึงลูกหลานของกลุ่มบุคคลเหล่านี้ในอนาคต ให้

กลายเป็นค่านิยมประจำชุมชนหรือท้องถิ่นต่อไป เชื่อมโยงให้ประเทศมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจมากขึ้น โดยผันแปรตามเงินออมของประชาชนในประเทศที่เพิ่มมากขึ้น

บริบทโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1

จังหวัดเพชรบุรี มีสถาบันการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษา ทั้งที่เป็นของรัฐ เอกชนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวม 315 แห่ง จำนวนครู 4,976 คน คณาจารย์ 151 คน บุคลากรทางการศึกษา 610 คน นักเรียนและนักศึกษา 124,927 คน ดังนี้

ตารางที่ 2.1 ครู/คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา

ที่	หน่วยงาน	จำนวนบุคลากรในสังกัด		
		ครู	คณาจารย์	บุคลากรทางการศึกษา
1	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1			
	สังกัด สพฐ.	1,787	-	139
	สังกัด สช.	722	-	-
2	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2			
	สังกัด สพฐ.	1,785	-	67
	สังกัด สช.	55	-	-
3	วัดที่เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	-	-	53
4	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	-	151	124
5	วิทยาลัยเทคนิคเพชรบุรี	92	-	49
6	วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี	74	-	54
7	วิทยาลัยการอาชีพบ้านลาดเพชรบุรี	35	-	11
8	วิทยาลัยการอาชีพเขาย้อยเพชรบุรี	21	-	18
9	วิทยาลัยสารพัดช่างเพชรบุรี	42	-	8
10	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเพชรบุรี	59	-	48
11	สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบฯ	126	-	28
12	ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดเพชรบุรี	20	-	2
13	กองการศึกษาเทศบาลเมืองเพชรบุรี	158	-	9
รวม		4,976	151	610

ตารางที่ 2.2 จำนวน สถานศึกษา/นักเรียน/นักศึกษา ปีการศึกษา 2551

ที่	หน่วยงาน	จำนวน โรงเรียน	จำนวนนักเรียน / นักศึกษา											รวม
			ก่อน ประถม	ประถม	ม. ต้น	ม. ปลาย	ปวช.	ปวส.	ระยะ สั้น	ป. ตรี	ป. โท	ป. เอก	ป. บัณฑิต	
1	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพชรบุรี เขต 1													
	สังกัด สพฐ.	117	2,663	11,616	8,944	5,387	111	-	-	-	-	-	-	28,721
	สังกัด สช.	20	3,813	6,716	2,553	1,302	-	297	-	-	-	-	-	14,681
2	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพชรบุรี เขต 2													0
	สังกัด สพฐ.	138	3,937	11,706	6,976	3,041	38	-	-	-	-	-	-	25,698
	สังกัด สช.	2	388	867	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,255
3	วัดที่เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	21	959	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	959
4	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	1	-	-	-	-	-	-	-	10,533	324	46	219	11,122
5	วิทยาลัยเทคนิคเพชรบุรี	1	-	-	-	-	1,758	606	-	-	-	-	-	2,364
6	วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี	1	-	-	-	-	1,710	507	1,000	-	-	-	-	3,217
7	วิทยาลัยการอาชีพบ้านลาด เพชรบุรี	1	-	-	-	-	315	471	-	-	-	-	-	786
8	วิทยาลัยการอาชีพเขาย้อย เพชรบุรี	1	-	-	-	-	280	192	3,788	-	-	-	-	4,260
9	วิทยาลัยสารพัดช่างเพชรบุรี	1	-	-	-	-	95	17	19,367	-	-	-	-	19,479
10	วิทยาลัยเกษตรและ เทคโนโลยีเพชรบุรี	1	-	-	-	-	341	399	1,299	-	-	-	-	2,039
11	สำนักงานส่งเสริมการศึกษา นอกระบบฯ	8	-	328	2,661	4,312	-	-	-	-	-	-	-	7,301
12	ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำ จังหวัดเพชรบุรี	1	121	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	121
13	กองการศึกษาเทศบาลเมือง เพชรบุรี	1	694	1,924	306	-	-	-	-	-	-	-	-	2,924
รวม		315	12,575	33,157	21,440	14,042	4,648	2,489	25,454	10,533	324	46	219	124,927

หน่วยงานดูแลการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ดูแลรับผิดชอบ โรงเรียนต่างๆ ในอำเภอเมืองเพชรบุรี อำเภอบ้านแหลม อำเภอเขาย้อย และอำเภอหนองหญ้าปล้อง โดย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ดูแลรับผิดชอบ โรงเรียนต่างๆ ในอำเภอชะอำ อำเภอบ้านลาด อำเภอท่ายาง และอำเภอแก่งกระจาน

ภาพที่ 2.2 แผนที่ประเทศไทย

ที่มา <http://www.google.co.th/images>

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1 มีโรงเรียนในสังกัดทั้งหมด 52 โรงเรียน
นักเรียน 32,111 คน ครู 1,762 คน ห้องเรียน 994 ห้อง สามารถจำแนกรายละเอียดได้ดังนี้

ตารางที่ 2.3 จำนวนโรงเรียน/นักเรียน/ครู/ห้องเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา

รายการ	จำนวนโรงเรียน	จำนวนนักเรียน	จำนวนครู	จำนวนห้องเรียน
โรงเรียนมัธยมศึกษา	12	13,338	664	358
โรงเรียนขยายโอกาส	21	4,176	334	236
โรงเรียนเอกชน	19	14,597	764	400
รวม	52	32,111	1,762	994

มีรายละเอียดโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดรวม 12 แห่ง และโรงเรียนมัธยมศึกษา
เอกชน 4 แห่ง รวมทั้งสิ้น 16 โรงเรียน สามารถจำแนกรายละเอียดต่างๆ ได้ดังนี้

ตารางที่ 2.4 สถานะ/ที่ตั้ง/ลักษณะพื้นที่/อาชีพผู้ปกครอง/จำนวนนักเรียน

โรงเรียน	สถานะ	ที่ตั้ง	ลักษณะพื้นที่	อาชีพส่วนใหญ่ของ ผู้ปกครองนักเรียน	จำนวนนักเรียน (คน)		
					ม.ต้น	ม.ปลาย	รวม
พรหมานุสรณ์ฯ	โรงเรียนรัฐฯ	อ.เมืองเพชรบุรี	ย่านที่อยู่อาศัย และย่านการค้า	ค้าขาย, พนักงาน- ลูกจ้าง	1,466	1,655	3,121
เบญจมเทพอุทิศ	โรงเรียนรัฐฯ	อ.เมืองเพชรบุรี	ย่านที่อยู่อาศัย และย่านการค้า	ค้าขาย, พนักงาน- ลูกจ้าง	1,501	1,466	2,967
วัดจันทราวาสฯ	โรงเรียนรัฐฯ	อ.เมืองเพชรบุรี	ย่านที่อยู่อาศัย และย่านการค้า	ค้าขาย, พนักงาน- ลูกจ้าง	994	592	1,586
คลองการาม	โรงเรียนรัฐฯ	อ.เมืองเพชรบุรี	ย่านที่อยู่อาศัย และย่านการค้า	ค้าขาย, พนักงาน- ลูกจ้าง	1,538	648	2,186
บางจานวิทยา	โรงเรียนรัฐฯ	อ.เมืองเพชรบุรี	ย่านเกษตรกรรม	เกษตรกร, พนักงาน- ลูกจ้าง	164	101	265
ดอนยางวิทยา	โรงเรียนรัฐฯ	อ.เมืองเพชรบุรี	ย่านเกษตรกรรม	เกษตรกร, พนักงาน- ลูกจ้าง	136	39	175

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

โรงเรียน	สถานะ	ที่ตั้ง	ลักษณะพื้นที่	อาชีพส่วนใหญ่ของผู้ปกครองนักเรียน	จำนวนนักเรียน (คน)		
					ม.ต้น	ม.ปลาย	รวม
โยธินบูรณะเพชรบุรี	โรงเรียนรัฐฯ	อ.เขาชัย	ย่านเกษตรกรรม	เกษตรกร, พนักงาน-ลูกจ้าง	198	63	261
เขาชัยวิทยา	โรงเรียนรัฐฯ	อ.เขาชัย	ย่านเกษตรกรรม	เกษตรกร, พนักงาน-ลูกจ้าง	722	204	926
บ้านแหลมวิทยา	โรงเรียนรัฐฯ	อ.บ้านแหลม	ย่านประมงเกษตรกรรม	ประมง, เกษตรกร, ลูกจ้าง	439	212	651
วชิรธรรมโศภิต	โรงเรียนรัฐฯ	อ.บ้านแหลม	ย่านประมงเกษตรกรรม	ประมง, เกษตรกร, ลูกจ้าง	224	156	380
บางตะบูนวิทยา	โรงเรียนรัฐฯ	อ.บ้านแหลม	ย่านประมงเกษตรกรรม	ประมง, เกษตรกร, ลูกจ้าง	87	54	141
หนองหญ้าปล้องวิทยา	โรงเรียนรัฐฯ	อ.หนองหญ้าปล้อง	ย่านเกษตรกรรม	เกษตรกร, พนักงาน-ลูกจ้าง	371	197	568
อรุณประดิษฐ์	โรงเรียนเอกชน	อ.เมืองเพชรบุรี	ย่านที่อยู่อาศัยและย่านการค้า	ค้าขาย, พนักงาน-ลูกจ้าง	859	699	1,558
ปรีดีรังสรรค์	โรงเรียนเอกชน	อ.เมืองเพชรบุรี	ย่านที่อยู่อาศัยและย่านการค้า	ค้าขาย, พนักงาน-ลูกจ้าง	515	0	515
สุวรรณรังสฤษฎ์วิทยาลัย	โรงเรียนเอกชน	อ.เมืองเพชรบุรี	ย่านที่อยู่อาศัยและย่านการค้า	ค้าขาย, พนักงาน-ลูกจ้าง	634	159	793
เซนต์โยเซฟเพชรบุรี	โรงเรียนเอกชน	อ.เมืองเพชรบุรี	ย่านที่อยู่อาศัยและย่านการค้า	ค้าขาย, พนักงาน-ลูกจ้าง	206	0	206
รวม					10,054	6,245	16,299

โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1 มีความหลากหลายด้านอาชีพและลักษณะสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของผู้ปกครองนักเรียน เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพเหมาะสมในการวิจัยรูปแบบเทคโนโลยีธนาคารเพื่อส่งเสริมการออมของนักเรียนมัธยมศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงครั้งนี้ได้ โดยคัดเลือกจากโรงเรียนที่มีการดำเนินกิจกรรมธนาคารโรงเรียน และส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ด้านการดำรงชีพตามวิถีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหลักสูตรการเรียนการสอน นำมาแบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 จากโรงเรียนเอกชน (โรงเรียนอรุณประดิษฐ์) จำนวน 30 คน กลุ่ม

ทดลองที่ 2 จากโรงเรียนรัฐบาล (โรงเรียนคงคาราม) จำนวน 30 คน กลุ่มควบคุมจำนวน 30 คน และกลุ่มควบคุมจากโรงเรียนเซนต์โยเซฟแพชรบุรี จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์เชิงสถิติต่อไป

ความหมายและความสำคัญของการออม

ความหมายของการออม “การออม” เป็นคำที่คนส่วนใหญ่คุ้นเคยแต่อาจจะไม่ใช่ทุกคนที่จะเข้าใจถึงความหมายที่แท้จริงของการออม ในความคิดของคน 10 คน เราอาจจะได้พบกับความหมายของการออมที่แตกต่างกันออกไปถึง 10 แบบ ซึ่งความคิดทั้งหมดเหล่านี้ อาจจะเป็นความคิดที่ถูกต้อง การออมไม่มีคำที่จะนำมาใช้เพื่อจำกัดความหมายได้อย่างถูกต้องที่สุด บางครั้งเราอาจจะได้ยินความหมายของการออมซึ่งอยู่ในชีวิตประจำวันของพวกเราเอง เช่น คำว่า “ประหยัด” เป็นอีกหนึ่งคำที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคำว่า การออม นั่นเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า การที่เราจะสามารถออมเงินหรือบางสิ่งบางอย่างที่เราต้องการจะออมนั้น ก่อนอื่นเราคงต้องเริ่มจากการประหยัดก่อนนั่นเอง

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2546 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546 : 667 - 1344) ได้บัญญัติว่า การออม หมายถึง เก็บหอมรอมริบ ถนอม สงวน ประหยัด

การออม คือ การเก็บเอาไว้ใช้ในอนาคต เช่น เก็บเงินฝากธนาคารหรือเก็บซ่อนไว้ที่ไหนก็ได้ เก็บทองคำ เก็บสินค้า หรือ เก็บอะไรก็ได้ที่ใช้ในอนาคตได้ (บุญเสริม บุญเจริญผล, 2551: 110)

การออมในเชิงการบริหารการเงินหมายถึงรายได้เมื่อหักค่าใช้จ่ายแล้วจะมีส่วนซึ่งเหลืออยู่เรียกว่าเงินออม (สุขใจ น้ำพุด, 2543 : 185)

นอกจากนี้การออม (Savings) ยังหมายถึงการนำเงินออมที่เก็บไว้เป็นเงินสดไปลงทุนเพื่อหาผลประโยชน์ตอบแทนเป็นดอกผลจากสถาบันทางการเงินเช่น ธนาคารสหกรณ์ออมทรัพย์ และตลาดหุ้น เป็นต้น (ศูนย์ส่งเสริมการบริหารเงินออมครอบครัว, 2552)

การออมมีความหมายกว้างขวางที่รวมทั้งด้านการเงินและที่ไม่เกี่ยวกับการเงิน เช่น การออมทรัพย์ ออมทุน ออมทรัพยากร ออมทรัพย์สิน ออมแรง ออมกำลังทรัพยากรบุคคลและออมเวลา เป็นต้น หากกล่าวเฉพาะการออมที่เกี่ยวกับการเงินของครอบครัว หมายถึง การใช้จ่ายของบุคคลในครอบครัวอย่างมีเหตุผลเหมาะสมกับสภาพ โดยเขียนเป็นสูตรการออมได้ง่ายๆ คือ (ศูนย์ส่งเสริมการบริหารเงินออมครอบครัว, 2552)

$$\text{เงินออม} = \text{รายได้} - \text{รายจ่าย}$$

ดังนั้น ความสามารถในการออมจะมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับความสามารถในการเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายของแต่ละบุคคล หรือขึ้นอยู่กับความขาดแคลน ดังนี้

เพิ่มรายได้	=	ตลาดหา
	=	ลงทุนแรงงาน+แรงเงิน
	=	ลงทุนทางการศึกษา
ลดรายจ่าย	=	ตลาดใช้
ตลาดซื้อ	----->	ซื้อตามความจำเป็น
		ซื้อของที่มีต้นทุนต่อหน่วยถูก
ตลาดใช้	----->	ใช้อย่างประหยัดและทะนุถนอม
ตลาดใช้ชีวิต	----->	คุณค่าไม่ได้อยู่ที่ราคาเท่านั้น

กล่าวโดยสรุป การออมหมายถึงพฤติกรรมที่จะทำให้เป้าหมายที่บุคคลกำหนดไว้ในอนาคตบรรลุจุดประสงค์ เช่น เป้าหมายว่าจะต้องเรียนสำเร็จและมีบ้านเป็นของตนเอง เงินออมจะเป็นปัจจัยที่กำหนดให้เป้าหมายที่วางไว้เป็นจริง นอกจากนี้เงินออมยังใช้สำหรับแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนทางการเงินที่อาจเกิดขึ้นอย่างคาดไม่ถึงของบุคคลบางคนได้ด้วย ดังนั้นการที่คนมีเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างชัดเจนก็จะส่งผลให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะเก็บออมมากขึ้น

ความสำคัญของการออม การออมเป็นพฤติกรรมเริ่มต้น ที่ทำให้โอกาสแห่งความสำเร็จของบุคคลต่างๆ บรรลุถึงวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนหรือค่าใช้จ่ายซึ่งกำหนดไว้ในอนาคต มีสูงขึ้นกว่าบุคคลทั่วไปที่ไม่มีพฤติกรรมการออม เช่น กรณีที่แต่ละบุคคลมีเป้าหมายจะต้องมีบ้านหรือรถยนต์เป็นของตนเองในอนาคตให้ได้ บางคนอาจได้มาโดยการถูกรางวัล โดยการให้จากพ่อแม่ หรือ โดยการซื้อ เป็นต้น ซึ่งการได้มาของบุคคลทั่วไปส่วนใหญ่มักเกิดจากการซื้อ และผู้ซื้อต้องมีเงินลงทุนของตนเองส่วนหนึ่ง อาจจะเป็นจำนวนร้อยละ 10 – 30 ของราคาซื้อ และส่วนที่เหลือจึงขอการสนับสนุนจากสถาบันการเงิน ดังนั้นเงินส่วนที่บุคคลเหล่านี้นำมาลงทุนซื้อในเบื้องต้น ส่วนใหญ่เกิดจากความสามารถในการเก็บออมเงิน ทำให้เห็นว่าโอกาสแห่งความสำเร็จในการมีบ้านหรือรถยนต์เป็นของผู้มีเงินออม มีความเป็นไปได้หากได้รับการสนับสนุนสินเชื่อเพิ่มเติมจากธนาคาร ขณะที่บุคคลซึ่งไม่มีเงินออมหรือมีเงินออมจำนวนน้อยกว่าเงื่อนไขการสนับสนุนของสถาบันการเงิน จะมีโอกาสแห่งความสำเร็จน้อยกว่า อีกทั้งเงินออมยังสามารถใช้สำหรับ แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนทางการเงินที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอย่างคาดไม่ถึงของบุคคลได้ด้วย นอกจากนี้พฤติกรรมการออม ยังส่งผลให้แต่ละบุคคลเหล่านั้น ได้รับประโยชน์ต่อเนื่องอีกหลายประการเช่น

ทำให้มีนิสัยประหยัดคดออม ขยันหมั่นเพียรเพื่อหาเงินเก็บออม เป็นคนไม่ประมาท มีความมั่นคง ปลอดภัยในชีวิต ลงทุนเพื่อการศึกษาและธุรกิจ มีอนาคตและมีความหวัง เป็นต้น

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออม

สุขใจ น้ำผุด (2548 : 46) กล่าวว่าปัจจัยที่เกี่ยวกับการออมคือรายได้ที่เกิดจากการลงทุนจากการได้รับรางวัลหรือจากพ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นผู้ให้เพื่อใช้จ่ายแล้วเหลือเก็บออม เป็นต้น ดังนั้นปัจจัยที่เกี่ยวกับการออมมีดังนี้คือ รายได้ โอกาสการลงทุนและเครื่องมือลงทุน การบริการของสถาบันการเงิน ค่าใช้จ่ายของบุคคลที่มากหรือน้อย สิทธิทางด้านภาษี อัตราดอกเบี้ย เวลาในการออม ภาวะเงินเฟ้อ อุปนิสัยส่วนบุคคล หรือ พฤติกรรมการออม ซึ่งปัจจัยต่างๆ ข้างต้น มีบทบาทในการที่จะส่งเสริมหรือขัดขวางให้แต่ละบุคคลเกิดการออม จึงนับว่ามีความสำคัญอย่างมากเพื่อรองรับให้เกิดการลงทุน และพัฒนาเศรษฐกิจของผู้ออมสำหรับเป็นหลักประกันความมั่นคงของชีวิตในระยะยาว

อุปนิสัยการออมของบุคคล ส่วนใหญ่เกิดจากการสะสมประสบการณ์ที่ผ่านมา ผวนก กับทัศนคติ ความรู้สึกทางด้านจิตใจ ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการออม ซึ่งจากการสังเคราะห์แนวความคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออม ของนักวิชาหลายๆ ท่านสามารถจำแนก ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออม ประกอบด้วย เจตคติ แรงจูงใจ ความเชื่อและค่านิยม รายละเอียด ดังนี้

1. เจตคติ (Attitude) นักวิชาการให้ความหมายของเจตคติไว้ดังนี้

จำเนียร ช่วงโชติ (2545 : 10 - 12) กล่าวว่าการเรียนรู้หรือการรับการถ่ายทอดมิได้ ทำให้พฤติกรรมของคนเราเปลี่ยนไปตามประสบการณ์ที่ได้รับมาเท่านั้น แต่ทำให้เจตคติเปลี่ยนไปด้วยแม้ว่าเจตคติจะเกิดขึ้นจากแรงผลักดันภายในและสิ่งที่เกิดจากนิสัยและอิทธิพลจากสิ่งภายนอกก็ตาม พฤติกรรมส่วนใหญ่ของคนถูกควบคุมด้วยเจตคติของเขา เจตคติจึงเป็นเสมือนหางเสือของ พฤติกรรมคือเป็นเครื่องควบคุมทางการกระทำของบุคคล

กู๊ด (Good, 1973 : 23 อ้างถึงใน วิลาศลักษณ์ ชั่ววัลลี, 2545) ได้กล่าวถึงเจตคติ ว่าเป็นความพร้อมที่จะกระทำปฏิบัติหรือมีปฏิกิริยาต่อบุคคลสิ่งของ และสภาพการณ์ใดๆ ทั้งทางบวกและลบ ฟิชบาย และแอ็ชเซน (Fishbein & Ajzen, 1980 : 56 อ้างถึงใน กุณิสรา กฤตวรกาญจน์, 2545) มองเจตคติว่าเป็นอารมณ์ความโน้มเอียงจากการเรียนรู้ จะตอบสนองด้วยอาการเต็มใจหรือไม่เต็มใจต่อเป้าเจตคติที่กำหนดไว้อย่างคงเส้นคงวา ไทรแอนดิส (Triandis, 1971 : 35

อ้างถึงใน กุติสรา กฤตวรกาญจน์, 2545) เห็นว่าเจตคติคือความคิดที่เต็มไปด้วยความรู้สึกที่พร้อมจะปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งต่อสถานการณ์เฉพาะอย่าง

สุรางค์ โคว์ตระกูล (2549: 62) อธิบายว่าเจตคติเป็นแนวโน้มที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสนองตอบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งเร้าที่อาจเป็นไปได้ทั้งคน วัตถุ สิ่งของหรือความคิดที่อาจจะเป็นบวกหรือลบถ้าบวกก็จะเผชิญหน้าแต่ถ้าเป็นลบก็จะพยายามหลีกเลี่ยงกับสิ่งนั้น

สมยศ นาวิการ (2549 : 62) เจตคติหมายถึงความรู้สึกและการประพฤตินั้นแนวทางใดแนวทางหนึ่งโดยเฉพาะต่อวัตถุบางอย่างอยู่เสมอๆ เจตคติไม่ค่อยจะมีการเปลี่ยนแปลงถ้าหากว่าไม่มีแรงผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้เจตคติของบุคคลต่อวัตถุบางอย่างจะมีทั้งความรู้สึกและความเชื่อ

ทางด้านนักวิชาการด้านการสื่อสารมวลชน ได้ให้ความคิดเห็นของคำว่า เจตคติที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการเปิดรับสารหรือสาระที่ส่งไปยังกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้ เจตคติเป็นความโน้มเอียงในการประเมินสัญลักษณ์ วัตถุ หรือแง่มุมหนึ่งของโลกในลักษณะที่เราชอบหรือไม่ชอบ ซึ่งเป็นสิ่งที่ครอบคลุมทั้งความรู้ และความรู้สึก ส่วนประมะ สุตะเวทิน (2545 : 54) มองว่าเจตคติคือความมีใจโน้มเอียงที่จะมีปฏิกิริยาอย่างใดอย่างหนึ่งต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในการสื่อสารมนุษย์

จากนิยามข้างต้น สรุปได้ว่าเจตคติหมายถึงความรู้สึกและความเชื่อที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในด้านบวกและลบ พร้อมทั้งจะแสดงออกเป็นพฤติกรรมตามความรู้สึกนั้น มีลักษณะและองค์ประกอบดังนี้

1.1 ลักษณะของเจตคติ ชอว์และไรท์ (Shaw and Wright, 1964 อ้างถึงใน อังคณา สายยศ, 2548 : 72) ได้รวบรวมลักษณะทั่วไปหรือมิติของเจตคติจากแนวคิดนักจิตวิทยาหลายคนว่าเจตคติมีลักษณะดังนี้

1.1.1 เจตคติขึ้นอยู่กับการประเมินภาพของเจตคติแล้วเกิดเป็นพฤติกรรมแรงจูงใจจากเจตคติเป็นเพียงความรู้สึกโน้มเอียง ไม่ใช่พฤติกรรมแต่ถ้าแสดงออกแล้ว จะแสดงออกเป็นสองลักษณะคือ พฤติกรรมเชิงบวกที่จะพยายามเข้าหาสิ่งนั้น และพฤติกรรมเชิงลบ ที่อยากจะหลีกเลี่ยงหรือไม่รับกวนสิ่งนั้น

1.1.2 เจตคติจะมีการเปลี่ยนแปลงตามทิศทางจากบวกจนถึงลบ ส่วนจุดที่เป็นกลางอาจยากในการตีความไปบ้าง

1.1.3 เจตคติเกิดขึ้นจากการเรียนรู้มากกว่าการมีมาตั้งแต่เกิดการเรียนรู้เข้าเจตคติอาจเรียนรู้ผ่านตัวแบบที่มีตัวตนจริง หรือผ่านสื่อก็ได้

1.1.4 เจตคติเกิดขึ้นจากสิ่งเร้าเฉพาะอย่างที่เราอาจเป็นไปได้ทั้งคน สัตว์ สิ่งของ สถาบัน มโนภาพ อุดมการณ์

1.1.5 เจตคติมีค่าสัมพัทธ์ภายในเปลี่ยนแปลงไปตามกลุ่มกล่าวคือกลุ่มที่มีลักษณะเดียวกันก็จะมีค่าสัมพัทธ์ของเจตคติสูงแสดงให้เห็นว่า กลุ่มที่มีเจตคติต่อสิ่งเดียวกันย่อมมีความสัมพันธ์กัน

1.1.6 เจตคติมีความมั่นคง และเปลี่ยนแปลงยาก เห็นได้ว่าลักษณะของเจตคติไม่ว่าจะเป็นเจตคติทางบวกหรือลบ ล้วนเกิดจากการบ่มเพาะทางการเรียนรู้ตั้งแต่เด็ก รวมถึงประสบการณ์และสภาพการณ์คนรอบข้างที่มีต่อบุคคลทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้เกิดเป็นความรู้สึกชอบ ไม่ชอบ แบบเข้มข้นหรือเจือจาง ก่อนที่จะแสดงออกเป็นพฤติกรรมอีกทางหนึ่ง

1.2 องค์ประกอบของเจตคติ ออลพอร์ต (Allport, 1973 อ้างถึงใน ไพบุลย์ เทวรักษ์, 2545 : 71 - 75) กล่าวถึงองค์ประกอบของเจตคติว่ามี 3 องค์ประกอบคือ

1.2.1 องค์ประกอบด้านความรู้ (Cognitive Component) หรือสติปัญญา ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจตลอดจนความเชื่อว่าจะไรถูก อะไรผิด ซึ่งจำเนียร ช่วงโชติ (2545 : 10) เห็นว่าองค์ประกอบข้อนี้ เกิดจากสิ่งเร้าภายนอกและการคิดพิจารณาภายในตัวบุคคล

1.2.2 องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective Component) หมายถึงอารมณ์ความรู้สึกที่สอดคล้องกับความคิดทำให้เกิดการประเมินค่า นิยมในใจโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ได้

1.2.3 องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Action Tendency Component) หมายถึงการแสดงออกมาตามผลรวมขององค์ประกอบทั้งสองข้างต้น

จากองค์ประกอบทั้งสามข้อข้างต้น จำเนียร ช่วงโชติ (2545 : 10) อธิบายว่ามนุษย์เรารู้สิ่งต่างๆ จากอวัยวะสัมผัสต่างๆ ทำให้เกิดการนึกฝันเพิ่มเติมตามกรณี บางคนไม่เคยเห็นผีแต่กลัวผี เพราะได้ยินได้ฟังจากคำเล่าลือ จึงเกิดเป็นเจตคติเมื่อได้อยู่คนเดียวในที่มืดสงัด เจตคติก็อาจจะรุนแรงขึ้นได้จากอารมณ์กลัว หากบังเอิญได้ยินเสียงแกรกรากขณะเดินผ่านความมืดก็อาจก่อเป็นพฤติกรรมการวิ่งหนีสุดชีวิตได้ ดังนั้นเจตคติจะต้องมีการรับรู้ การเกิดอารมณ์อันเนื่องมาจากความต้องการ และแนวโน้มทางพฤติกรรมก็จะเกี่ยวพันอยู่ด้วยเสมอ

นอกจากนี้ ฉลอง ภิมยรัตน์ (2545 : 69 - 75) อธิบายถึงอิทธิพลภายนอกที่ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเจตคติ มีดังต่อไปนี้

1. การเกลี้ยกล่อม (Persuasion) เป็นวิธีการให้ความรู้หรือบอกเล่าชักชวนเพื่อให้บุคคลคล้อยตามในสิ่งที่เราแนะนำว่าเป็นสิ่งดีงามที่จะให้บุคคลนั้นเปลี่ยนเจตคติ

2. การย้ายกลุ่ม (Group Change) เนื่องจากกลุ่มจะมีอิทธิพลเหนือสมาชิกภายในกลุ่ม ดังนั้นเมื่อต้องการเปลี่ยนเจตคติของบุคคล ก็อาจให้บุคคลนั้นย้ายกลุ่ม ซึ่งกลุ่มใหม่นี้ย่อมจะมีอิทธิพลเหนือเจตคติของบุคคลที่ย้ายเข้ามาใหม่ได้

3. การโฆษณา (Advertisement) คือสื่อหรือวิธีการในการโน้มน้าวใจคนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้

4. แหล่งข่าวสาร (Source of the Message) เช่นเดียวกับการโฆษณาเพราะแหล่งข่าวสารคือตัวสื่อที่จะส่งข้อมูลข่าวสารได้ออกไปเพื่อให้มีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงเจตคติ

5. การผลักดันของกลุ่ม (Group Pressure) เนื่องจากพลังอำนาจของกลุ่มมีอิทธิพลเหนือสมาชิกภายในกลุ่ม จึงมีอำนาจบีบบังคับให้คนอยู่ในขนบธรรมเนียมและปทัสถานของกลุ่มหรือคล้อยตามกลุ่มได้

จะเห็นได้ว่าแม้ลักษณะของเจตคติไม่ว่าจะเป็นเจตคติทางบวกหรือลบที่เกิดจากการบ่มเพาะทางการเรียนรู้ตั้งแต่เด็ก รวมถึงประสบการณ์และสภาพการณ์คนรอบข้าง ทำให้บุคคลมีเจตคติที่แตกต่างกัน ขณะเดียวกันแม้ว่าเจตคติจะเปลี่ยนแปลงได้ค่อนข้างยาก หรือมีความคงทนแต่ในบางครั้งก็อาจจะเปลี่ยนแปลงได้ง่าย หากบุคคลได้รับความรู้ มีประสบการณ์เพิ่มเติม หรือการได้รับสิ่งเร้าที่แปลกแตกต่างกันทุกๆ วัน จากข่าวสาร ข้อมูลที่ถูกส่งมา ไม่ว่าจะจากบุคคลหรือจากสื่อหรือจากกลุ่ม

จากแนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงเจตคติ จะเห็นว่าการที่บุคคลได้รับสิ่งเร้า ทั้งจากบุคคล จากสื่อหรือจากกลุ่ม ด้วยการรับสาร หรือเนื้อหาจากต้นตอเหล่านั้น จะส่งผลได้คนมีการเปลี่ยนแปลงเจตคติได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสื่อสารระหว่างกันของบุคคล หรือการได้รับข่าวสารจากสื่อสารมวลชน จากตัวแบบที่มาจากทั้งบุคคลและจากสื่อ บุคคลก็อาจปรับเปลี่ยนเจตคติได้ตลอดเวลาจากจุดนี้เองที่ทำให้เกิดยุทธวิธีในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างหนึ่ง ที่ผู้ยึดถือแนวทางด้านเจตคติเสนอแนะ คือการนำการสื่อสารหรือการใช้สื่อเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคมมาใช้เปลี่ยนแปลงเจตคติและค่านิยม ด้วยการเรียกร้องให้มีการพัฒนาสื่อมวลชนให้ก้าวหน้า และจัดให้มีการลงทุนด้านสื่อมวลชนในระดับสูง เพราะนักวิชาการแนวนี้เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจะไม่เกิดขึ้น จนกว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงเจตคติอย่างขนานใหญ่ในส่วนของบุคคล ในพื้นที่ที่มีการพัฒนาแล้วคือ การเปลี่ยนแปลงเจตคติเรื่องการพัฒนาจะต้องเกิดขึ้นก่อนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (เสถียร เชยประทับ, 2545 : 26)

หากพิจารณาองค์ประกอบในการเปลี่ยนแปลงเจตคติข้างต้นในทางการสื่อสารเพื่อการพัฒนาใดๆ หากเป็นการสื่อสารไปมาระหว่างกันของผู้ส่งและผู้รับสาร ผู้รับก็จะได้รับข่าวสารตามที่ผู้ส่งต้องการแต่หากการส่งสารนั้นมีการชักจูงใจและโน้มน้าวสูง การคล้อยตามของผู้รับสารก็อาจจะสูงตามไปด้วย เช่น การโฆษณาประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการประหยัดและอดออม ย่อมโน้มน้าวจิตใจให้บุคคลมีเจตคติที่ดีต่อการออมได้

2. แรงจูงใจ (Motivation) เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการทำงานของมนุษย์อย่างมาก โดยส่งผลให้มนุษย์สร้างพฤติกรรมในวิถีทางต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ มีความหมายและลักษณะดังนี้

2.1 ความหมายของแรงจูงใจ เป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมออกมาในทิศทางที่เหมาะสม โดยมีแนวโน้มไปสู่จุดหมายปลายทางอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อการบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ สุรางค์ โค้วตระกูล (2545 : 111) กล่าวว่า “แรงจูงใจ หมายถึง องค์ประกอบที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่มีจุดมุ่งหมาย” ธัญญะ บุผเวส และคณะ (2534 : 140) กล่าวว่า “แรงจูงใจ เป็นสภาวะอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นและทำให้นุคคลมีพลัง ที่จะแสดงพฤติกรรมที่มีทิศทางหรือจุดมุ่งหมาย” เรียม ศรีทอง (2542 : 352) กล่าวว่า “การจูงใจ หมายถึง กระบวนการโน้มนำพฤติกรรมการทำงานของบุคคลให้มุ่งไปสู่เป้าประสงค์ด้วยความสมัครใจ การจูงใจเป็นเงื่อนไขต่อการเกิดพฤติกรรมของมนุษย์” อารี พันธุ์ (2534 : 179) กล่าวว่า “แรงจูงใจ หมายถึง ภาวะใดๆก็ตามที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาและการจูงใจหมายถึงการนำปัจจัยต่างๆ ที่เป็นแรงจูงใจมาผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างมีทิศทางเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายหรือเงื่อนไขที่ต้องการ”

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 109) กล่าวว่า “แรงจูงใจ หมายถึง สภาวะของบุคคลที่ถูกกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมไปยังจุดหมายปลายทางที่ต้องการ” ทรงพล ภูมิพัฒน์ (2548 : 153) กล่าวว่า “แรงจูงใจ ตามความหมายที่เข้าใจโดยทั่วไป หมายถึง พลังที่มีอยู่ในตัวบุคคล ซึ่งพร้อมที่จะกระตุ้นหรือชี้ทาง ให้อินทรีย์กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย” จุฬารัตน์ โสตะ และ อมรรัตน์ ภูคาบขาว (2537 : 68) กล่าวว่า “แรงจูงใจ หมายถึง การทำให้ตัวเองหรือบุคคลอื่นแสดงพฤติกรรมออกมาในทิศทางที่เหมาะสม เพื่อการบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้” ไพบุลย์ เทวรักษ์ (2540 : 113) กล่าวว่า “แรงจูงใจ (Motivation) เป็นกระบวนการของพฤติกรรมที่เริ่มต้นด้วยความต้องการ แล้วเกิดแรงขับ นำไปสู่การแสดงออกของพฤติกรรมที่มีเป้าหมาย และที่เป้าหมาย”

ประสาธ อิศรปริดา (2546 : 334) กล่าวว่า “แรงจูงใจ หมายถึง พลังทางจิตซึ่งเป็นภาวะภายในที่กระตุ้น กำหนดทิศทาง และคงสภาพพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ หรือเป้าหมาย แรงจูงใจที่ปรากฏ มักเป็นผลรวมระหว่างคุณลักษณะ และสภาวะเหตุการณ์ทางสภาพแวดล้อม” มนูญ ตนะวัฒนา (2539 : 33) กล่าวว่า “แรงจูงใจ หมายถึง สภาพหรือสถานะที่อยู่ในตัวบุคคล เพื่อแสดงหรือผลักดันอินทรีย์ให้แสดงพฤติกรรมไปสู่เป้าหมาย”

ลักษณะ สรีวัฒน์ (2539 : 132) กล่าวว่า แรงจูงใจมีความหมาย 3 ประการ ดังนี้

1. สภาวะที่อินทรีย์ถูกกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายปลายทางที่ตั้งไว้

2. พฤติกรรมที่สนองความต้องการของมนุษย์และเป็นพฤติกรรมที่นำไปสู่

จุดหมาย

3. พฤติกรรมที่ถูกกระตุ้นโดยแรงขับ ของแต่ละบุคคลมีแนวโน้มไปสู่จุดหมายปลายทางอย่างใดอย่างหนึ่ง และร่างกายอาจจะสมประสงค์ในความปรารถนาอันเกิดจากแรงขับนั้นๆ ได้

บุญศรี คำชาย (2540 : 215) กล่าวว่า “แรงจูงใจ หมายถึง แรงขับซึ่งพุ่งตรงไปที่เป้าหมายทั้งในลักษณะของการเข้าหาและการถอยห่าง” จารุวรรณ นิพนานนท์ (2543 : 67) กล่าวว่า “แรงจูงใจ หมายถึง สภาวะของบุคคลที่ถูกกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมไปยังจุดหมายปลายทางตามที่ต้องการ”

จึงสรุปได้ว่า แรงจูงใจ คือ สภาวะหรือแรงกระตุ้น ที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อสนองความต้องการ หรือแรงกระตุ้น ไปสู่จุดหมายปลายทางที่ตั้งเป้าหมายไว้

2.2 ลักษณะของแรงจูงใจ แรงจูงใจเป็นสิ่งที่เกิดจากความต้องการ ความปรารถนาที่จะทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงไป ซึ่งมีผู้กล่าวถึงลักษณะของแรงจูงใจ ดังนี้

กมลรัตน์ หล้าวงษ์ (2540 : 236) กล่าวว่า ลักษณะการจูงใจประกอบด้วย

1. แรงจูงใจ (Motive) ได้แก่ ความต้องการ ความสนใจ ทักษะนิสัย ซึ่งเป็นที่เกิดภายในร่างกาย

2. สิ่งจูงใจหรือเครื่องล่อ (Incentive) ได้แก่ สิ่งเร้าต่างๆ ที่อยู่ภายนอกในร่างกาย ซึ่งเป็นตัวกำหนดทิศทางของพฤติกรรม

ชวนพิศ ทองทวี (2533 : 137) กล่าวว่าแรงจูงใจแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ แรงจูงใจภายใน ได้แก่ แรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการ ความปรารถนาที่จะทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงลงไปได้ และแรงจูงใจภายนอก ได้แก่ แรงจูงใจที่เกิดขึ้นชั่วระยะที่ยังมีอิทธิพลของเครื่องล่อ เช่น รางวัลหรือการทำโทษ การแข่งขัน คะแนน และคำยกย่องชมเชย เป็นต้น

อารี พันธุ์ณี (2534 : 181) กล่าวว่า แรงจูงใจแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

การจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) เป็นสภาวะที่บุคคลต้องการกระทำหรือเรียนรู้บางสิ่งบางอย่างด้วยตนเอง ไม่ต้องอาศัยการชักจูงจากสิ่งเร้าภายนอก เช่น การเรียนเพื่อต้องการความรู้ ทำงานเพราะต้องการความชำนาญ ซึ่งความต้องการหรือความสนใจพิเศษตลอดจนความรู้สึกนึกคิดหรือทัศนคติของแต่ละบุคคลจะผลักดันให้บุคคลสร้างพฤติกรรมขึ้น ได้แก่ ความอยากรู้อยากเห็น ความสนใจ ความรัก ความศรัทธา เป็นต้น

การจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) เป็นสภาวะที่บุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าภายนอก เช่น สิ่งของหรือเกียรติยศ เงินเดือน ปริญญาบัตร ความก้าวหน้า รางวัล คำชมเชย

การแข่งขัน การดิเคื่อน ทำให้บุคคลมองเห็นเป้าหมาย จึงเร้าให้บุคคลเกิดความต้องการและแสดงพฤติกรรมมุ่งเป้าหมายนั้น

มนูญ ตนะวัฒนา (2539 : 49 - 59) กล่าวว่าแรงจูงใจมี 2 ลักษณะ ดังนี้

1. แรงจูงใจที่เกิดจากทางร่างกาย เช่น ความหิว ความกระหาย ความต้องการเพศ ความต้องการหลับนอน พักผ่อน การหลีกเลี่ยงจากความเจ็บปวด เป็นต้น
2. แรงจูงใจที่เกิดจากอิทธิพลทางสังคม บุคคลจะเริ่มมีแรงจูงใจประเภทนี้ เมื่อได้เข้าสู่สังคม เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากการมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หรือมนุษย์สัมพันธ์ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ เป็นต้น ได้แก่ ความต้องการได้รับการยอมรับนับถือ ขกย่องและสรรเสริญ เห็นตนเองเป็นคนสำคัญและมีค่าความเชื่อมั่นตนเอง ความรู้สึกอยากมีอำนาจ ความอิสระ มีความสำเร็จในชีวิตและความต้องการในด้านสถานภาพหรือตำแหน่งหน้าที่

จารุวรรณ นิพนานนท์ (2543 : 68) กล่าวว่าบุคคลมีแรงจูงใจลักษณะต่างๆ ดังนี้

1. พลังงาน (Energizing or Activating) คือ เมื่อมีสภาพการจูงใจก็ต้องมีพลังงานเกิดขึ้น เพื่อกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งได้สำเร็จ
2. ทิศทาง (Direction) คือ เมื่อมีสภาพการจูงใจเกิดขึ้นก็ต้องมีทิศทางหรือแนวทางที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่วางไว้แล้วก็ทำไปในแนวทางนั้นเพื่อลดแรงผลักดัน
3. ความคิดที่แฝงอยู่ในความรู้สึก (Sustaining) คือ เมื่อเกิดสภาพการจูงใจขึ้นสภาพการนั้นจะเป็นความคิดที่เกาะอยู่ในความรู้สึกที่ไปให้ถึงจุดหมายนั้น トラバิดที่ความมุ่งหมายยังไม่สำเร็จ ความรู้สึกนั้นก็ยังคงมีอยู่ตลอดเวลา

2.3 ประเภทของแรงจูงใจ ทวี ท่อแก้ว และอบรม สีนภิบาล (2517 : 43) กล่าวว่าแรงจูงใจแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) คือ การจูงใจที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคลนั่นเอง เช่น ความต้องการ เจตคติ ความสนใจ เป็นต้น และการจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) คือ การจูงใจที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อเร้าหรือกระตุ้นให้บุคคลประกอบกิจกรรมเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ เช่น การให้รางวัล การลงโทษ การยกย่องชมเชย การแสดงความรัก การให้รู้ผลการเรียน การดำหนิ การแข่งขัน เป็นต้น

ซูชีพ อ่อนโคกสูง (2522 : 42) กล่าวว่า แรงจูงใจแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ แรงจูงใจทางร่างกาย (Physiological Motive) เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการของร่างกาย เช่น แรงจูงใจทางเพศ ความหิว ความกระหาย แรงจูงใจทางสังคม (Social Motive) เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการทางสังคม เช่น ต้องการความรักความอบอุ่น ความปลอดภัย ความมีชื่อเสียงในสังคม เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นภายหลังเกิดจากการเรียนรู้ของคน และแรงจูงใจส่วนบุคคล

(Personal Motive) เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นในแต่ละบุคคลแตกต่างกันออกไป อาจมีสาเหตุมาจากความต้องการทางร่างกายหรือสังคม หรือ อาจประกอบด้วยความต้องการทางกายและสังคมก็ได้

วรินทร์ สายโอบเอื้อ และสุณีย์ ชีรดากร (2522 : 66) กล่าวว่า แรงจูงใจแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) หมายถึง การที่บุคคลมองเห็นคุณค่าของกิจกรรมที่ทำด้วยความเต็มใจ โดยถือว่าการบรรลุผลสำเร็จในกิจกรรมนั้นเป็นรางวัลอยู่แล้วในตัว แรงจูงใจประเภทนี้จำเป็นที่สุดสำหรับการเรียนการสอน เพราะจะทำให้บุคคลบรรลุจุดหมายปลายทางที่ต้องการ แรงจูงใจประเภทนี้เป็นสิ่งที่ควรคำนึงให้มากที่สุด และการจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) เป็นการกระทำที่เกิดจากการหวังผลจากสิ่งอื่นที่อยู่นอกเหนือจากกิจกรรมนั้น ไม่ได้กระทำเพื่อความสำเร็จในสิ่งนั้นเลย มีความผูกพันทางจิตใจกับกิจกรรมนั้นน้อยมาก เช่น เรียนเพื่อเอาเกรด A B หรือ ทำงานเพื่อหวังเงิน หรือ ตำแหน่งเป็นสำคัญ

กมลรัตน์ หล้าวงษ์ (2540 : 236) กล่าวว่า แรงจูงใจแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ แรงจูงใจทางร่างกาย (Physiological Motive) เป็นแรงจูงใจที่มีติดตัวมาแต่กำเนิด มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต ซึ่งเกิดจากความต้องการทางร่างกาย ได้แก่ ความหิว ความกระหาย ความต้องการทางเพศ แรงจูงใจทางสังคม (Social Motive) เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ในสังคม ได้แก่ ความต้องการความรัก ความอบอุ่น การเป็นที่ยอมรับ

เอนกกรูญ กริแสง (2526 : 36 - 40) กล่าวว่า แรงจูงใจแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ แรงจูงใจทางร่างกาย (Physiological Motive) เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการของร่างกาย เช่น ความหิว ความกระหาย การพักผ่อน การขับถ่ายและความต้องการทางเพศ เป็นต้น แรงจูงใจทางสังคม (Social Motive) เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นในภายหลัง เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ และแรงจูงใจส่วนบุคคล (Personal Motive) แรงจูงใจประเภทนี้ หมายถึง แรงจูงใจที่พัฒนาขึ้นในตัวตน ซึ่งจะแตกต่างกันไปไม่เหมือนกัน แรงจูงใจ มีฐานรากมาจากความต้องการทางร่างกาย และความต้องการทางสังคมประกอบกัน แต่ความรุนแรงจะมากหรือน้อยต่างกัน เช่น ในเรื่องความต้องการสะสมสิ่งของต่างๆ เป็นต้น แรงจูงใจในส่วนบุคคลที่สำคัญและเห็นได้ชัด คือ การดิ้นรน หากไม่ได้เสพแล้วจะเกิดอาการผิดปกติกับร่างกาย สำหรับรายที่ดิ้นรนอย่างรุนแรงอาจถึงกับฆ่าตัวตายหรือก่ออาชญากรรม และอีกประการหนึ่ง คือ ระดับความมุ่งหวัง หมายถึง ขอบเขตของความมุ่งหวังที่กำหนดไว้ ซึ่งแต่ละคนจะตั้งระดับความมุ่งหวังไว้ไม่เหมือนกันและเปลี่ยนแปลงไปเสมอ

ถวิล เกื้อกุลวงศ์ (2528 : 94 - 114) กล่าวว่าแรงจูงใจประกอบด้วยลักษณะต่างๆ ดังนี้

แรงจูงใจด้านความมั่นคง มักอยู่ในรูปของจิตสำนึกที่ต้องการความปลอดภัย ส่วนความมั่นคงในรูปของจิตใต้สำนึกนั้น เป็นสิ่งที่ได้รับการพัฒนามาตั้งแต่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่อยู่ใกล้ชิด

แรงจูงใจด้านสังคม ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และได้รับการยกย่อง หรือความชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับจากที่บุคคลติดต่อสัมพันธ์กัน

แรงจูงใจด้านอำนาจ เป็นความต้องการสภาพแห่งอิทธิพลของบุคคล แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ อำนาจตามตำแหน่ง และอำนาจส่วนตัว เช่น บุคคลที่สามารถทำให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม เพราะตำแหน่งหน้าที่นั้นแสดงว่าเป็นผู้มีอำนาจตามตำแหน่ง ส่วนบุคคลซึ่งมีอิทธิพล โดยบุคลิกภาพ และพฤติกรรมแสดงว่าเป็นผู้มีอำนาจส่วนตัว แต่บางคนเป็นเจ้าของอำนาจทั้งสองประเภท คือ ทั้งอำนาจตามตำแหน่งและอำนาจส่วนตัว

แรงจูงใจด้านความสามารถ หมายถึง ความคาดหวังของบุคคลในอันที่จะควบคุมหรือดำเนินการสิ่งใดหนึ่งให้ประสบความสำเร็จตามที่ต้องการ ซึ่งขึ้นอยู่กับความสำเร็จ และความล้มเหลวในอดีต โดยผู้ที่ประสบความสำเร็จสูง จะมีบุคลิกมองโลกในแง่บวก และเป็นสิ่งท้าทายน่าสนใจ สามารถที่จะเอาชนะได้ แต่บุคคลที่ประสบความสำเร็จสูง จะมีบุคลิกมองโลกในแง่ลบ และไม่มีเหตุจูงใจที่จะแสวงหาการท้าทายใหม่หรือทำการเสี่ยง

แรงจูงใจด้านความสำเร็จ เป็นแรงจูงใจที่แยกออกจากความต้องการด้านอื่นๆ คือ มีความพอใจในความสำเร็จส่วนตัวมากกว่ารางวัลของความสำเร็จ ความสำเร็จที่ได้รับมีค่ามากกว่าเงินทองและคำยกย่องสรรเสริญ บุคคลประเภทนี้จะมีโอกาสก้าวหน้าในการทำงาน

แรงจูงใจด้านเงิน เงินเป็นแรงจูงใจที่สลับซับซ้อนและสัมพันธ์กับความต้องการทุกประเภท ทุกระดับ คุณลักษณะที่เด่นและสำคัญที่สุดของเงิน ตัวเงินนั้นไม่ได้มีความสำคัญเป็นตัวแทนของความต้องการใดๆ ที่บุคคลต้องการให้เป็นตัวแทน

สรวง สุทธิเลิศอรุณ (2528 : 63 - 64) กล่าวว่า แรงจูงใจแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) หมายถึง แรงจูงใจที่เกิดจากภายในตัวบุคคล ซึ่งมีผลต่อการกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งตามความต้องการหรือตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ แรงจูงใจภายในมีความสำคัญมากกว่าแรงจูงใจภายนอก เพราะว่าแรงจูงใจภายในเกิดจากความรู้สึกของบุคคล เมื่อบุคคลรู้สึกเช่นใด ก็จะแสดงพฤติกรรมตอบสนองความรู้สึกของตนเสมอ

แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) หมายถึง แรงจูงใจที่เกิดจากภายนอกตัวบุคคล ซึ่งมีผลต่อการกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งตามความต้องการหรือตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ แรงจูงใจภายนอกที่สำคัญ ได้แก่ การแข่งขัน การร่วมมือ บุคลิกภาพของบุคคลต้นแบบ การให้รางวัล การลงโทษ และการใช้สื่อการสอน เป็นต้น

นอกจากนี้ แรงงูใจยังสามารบแบ่งออกได้ตามพื้นฐานทางสังคม ดังนี้

แรงงูใจใฝ่สัมพันธ์ (Afflective Motive) แรงงูใจชนิดนี้เกิดขึ้นเนื่องจากสัญชาตญาณในการรวมกลุ่มของมนุษย์ เพื่อช่วยเหลือกัน เพื่อความอยู่รอดของสังคม เอื้อเพื่อแสดงไมตรีต่อกัน เป็นแรงงูใจของบุคคลที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างผูกมิตรไมตรี

แรงงูใจใฝ่อำนาจ (Power Motive) แรงงูใจชนิดนี้เกิดขึ้นเนื่องจากสัญชาตญาณในการเป็นผู้นำของบุคคล เพื่อที่จะได้มาซึ่งอำนาจ และอำนาจจะบันดาลให้เกิดผลตามที่ต้องการอีกหลายอย่าง อันอาจจะเป็นที่ยอมรับหรือยกย่องของสังคม

แรงงูใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) หมายถึง ความปรารถนาที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีได้ผลเป็นเยี่ยมหรือดีกว่าบุคคลอื่นๆ โดยทุ่มเทความพยายามทั้งหมดที่มีอยู่จนประสบความสำเร็จ ได้รับคำยกย่องชมเชย หรือได้รับรางวัลบุคคลที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้ทำงานได้อย่างสัมฤทธิ์ผลนั้น จะต้องเป็นใน 3 ลักษณะ ดังนี้ มีความต้องการในการทำงานให้สำเร็จอยู่ในระดับสูง หรือต้องการทำงานให้ได้มาตรฐานจริงๆ เป็นงานสร้างสรรค์ที่บ่งบอกให้รู้ถึงเอกลักษณ์ว่าชอบงานนั้นอย่างป็นชีวิตจิตใจ มีความรู้สึกเป็นเจ้าของงานนั้นๆ เป็นงานที่ต้องใช้เวลานาน อาศัยความอดทนอย่างยอดเยี่ยม ซึ่งชี้ให้เห็นว่าเป็นผู้มีแรงงูใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือ มีความตั้งใจที่ยาวนานในการทำงาน

อุบลรัตน์ เฟื่องสติด และ นิภา แก้วศรีงาม (2532 : 242 - 244) กล่าวว่า แรงงูใจแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

แรงงูใจทางสรีระวิทยา แรงงูใจด้านนี้เกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการทางร่างกายทั้งหมด เพื่อให้บุคคลมีชีวิตอยู่ได้ เป็นความต้องการที่จำเป็นตามธรรมชาติของมนุษย์ ได้แก่ ต้องการ อาหาร พักผ่อน และปราศจากโรค เป็นต้น

แรงงูใจทางจิตวิทยา มีความสำคัญน้อยกว่าแรงงูใจทางด้านสรีระวิทยา เพราะจำเป็นในการดำรงชีวิตน้อยกว่า แต่จะช่วยคนเราทางด้านจิตใจ ทำให้สุขภาพจิตดีและสดชื่น แรงงูใจประเภทนี้ประกอบด้วย ความอยากรู้อยากเห็น และการตอบสนองต่อสิ่งแวดลอม ความต้องการความรักความเอาใจใส่ใกล้ชิดจากผู้อื่น

แรงงูใจทางสังคมหรือแรงงูใจที่เกิดจากการเรียนรู้ แรงงูใจชนิดนี้มีจุดเริ่มต้นส่วนใหญ่มาจากประสบการณ์ทางสังคมในอดีตของบุคคล และเป้าหมายของแรงงูใจชนิดนี้มีความสัมพันธ์กับการแสดงปฏิกิริยาของบุคคลอื่นที่มีต่อเรา ตัวอย่างของแรงงูใจทางสังคมที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนเรา ได้แก่ แรงงูใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motives) เป็นความปรารถนาของบุคคลที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ให้ดี และประสบความสำเร็จ แรงงูใจใฝ่สัมพันธ์

(Affinitive Motives) เป็นแรงจูงใจที่ให้นุคคลปฏิบัติให้เป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น ต้องการความเอาใจใส่ความรักจากผู้อื่นและแรงจูงใจต่อความนับถือตนเอง

กิติ ตย์คานนท์ (2533 : 120) กล่าวว่า แรงจูงใจแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้
แรงจูงใจที่เกิดจากสิ่งเร้าภายในร่างกาย หรือ แรงจูงใจที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล
เอง เช่น ความหิวกระหาย ความรัก

แรงจูงใจที่เกิดจากสิ่งเร้าภายนอกในร่างกาย เช่น การได้รับรางวัล ค่าตอบแทน
เงินเดือน ขศถาบรรดาศักดิ์ การยอมรับหรือการยกย่องนับถือจากบุคคลอื่นๆ เป็นต้น

มอร์แกน และคิงส์ (Morgan and King, 1966 : 281) กล่าวว่า แรงจูงใจแบ่ง
ออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

ความต้องการผูกพันกับผู้อื่น (Affiliation Needs) เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม
จึงจำเป็นต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่นนอกเหนือจากพ่อแม่ พี่น้อง ความผูกพันกันนั้นทำให้เกิดความพึงพอใจ
และสบายใจ ในการที่จะอยู่ร่วมหรือทำงานเกี่ยวข้องกันเพื่อสนองความต้องการต่างๆ

ความต้องการฐานะ (Status Needs) ในชุมชนที่อาศัยอยู่ด้วยกันเป็นจำนวน
มาก การแบ่งแยกระดับนั้นจะเกิดขึ้นเสมอ คนส่วนมากจึงพยายามสร้างฐานะของตนเองให้ทัดเทียม
หรือดีกว่าคนอื่นๆ ในสังคมเดียวกัน ซึ่งมีหลายรูปแบบ เช่น อยากได้ตำแหน่ง (Rank) อยากได้
เกียรติยศและอำนาจ (Prestige and Power)

จึงสรุปได้ว่า แรงจูงใจสามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ แรงจูงใจภายใน
หมายถึง แรงจูงใจทางด้านร่างกาย ซึ่งเป็นความต้องการทางด้านชีววิทยาของร่างกาย ได้แก่ ความ
ต้องการอาหาร น้ำ การพักผ่อน อากาศ เป็นต้น และแรงจูงใจภายนอก หมายถึง แรงจูงใจทางด้าน
สังคม ซึ่งเป็นความต้องการทางด้านจิตใจเพื่อให้เกิดความพึงพอใจที่นอกเหนือจากความต้องการ
ทางด้านร่างกาย ซึ่งเป็นการเสริมแรงจูงใจทางด้านร่างกายให้สมบูรณ์ขึ้น

2.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ

แรงจูงใจสามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ แรงจูงใจภายใน และแรงจูงใจ
ภายนอก ซึ่งได้มีผู้กล่าวถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ ดังนี้

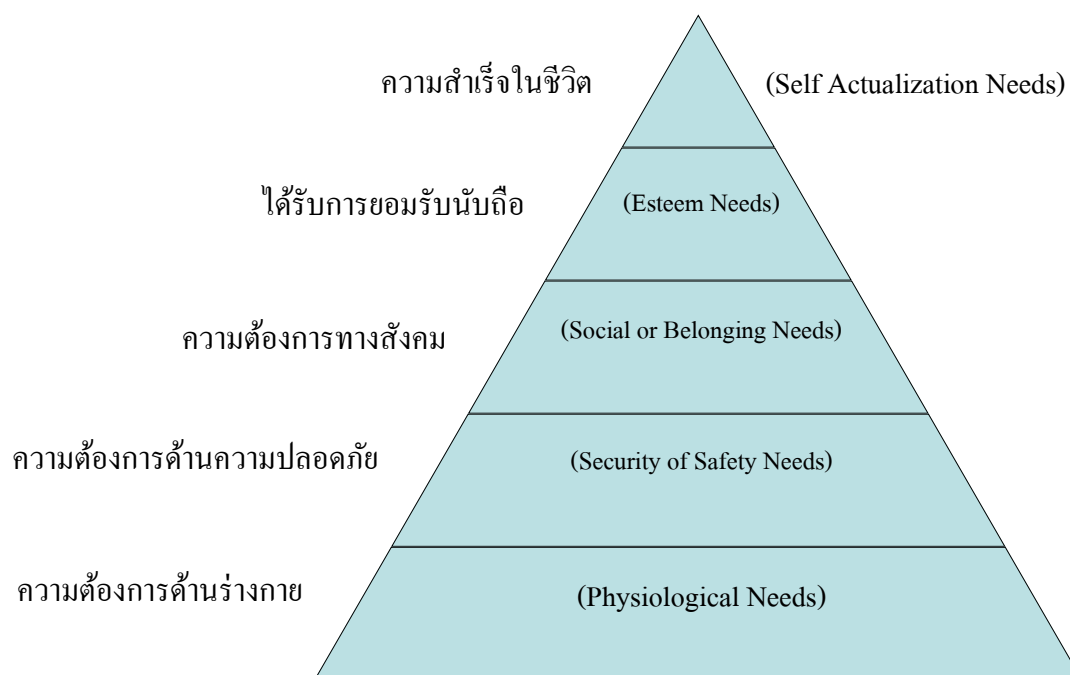
ทฤษฎีแรงจูงใจของมาสโลว์ (Maslow's General Theory of Humanization)

ซูรางค์ โคว์ตระกูล (2545 : 115) กล่าวว่า อับราฮัม เอช มาสโลว์ เป็นนักจิตวิทยา
ชาวอังกฤษคนแรกที่ตั้งทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ และเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลาย โดยสมมุติฐาน
ดังกล่าวมีสาระ ดังนี้

มนุษย์มีความต้องการและเป็นความต้องการที่ไม่มีสิ้นสุด ขณะที่ความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอย่างอื่นก็จะเข้ามาแทนที่ไม่มีสิ้นสุด ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมอีกต่อไป

ความต้องการของมนุษย์มีลำดับขั้นตอนลำดับความสำคัญ (A Hierarchy of Needs) คือ เมื่อความต้องการในระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการระดับสูงก็จะเรียกร้องให้มีการตอบสนองทันที

ภาพที่ 2.3 ลำดับแรงจูงใจของมาสโลว์

มาสโลว์ ได้แบ่งลำดับความต้องการของมนุษย์ไว้ ดังนี้

1. ความต้องการทางสรีระ หมายถึง ความต้องการพื้นฐานของร่างกาย เช่น ความหิว ความกระหาย ความต้องการทางเพศ และการพักผ่อน เป็นต้น ความต้องการเหล่านี้เป็นความต้องการที่จำเป็นสำหรับชีวิตอยู่ มนุษย์ทุกคนมีความต้องการทางสรีระอยู่เสมอจะขาดเสียมิได้
2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยหรือสวัสดิภาพ หมายถึง ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยทางด้านร่างกายและจิตใจ เป็นอิสระจากความกลัว, ขู่เข็ญ, บังคับจากผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม เป็นความต้องการที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง ความต้องการประเภทนี้เริ่มตั้งแต่วัย

ทารกจนกระทั่งวัยชรา ความต้องการที่จะมีงานทำเป็นหลักแหล่งก็เป็นความต้องการเพื่อสวัสดิภาพของผู้ใหญ่อายุนึง

3. ความต้องการความรักและเป็นส่วนหนึ่งของหมู่ มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาจะให้เป็นที่รักของผู้อื่นและความต้องการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นและเป็นส่วนหนึ่งของหมู่ ต้องการให้ทุกคนยอมรับตนเป็นสมาชิก โดยคนที่รู้สึกเหงา ไม่มีเพื่อน มีชีวิตไม่สมบูรณ์ เป็นผู้ที่มีความต้องการประเภทนี้

4. ความต้องการที่จะรู้ว่าตนเองมีค่า ความต้องการนี้ประกอบด้วยความต้องการที่จะประสบความสำเร็จ มีความต้องการที่จะให้ผู้อื่นเห็นว่าตนมีความสามารถมีคุณค่าและมีเกียรติ ต้องการได้รับความยกย่องนับถือจากผู้อื่น ผู้ที่มีความสมปรารถนาในความต้องการนี้ จะเป็นผู้ที่มีความมั่นใจในตนเอง เพราะเป็นคนมีประโยชน์และมีค่า ตรงข้ามกับผู้ที่ขาดความต้องการประเภทนี้ จะรู้สึกว่ตนไม่มีความสามารถและมีปมด้อย มองโลกในแง่ร้าย

5. ความต้องการที่จะรู้จักตนเองอย่างแท้จริงและพัฒนาตน อย่างเต็มที่ตามศักยภาพของตน มาสโลว์ อธิบายความต้องการที่เรียกว่า Self Actualization ว่าเป็นความต้องการที่จะรู้จักตนเองตามสภาพที่จริงของตน จะกล้าตัดสินใจเลือกทางเดินของชีวิตรู้จักค่านิยมของตนเอง มีความจริงใจต่อตนเอง ปรารถนาที่จะเป็นคนดีที่สุดเท่าที่จะมีความสามารถทำได้ทั้งด้านสติปัญญา ทักษะ และอารมณ์ความรู้สึก ยอมรับตนเองทั้งส่วนเสียของตนเอง ที่สำคัญที่สุดก็คือ การมีสติที่จะยอมรับว่าตนใช้กลไกในการป้องกันตนในการปรับตัว และพยายามที่จะเลิกใช้ เปิดโอกาสในตนเอง เเชิญกับความจริงของชีวิต เเชิญกับสิ่งแวดล้อมใหม่ โดยคิดว่าเป็นสิ่งที่ท้าทายน่าตื่นเต้นและมีความหมาย กระบวนการที่จะพัฒนาตนเต็มศักยภาพของตนเป็นกระบวนการที่ไม่มีจุดจบตลอดเวลาที่มีชีวิตอยู่ มนุษย์ทุกคนจะมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเอง เต็มที่ตามศักยภาพ เพราะมีน้อยคนที่จะได้ถึงขั้น Actualization อย่างสมบูรณ์

นอกจากความต้องการพื้นฐาน 5 ประเภท ยังมีความต้องการอีก 2 ประเภท รวมอยู่ด้วย คือ ความต้องการที่จะรู้และเข้าใจ (Need to know and understand) และความต้องการทางสุนทรียภาพ (Aesthetic Needs) เป็นลำดับที่ 6 และลำดับที่ 7 ตามลำดับ ความต้องการที่จะรู้และเข้าใจ (ความอิสระที่จะสำรวจสิ่งสิ่งแวดล้อมหาข้อมูล) เป็นความต้องการที่จะเป็นที่จะมีก่อน (Preconditions) เพื่อจะมีพฤติกรรมสนองตอบความต้องการพื้นฐานอย่างอื่น จากการสำรวจนักเรียนกลุ่มที่มีพฤติกรรม การออม พบว่า มีความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัยหรือสวัสดิภาพในการศึกษา เพื่อให้เกิดความพร้อมของปัจจัยด้านทุนการศึกษาเป็นสำคัญ

ทฤษฎีการจูงใจของเฟรดริก เฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg's Dual Factor Theory)

เฟรดริก เฮิร์ซเบิร์ก (Frederick Herzberg) ได้สร้างทฤษฎีนี้ขึ้นมา โดยลบล้างความเชื่อที่ว่า เงินเป็นเพียงสิ่งเดียวที่กระตุ้นให้คนอยากจะทำงาน จากการสัมภาษณ์วิศวกรและนักบัญชี 200 คน จากโรงงานอุตสาหกรรมในเมืองพิทสเบิร์ก มลรัฐเพนซิลวาเนีย สหรัฐอเมริกา เพื่อจะหาคำประกอบอะไรที่จะมีความสัมพันธ์กับความรู้สึก ในด้านทำให้เกิดความสุขในการทำงาน และความทุกข์ในการทำงาน สรุปว่าองค์ประกอบที่ทำให้เกิดความพอใจในงานจะไม่เหมือนกับองค์ประกอบนำไปสู่ความไม่พอใจในงาน ปัจจัยที่อาจสร้างความไม่พอใจในงานอาจเรียกว่า เป็นปัจจัยบำรุงรักษาจิตใจหรือปัจจัยค้ำจุน ได้แก่ นโยบายต่างๆ และลักษณะการบริหารงานการนิเทศสถานะของการทำงาน สัมพันธภาพระหว่างบุคคล เงิน สถานภาพ และหลักประกันความมั่นคง ปัจจัยเหล่านี้ไม่ได้เพิ่มขีดความสามารถในการทำงานของคนงาน แต่จะเป็นตัวประกอบที่ปัจจัยการสูญเสียในการปฏิบัติงานของคนงาน

ปัจจัยที่สร้างความพึงพอใจหรือปัจจัยกระตุ้นจูงใจให้คนทำงาน ได้แก่ ความรู้สึกสัมฤทธิ์ผล ความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ และการได้รับยกย่องซึ่งคนสามารถจะมีประสบการณ์ในงาน และงานนั้นเป็นลักษณะที่ท้าทายความสามารถ ปัจจัยเหล่านี้จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการทำงานให้แก่บุคคล

จะเห็นได้ว่าปัจจัยค้ำจุนนั้น เป็นเพียงองค์ประกอบเสริมเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความไม่พอใจ ถือเป็นปัจจัยหลักที่จำเป็นต้องมีอยู่ในทุกองค์กรหรือหน่วยงาน เช่น ค่าจ้าง สภาพแวดล้อมการทำงาน รวมทั้งการบริหารงาน หากสิ่งเหล่านี้ได้รับการเอาใจใส่ ดูแลอย่างเพียงพอ ความไม่พอใจจะหายไป แต่ก็จะไม่ส่งผลทำให้ทัศนคติทางด้านบวกหรือแรงจูงใจเพิ่มขึ้น ส่วนปัจจัยกระตุ้นนั้นถือว่าเป็นปัจจัยกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน รวมทั้งความชื่นชมยินดีในผลงานและความสามารถของตน เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ได้แก่ งานที่ได้รับมอบหมายเป็นงานที่มีความเหมาะสมกับความรู้ความสามารถ มีความก้าวหน้ามั่นคงเป็นที่ยอมรับของคนอื่น มีนโยบายที่นำไปสู่การปฏิบัติที่แน่นอนชัดเจนเป็นรูปธรรม ตลอดจนความมั่นคงในด้านเงินเดือน ค่าจ้างและสวัสดิการต่างๆ อีกด้วย

ประสาน หอมพุด และทิพวรรณ หอมพุด (2537 : 46) กล่าวว่าคนเราต้องการความสุขจากการทำงานองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้เกิดความสุขจากการทำงานมีอยู่ 2 ประการ ดังนี้

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับตัวงานและความสำเร็จก้าวหน้าในงาน องค์ประกอบชนิดนี้เรียกว่า องค์ประกอบหรือปัจจัยกระตุ้น (Motivate Factors) มีอยู่ 5 ประการ คือ ทำงานประสบความสำเร็จ การได้รับความยอมรับนับถือจากการทำงานที่ประสบความสำเร็จ ลักษณะของงานไม่ซับซ้อน

และง่ายต่อการปฏิบัติ ความรับผิดชอบในงานที่ทำอย่างเต็มที่ มีอำนาจในการวินิจฉัย สั่งการ และ ความก้าวหน้าในตำแหน่งงานที่ทำโดยเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นเมื่อมีโอกาส

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในงาน (The Conditions that Surrounding) องค์ประกอบชนิดนี้เรียกว่า องค์ประกอบความสะอาด (Hygiene Factors) มีอยู่ 11 ประการ คือ เงินเดือนมีความสมดุลกับงานที่ทำ โอกาสได้รับความก้าวหน้าในอนาคตในตำแหน่งหน้าที่การงาน ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาเพื่อทราบปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ฐานะของอาชีพมีความเหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชามีโอกาสแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ วิธีการปกครองบังคับบัญชามีความยุติธรรม นโยบายและการบริหารงานขององค์กรเด่นชัดและเป็นนามธรรม สภาพการทำงานดี เพราะมีสิ่งแวดล้อมดี ความเป็นอยู่ส่วนตัวดีเหมาะสมกับฐานะของตนเอง และความมั่นคงในงานมีโอกาสเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งถ้ามีโอกาส

องค์ประกอบทั้งสองด้านนี้ เป็นเรื่องที่คนงานต้องการ เพราะเป็นแรงจูงใจในการทำงาน องค์ประกอบหรือปัจจัยกระตุ้นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ทำให้คนเกิดความสุขในการทำงาน และเมื่อคนได้รับตอบสนองด้วยปัจจัยชนิดนี้แล้ว ผลที่ตามมาคือคนจะเกิดความพึงพอใจในงาน

2.5 ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ มนุษย์มีแรงจูงใจหรือความต้องการไม่สิ้นสุด โดยมีความต้องการในขั้นพื้นฐานมาก่อน หลังจากที่ได้รับการตอบสนองในขั้นพื้นฐาน แล้วก็จะมีแรงจูงใจหรือความต้องการในขั้นต่อไป ซึ่งเป็นความต้องการในระดับสูงขึ้นไป และได้มีผู้กล่าวถึงปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ ดังนี้

ปฐม นิคมานนท์ (2528 : 321) กล่าวว่า เหตุจูงใจที่ทำให้ผู้ใหญ่เข้ามาเรียน เหตุหนึ่งคือ เหตุจูงใจด้านอาชีพ (Vocational Motives) เป็นเหตุผลที่สำคัญและชัดเจนที่สุดโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนหนุ่มสาวหรือผู้ใหญ่ตอนต้นเข้าเรียน เพราะต้องการพัฒนาตนเองทั้งด้านอาชีพและความรู้ เพื่อที่หางานง่ายขึ้น ประกอบอาชีพดีขึ้น ได้รับการเลื่อนขั้นตำแหน่งหรือเพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น จากการสำรวจหาเหตุผลที่ทำให้ผู้ใหญ่เข้ามาเรียนในสถานศึกษาผู้ใหญ่แห่งชาติของอังกฤษ หรือ NIAE (National Institute for Adult Education) พบว่าเหตุผลที่ผู้ใหญ่เข้ามาเรียนดังนี้

1. เหตุผลจูงใจด้านอาชีพ (Vocational Motives) เป็นเหตุผลที่สำคัญและชัดเจนที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ใหญ่วัยต้นหรือคนหนุ่มสาวเข้ามาเรียนเพราะต้องการพัฒนาตนเองทั้งด้านอาชีพ และด้านความรู้เพื่อหางานง่ายขึ้น ประกอบอาชีพดีขึ้น ได้รับการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งหรือเพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น เป็นต้น

2. เพื่อพัฒนาตนเอง (Self Development) เหตุผลข้อนี้มีความชัดเจนน้อยกว่าข้อแรก เช่น ต้องการเพิ่มพูนความรู้ ขยายโลกทัศน์ หรือสนใจวิชาการแขนงหนึ่งแขนงใดโดยเฉพาะ เรียนเพื่อยกระดับความรู้ของตน

3. เพื่อนำความรู้ไปปรับปรุงตนเองและครอบครัวให้ดีขึ้น (Captive Wives) เป็นเหตุผลสำคัญประการหนึ่งในสังคมในเมือง โดยเฉพาะแม่บ้านที่ไม่ได้ทำงานนอกบ้านต้องการเพิ่มพูนความรู้ให้ตัวเอง และเพื่อปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ในครอบครัว มักใช้เวลาว่างในช่วงเวลากลางวันเข้าเรียนการศึกษาผู้ใหญ่ เช่น เรียนภาษาศิลปะแขนงต่าง ๆ เป็นต้น

4. เหตุจูงใจทางสังคม (Social Motives) นับว่าเป็นเหตุผลสำคัญอย่างหนึ่งโดยต้องการเข้าร่วมกิจกรรม เนื่องจากต้องการตามให้ทันคนอื่น ไม่อยากล้าหลัง ขัดความเหงามา บางคนเข้าเรียนตามพรรคพวก เพราะเพื่อนชวน หรือเพราะมีเวลาว่างในช่วงนั้นพอดี

5. เหตุผลอื่น เช่น สนใจกิจกรรมนั้นโดยตรง บางคนเห็นว่าเพราะมีโปรแกรมนั้นเปิดสอนอยู่ใกล้บ้าน นอกจากนี้ก็ยังเข้าเรียนเพราะความจำเป็นขึ้นมาในช่วงใดช่วงหนึ่งของชีวิต เช่น ในช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ต้องการรู้เรื่องการตกแต่งบ้าน การเลี้ยงลูกพัฒนาอาชีพ ในวัยกลางคนต้องการใช้เวลาว่างต้องการเข้าใจเรื่องของวัยรุ่น เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีงามกับบุคคลอื่น เป็นต้น ในวัยสูงอายุมักจะเกี่ยวกับการปรับตัวเมื่อปลดเกษียณเพื่อรักษาสุขภาพ ต้องการใช้เวลาว่างค้นหากิจกรรมของชีวิต เป็นต้น

ทิพย์วรรณ นพวงศ์ ณ อยุธยา (2526 : 32 - 34) กล่าวว่า แรงจูงใจในการศึกษาของบุคคลในแต่ละระดับจะแตกต่างกันไปตามวัย ฐานะ และ โอกาส เช่นวัยเด็กส่วนใหญ่จะเรียนเพราะพ่อแม่ให้เรียนหรือเรียนตามเพื่อน ถ้าเป็นวัยรุ่นตอนปลายจะเรียนเพื่อมองหาแนวทางการดำเนินชีวิตโดยจะดูจากญาติพี่น้องหรือผู้ใกล้ชิด ความคิดเกี่ยวกับการเรียนอาจจะเริ่มมีแนวหันเหเข้าสู่ผลได้ทางเศรษฐกิจ เช่น จะเรียนในสาขาที่หางานทำได้ง่าย มีรายได้ดีไม่ต้องทำงานหนักและที่สำคัญก็ต้องเป็นงานประเภทที่ตนมีใจรักและชอบที่จะทำด้วย เป็นต้น บางครั้งการเลือกเรียนสาขาต่างๆ ของเด็กวัยรุ่นมักขึ้นอยู่กับคำแนะนำของพ่อแม่ พี่น้อง และเพื่อน โดยคิดว่าการเรียนในระดับมหาวิทยาลัยเท่านั้นที่จะทำให้บุตรหลานมีโอกาสได้งานดีๆ หากมีเงินเดือนสูงเป็นเจ้าคนนายคนเป็นที่เชิดหน้าชูตาของพ่อแม่ วงศ์ตระกูลโดยไม่คำนึงถึงความสามารถของผู้เรียน ในเรื่องการสนับสนุนของครอบครัวนี้ ครอบครัวใดมีฐานะทางเศรษฐกิจดีมักจะพยายามส่งเสริมบุตรหลานได้เรียนถึงระดับสูงสุดเท่าที่สติปัญญาจะเอื้ออำนวยให้เรียนได้ถึงระดับปริญญาโท ปริญญาเอก ส่วนครอบครัวใดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีอาจส่งเสริมให้เรียนถึงระดับอุดมศึกษาได้ ก็จำเป็นต้องให้ออกไปประกอบอาชีพช่วยเหลือครอบครัวก่อน เมื่อมีโอกาสในภายหน้า และถ้ามีความสนใจกลับ

เข้าศึกษาต่อใหม่ ในการศึกษาของกลุ่มหลังจะมีลักษณะแตกต่างไปจากกลุ่มแรก คือ คนกลุ่มหลังนี้มักจะเลือกเรียนสิ่งที่ตนสนใจ เพื่อเพิ่มพูนวิทยฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจด้วย

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ (2525 :19) กล่าวว่า ปัจจัยที่เป็นผลทำให้บุคคลมีแรงจูงใจในการเลือกเข้าศึกษาต่อต่างกัน ได้แก่ สภาพฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน ทุนทรัพย์ที่ใช้ในการศึกษามากหรือน้อยต่างกัน คุณภาพของการจัดการศึกษาที่แตกต่างกัน ภูมิฐานะของสถานศึกษาที่อยู่ส่วนกลางหรือภูมิภาคและความมีชื่อเสียงของสถานศึกษาที่แตกต่างกัน

จึงสรุปได้ว่า แรงจูงใจเป็นปัจจัยที่มีผลต่อแนวความคิดและการแสดงพฤติกรรมของแต่ละบุคคล ตั้งแต่การศึกษา การดำรงชีวิต การลงทุน ตลอดจนการจัดการเทคโนโลยีเพื่อการออมแก่บุคคลในครอบครัวและสังคม อันเป็นผลให้เกิดพฤติกรรมที่แตกต่างกันในแต่ละครอบครัวหรือสังคมนั้นๆ หากสามารถสร้างแรงจูงใจได้อย่างใดอย่างหนึ่งอันเป็นประโยชน์ให้แก่เยาวชนในครอบครัวหรือสังคมได้ อาจเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนเหล่านั้น มีพฤติกรรมการออมที่ดีต่อไปในอนาคตได้

3. ความเชื่อและค่านิยม

3.1 แนวคิดเรื่องค่านิยมพื้นฐาน หมายถึง ค่านิยม (Value) หรือคุณค่านั้นได้มีผู้ที่สนใจศึกษาอย่างมากทั้งผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาสังคมวิทยาและด้านการศึกษา ดังนั้นค่านิยมจึงได้มีผู้ให้ความหมายไว้มากมายซึ่งจะแตกต่างไปตามยุคสมัยและสาขาวิชาดังนี้

คิลเพทริก, คัมมิงส์ และ เจนนิงส์ (Kilpatrick, Cummings, and Jennings อ้างถึงใน ล้วน สายยศ, 2542 : 126) ให้ความหมายค่านิยมว่าเป็นความต้องการที่ได้รับการประเมินอย่างรอบคอบและปรากฏว่ามีค่าแก่การเลือกไว้เป็นสมบัติของตน

รีช และ แอดคอค (Reich and Adcock อ้างถึงใน ชัยวัฒน์ วัชรมัย, 2535 : 15) กล่าวว่า ค่านิยมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของแต่ละบุคคลไม่สามารถสังเกตค่านิยมได้โดยตรง ทั้งนี้ถ้าหากค่านิยมทั้งหมดสามารถถูกนำออกมาจัดทำอย่างมีระบบจะเป็นพื้นฐานที่สามารถนำมาเปรียบเทียบพิจารณากับปัญหาต่างๆ ของมนุษย์ได้หลายกรณีซึ่งเป็นจุดสนใจของนักวิชาการ โดยเฉพาะทางสังคมศาสตร์ความแตกต่างทางวัฒนธรรมความเชื่อ ศาสนา วิชาชีพ ชนชั้นในสังคม สามารถจะนำมาเป็นคำถามหรือข้อความที่มุ่งชี้ถึงความรู้สึกลึกซึ้งที่แตกต่างกันภายในจิตใจของคนแต่ละกลุ่ม เช่น ความแตกต่างระหว่างคนหนึ่งคนสาว คนมีและคนจนผู้มีการศึกษาทั้งหมดนี้สามารถนำมาวิเคราะห์ในแง่ของความแตกต่างในรูปของค่านิยมได้

โรบิน และ วิลเลียม (Robin and William อ้างถึงใน ชัยวัฒน์ วัชรมัย, 2534 : 15) กล่าวว่า การที่จะทราบว่าคนเราหรือสังคมมีค่านิยมอย่างไรจะสังเกตได้จากพฤติกรรม 4 ประการคือ

1. การเลือกในชีวิตประจำวัน เช่น การเลือกทำ การคบเพื่อน เป็นต้น

2. ความสนใจของบุคคลสนใจเรื่องอะไรในชีวิตครอบครัวชีวิตการทำงาน
3. ความคิดเห็นที่แสดงออกของบุคคลในแต่ละสังคมจากการพูดการเขียน
4. การสนทนาของบุคคลโดยทั่วไป ซึ่งสังเกตได้จากการสนทนาทั่ว ๆ ไป

คาร์เรนเกอร์ (Carrenger อ้างถึงใน ชัยวัฒน์ วัชรมัย, 2534 : 16) กล่าวว่าค่านิยมของคนเรานั้นสามารถวัดได้จากพฤติกรรม เจตคติหรือความคิดเห็นของคนเรา ทั้งนี้เนื่องจากค่านิยมเป็นการแสดงความนิยมชมชอบต่อบุคคล สิ่งของหรือเหตุการณ์ต่างๆ โดยการประมาณค่าหรือตีค่าภายใต้บรรทัดฐานของสังคม

สำหรับนักวิชาการของไทยได้ให้ความหมายของค่านิยมไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

โสภา ชูพิชัยกุล และอรทัย ชื่นมณุษย์ (2515 : 150) ให้ความหมายของค่านิยมว่าคือสิ่งที่บอกว่าอะไรที่นับว่าดี นับว่าเป็นสิ่งที่พึงพอใจหรือบอกว่าอะไรควรเป็นอย่างไร

ไพฑูรย์ เครือแก้ว (2545 : 88) ได้ให้ความหมายไว้ว่าค่านิยมคือสิ่งที่ทุกคนสนใจสิ่งที่คนปรารถนาจะได้ปรารถนาจะเป็นที่กลับกลายมาเป็นสิ่งที่ถือว่าเป็นสิ่งบังคับต้องทำต้องปฏิบัติเป็นสิ่งที่คนบูชายกย่องและมีความสุขที่จะได้เห็นได้ฟังได้เป็นเจ้าของค่านิยมจึงเป็นวิถีของการจัดรูปแบบความประพฤติที่มีความหมายต่อบุคคลและเป็นแบบฉบับความคิดที่ฝังแน่นสำหรับยึดถือในการปฏิบัติของสังคม

สาโรช บัวศรี (2537 : 13) ได้นิยามไว้ว่าค่านิยมคือสภาพหรือการกระทำบางประการที่เราเชื่อถือหรือนิยามว่าควรยึดถือ หรือนิยามว่าควรยึดมั่นหรือควรกระทำเพื่อจะได้บรรลุจุดมุ่งหมายของตัวเราเองหรือของสังคมที่เราอยู่อาศัย ซึ่งคล้ายคลึงกับที่ ทิสนา แฉมมณี (2540 : 2) กล่าวว่าค่านิยมเป็นหลักการแนวคิดหรือความเชื่อที่บุคคลยึดถือเป็นคุณค่าหรือแนวทางในการตัดสินใจและการดำรงชีวิต

กระทรวงศึกษาธิการ, กรมการศาสนา (2546 : 35) ให้ความหมายค่านิยมว่าเป็นความนิยมในสิ่งที่มีค่าควรแก่การปกป้อง คุ้มครองป้องกัน ดูแลรักษาไว้ให้มั่นคงดำรงอยู่และให้เจริญรุ่งเรืองสืบไปเพื่อประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2548 : 31) ให้ความหมายของค่านิยมว่าเป็นทัศนคติ ความสนใจรวมทั้งความอยาก ความต้องการของบุคคลและยังได้ให้ความหมายของค่านิยมในแนวทางสังคมว่าเป็นสิ่งที่สังคมเห็นว่าสำคัญ

จริย์ สุวดี (2543 : 23) กล่าวว่าค่านิยมคือความคิดจากจิตใจสมกับการกระทำที่เกี่ยวข้องดังนั้นการศึกษาค่านิยมคือการศึกษาคติ จิตใจและพฤติกรรมของคน

ชนาธิป ชินะนาวิน (2545 : 12) กล่าวว่าค่านิยมคือความรู้สึก ชื่นชอบและความเชื่อที่ยึดถือว่าควรปฏิบัติอย่างไรและเป็นมาตรฐานกำหนดว่าสิ่งใดดีสิ่งใดเลวและเป็นเป้าหมายในการกระทำกิจกรรม

สรุปความหมายจากการเรียบเรียงหลักการและความหมายของค่านิยมข้างต้น ค่านิยมคือการที่บุคคลได้ตัดสินใจหรือประเมินแล้วว่าสิ่งนั้นๆ มีคุณค่าและมีประโยชน์กับตน จากนั้นจะยึดถือเชื่อมั่น กำหนดเป็นมาตรฐานสำหรับดำเนินชีวิตและแสดงออกซึ่งพฤติกรรม

3.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับค่านิยม มีนักวิชาการได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับค่านิยมไว้ดังนี้

เคอร์ลิงเกอร์ (Kerlinger อ้างถึงใน ชัยวัฒน์ วัชรมัย, 2534 : 16) กล่าวว่าค่านิยมของคนเรานั้นสามารถวัดได้จากพฤติกรรม เจตคติ หรือความคิดของคนเรา ทั้งนี้เนื่องจากค่านิยมเป็นการแสดงความคิดเห็นชมชอบต่อบุคคล สิ่งของหรือเหตุการณ์ต่างๆ โดยการประมาณค่าภายใต้บรรทัดฐานของสังคม

ร็อกคิช (Rokeach, 1973 : 11 - 15) ให้แนวการพิจารณาค่านิยมว่าควรมองว่าค่านิยมจากตัวบุคคลหรือมุ่งเน้นค่านิยมไปที่ตัวบุคคลจะเป็นการพิจารณาค่านิยมที่มีความหมายในลักษณะเป็นกลางหน้าที่สำคัญของค่านิยมมี 2 ประการคือ

1. ความเป็นมาตรฐานซึ่งค่านิยมจะเป็นสิ่งที่ชี้ทางปฏิบัติของบุคคลช่วยในการประเมินพิจารณาตัดสินใจความดีหรือสิ่งที่น่าตำหนิที่สะสมบนตัวบุคคล

2. ลักษณะแรงจูงใจค่านิยมจะเป็นสิ่งจูงใจและเกี่ยวข้องในการฟันฝ่าอุปสรรคการต่อสู้ให้ได้มาซึ่งความสำเร็จเช่นเราต่อสู้หรือกรทะด้วยความซื่อสัตย์ในค่านิยมค่านิยมตามทฤษฎีของ Rokeach แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

- 2.1 ค่านิยมวิธีปฏิบัติ (Instrumental Value) จำแนกออกเป็น 2 ส่วนคือค่านิยมส่วนจริยธรรมเป็นค่านิยมที่มีจุดรวมอยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หากค่านิยมนี้ถูกละเมิดบุคคลจะรู้สึกสำนึกผิด ไม่สบายใจด้วยมโนธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ความรับผิดชอบ เป็นต้น อีกส่วนหนึ่งคือค่านิยมส่วนความสามารถเป็นค่านิยมที่มีจุดรวมอยู่ที่ตนเอง หากค่านิยมนี้ถูกละเมิดทำให้รู้สึกอับอายที่ตนขาดความสามารถส่วนตัว เช่น ความประพฤติอย่างมีเหตุผลความกล้าในการแสดงข้อคิดเห็นด้วยเหตุผล เป็นต้น

- 2.2 ค่านิยมจุดหมายปลายทาง (Terminal Values) จำแนกเป็น 2 ส่วน คือค่านิยมส่วนบุคคลเป็นค่านิยมอยู่ในตัวบุคคล เช่น ความสงบสุขทางใจความต้องการอยู่ดีกินดี ความต้องการมีชื่อเสียง เป็นต้น อีกส่วนหนึ่งคือค่านิยมส่วนสังคมเป็นค่านิยมที่มีจุดรวมอยู่ระหว่างบุคคลระหว่างกลุ่ม เช่น ความสันติสุขความสงบเรียบร้อย เป็นต้น

ทฤษฎีค่านิยมของ ร็อกคิช ยังมีข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับธรรมชาติของค่านิยม ดังนี้

- 2.2.1 จำนวนของค่านิยมสามารถศึกษาได้
- 2.2.2 ความแตกต่างของค่านิยม จะแสดงออกทางระดับ Degree
- 2.2.3 ค่านิยมต่างๆ สามารถนำมารวมกันเข้าเป็นระบบค่านิยมได้
- 2.2.4 ค่านิยมของมนุษย์สามารถสืบสาวไปถึงวัฒนธรรมสังคมและสถาบันสังคมต่างๆ ไปจนถึงบุคลิกภาพได้ สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นบ่อเกิดของค่านิยม
- 2.2.5 ค่านิยมของมนุษย์จะแสดงออกทางทัศนคติและพฤติกรรมทุกรูปแบบที่นักสังคมศาสตร์สนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์

ร็อกคิช (Rokeach, 1973 : 17 - 23) ได้กล่าวถึงค่านิยมซึ่งเป็นมาตรฐานในการตัดสินใจของตนเองและผู้อื่นสรุปไว้ 7 ประเด็น ดังนี้

1. ค่านิยมนำบุคคลให้มีจุดยืนในเรื่องที่ได้แย้งกันทางสังคม
2. ค่านิยมกำหนดล่วงหน้าให้บุคคลชอบอุดมการณ์ทางการเมือง หรือศาสนาบางแนวมากกว่า
3. ค่านิยมชี้แนะการแสดงตนต่อผู้อื่น
4. ค่านิยมชี้แนะการยกย่องและตำหนิตนเองและผู้อื่น
5. ค่านิยมช่วยให้บุคคลเปรียบเทียบความสามารถและจริยธรรมของตนกับ

ผู้อื่น

6. ค่านิยมเป็นมาตรฐานให้บุคคลมีอิทธิพลต่อคนอื่น
 7. ค่านิยมเป็นมาตรฐานให้บุคคลหาเหตุผลเข้าข้างตนเองได้
- สำหรับนักวิชาการของไทยได้จัดแบ่งประเภทของค่านิยมไว้ดังนี้
- เกียรติศักดิ์ อิชยานันท์ (2526 : 35) ได้แบ่งประเภทของค่านิยมออกเป็น 3

ประเภทดังนี้

1. ค่านิยมเกี่ยวกับตนเอง ซึ่งได้แก่ ค่านิยมประหยัด ความขยันหมั่นเพียร การพึ่งตนเองและการมีสติปัญญา
2. ค่านิยมเกี่ยวกับสังคมซึ่งได้แก่ ค่านิยมความรับผิดชอบความสามัคคี ความมีวินัย และการยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม
3. ค่านิยมเกี่ยวกับชาติซึ่งได้แก่ค่านิยมความรักชาติ

สาโรช บัวศรี (2537 : 22, 25 - 26) ได้ทำการศึกษาและแบ่งค่านิยมเป็น 2 ด้านได้แก่ ค่านิยมเฉพาะบุคคล เช่น การประหยัด การพึ่งตนเอง ความขยันหมั่นเพียร และค่านิยมของ

สังคม หรือค่านิยมทางวัฒนธรรม เช่นความสันติสุข ความสงบสุข ซึ่งได้ให้ความเห็นในการเกิดค่านิยมไว้ว่า เมื่อเกิดความจำเป็นหรือความต้องการขั้นต่อไปจะเกิดเป็นความชอบ ความสนใจ ซึ่งจะกระตุ้นให้เกิดความนิยมชมชอบเข้าใจในคุณค่ากลายเป็นค่านิยม ถ้าค่านิยมก่อตัวเป็นระยะเวลานานพอสมควร ทำให้เกิดสภาวะความพร้อมที่จะกระทำอยู่ในใจเรียกว่าทัศนคติ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการกระทำหรือพฤติกรรมตามลำดับขั้นจาก ความจำเป็นหรือความต้องการ ความชอบและความสนใจ ค่านิยม ทัศนคติ พฤติกรรม

เมธี ปิณฑานนท์ (2536 : 43 - 44) มีแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเกิดค่านิยมว่าเกิดตามลำดับขั้น จากความรู้สึก ความคิดเห็น การสื่อสารและการถ่ายทอดถึงกัน การเลือกเชื่อ และมีศรัทธา การปฏิบัติ (พฤติกรรม)

สมนึก คู่เมือง (2545 : 16) ได้นำหลักของพระศาสดาเป็นหลักในการแบ่งค่านิยมเป็น 2 ประเภทคือค่านิยมที่เป็นศีลธรรมและค่านิยมที่เป็นข้อตกลงซึ่งได้แก่ ธรรมเนียมประเพณี อุดมการณ์ วินัย กฎหมาย เป็นต้น

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2548 : 85 - 190) ได้กล่าวว่า ทัศนคติ ค่านิยม คุณธรรม และเหตุผลเชิงจริยธรรมเกิดจากประสบการณ์ทางสังคม ความเฉลียวฉลาดและสุขภาพจิตของคน ซึ่งจะทำให้เกิดพฤติกรรมซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยต้นไม้วัยจริยธรรม

จากการประมวลแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับค่านิยมในกระบวนการก่อเกิดพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปจนถึงการถ่ายทอดค่านิยมของบุคคล จึงสามารถอธิบายได้ว่าค่านิยมเกิดจากการถ่ายทอดวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ ความคิด ความเชื่อ มาจากครอบครัว เพื่อนสนิท ชุมชน และโรงเรียน ทั้งนี้ค่านิยมของบุคคลจะมีองค์ประกอบที่ผ่านกระบวนการทำค่านิยมให้กระจ่าง 2 ด้าน คือ

1. การเห็นคุณค่าและการกระทำ
2. การมีประสิทธิผลที่จะทำให้บุคคลมีความสัมพันธ์กับปัจจัยแวดล้อม

สถานการณ์ต่างๆ ด้วยปัญญาและความพอใจ

ความหมายที่กล่าวมาข้างต้น จะครอบคลุมถึงเนื้อหาของการศึกษาค่านิยมการประหยัดและการออมคือค่านิยมนั้นเกิดจากการเรียนรู้ เลียนแบบ ดังนั้น การปลูกฝังค่านิยมกระทำโดยการอบรมสั่งสอน ทั้งด้วยเหตุผลและการบังคับทำให้เกิดประสบการณ์ทางสังคม เพื่อให้ยอมรับและมองเห็นคุณค่าของสิ่งนั้น ๆ โดยผ่านจากครอบครัวเพื่อน โรงเรียน และสังคม

ความเป็นมาของค่านิยมพื้นฐานในสังคมไทย

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติจัดทำโครงการวิจัยเรื่องค่านิยมเพื่อชีวิตของสังคมไทยขึ้นในปี พ.ศ.2545 เพื่อค้นหาค่านิยมที่พึงประสงค์ที่จะเป็นหลักยึดในการกระทำ

พฤติกรรมต่าง ๆ และจัดทำเป็นค่านิยมพื้นฐานเพื่อใช้กับประชากรไทยการศึกษาเรื่องนี้ได้ดำเนินงานเป็นขั้นตอนต่างๆ รวม 4 ขั้นตอนดังนี้

1. สำรวจและกำหนดโดยรวบรวมเอกสารค่านิยมจากแหล่งต่างๆ เชิญผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อกำหนดค่านิยมเพื่อชีวิตและสังคมไทยได้ 20 ประการ

2. ศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับค่านิยมในสังคมไทยทำการสร้างแบบสอบถามวัดค่านิยมและทำการเก็บข้อมูลกับเยาวชน และประชาชนในจังหวัดต่างๆ ที่เป็นที่ตั้งของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมไทยใน 10 จังหวัด คือ กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ อุบลราชธานี สงขลา พระนครศรีอยุธยา อุดรดิตถ์ สกลนคร เพชรบุรี และยะลา

3. พิจารณาคัดเลือกสรรค่านิยมที่จำเป็นเร่งด่วน นำผลการวิจัยจากการศึกษา มาพิจารณาเห็นว่า ในสภาพของสังคมไทยในปัจจุบัน ควรจัดทำปลูกฝังค่านิยมที่สำคัญและจำเป็นเร่งด่วนก่อนเพียง 9 ประการ

4. จากนั้นนำค่านิยมทั้ง 9 ประการมาหล่อหลอมรวมกันจนในที่สุดได้ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการดังนี้

4.1 การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ

4.2 การประหยัดและออม

4.3 มีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย

4.4 ปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา

4.5 มีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

โดยเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2535 รัฐบาลได้ประกาศเชิญชวนประชาชนชาวไทยให้ร่วมมือ ร่วมใจประพฤติปฏิบัติเนื่องในการสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปีให้ทุกคนร่วมกันเสริมสร้างปลูกฝังและปฏิบัติตามซึ่งต่อมากคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้มีประกาศเรื่องแนวทางการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานตามมาในวันที่ 22 มีนาคม 2535 เพื่อวางแนวทางให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีทิศทางการปฏิบัติที่ชัดเจน

3.3 แนวคิดเรื่องค่านิยมด้านการประหยัดและการออม มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ, กรมการศาสนา (2546 : 45) ได้ให้ความหมายคำว่า การประหยัดและการออมคือการกระทำสายกลางที่พอเหมาะพอควรแก่ภาวะและฐานะของตนแก่เหตุการณ์แก่เหตุผล แก่ความจำเป็น หรือมัชฌิมาปฏิปทา ซึ่งคือทางสายกลางตามคำสั่งสอนทางพระศาสนา ซึ่งตรงข้ามกับกระทำที่หย่อนยาน ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็นการเสียเปล่าสูญเปล่า การเกรงเกรียง กระหน่ำ ขาดแคลน ฝืดเคืองซึ่งโดยสรุปแล้ว ประหยัดคือการใช้จ่ายให้พอสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หามาได้ โดยไม่ให้ฝืดเคืองและไม่ให้ฟุ่มเฟือย

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2547 : 12) ได้ให้คำจำกัดความคำว่าค่านิยมพื้นฐานด้านการประหยัดและออมคือการรู้จักใช้ รู้จักการออมทรัพย์สิ้นเวลาทรัพยากร ทั้งส่วนตัวและสังคมตามความจำเป็นให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าที่สุด รวมทั้งการรู้จักดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพฐานะความเป็นอยู่ส่วนตัวและสังคม

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, คณะอนุกรรมการเพื่อพัฒนาคู่มือวิทยากรด้านค่านิยม (2549 : 35) ได้ให้ความหมายของค่านิยมด้านการประหยัดคือการรู้จักใช้ทรัพยากร เวลา ทรัพยากร และพลังงานที่มีอยู่หรือหามาได้เท่าที่จำเป็นต่อการช่วยให้ชีวิตดำรงอยู่

สุขใจ น้ำผุด (2548 : 8 - 12) ได้ให้ความหมายของการประหยัดและการออมคือการใช้จ่ายเงินอย่างรู้ค่า คิดก่อนซื้อ คิดก่อนใช้ และการที่เรารับเข้ามามากกว่าจ่ายออกไป เงินส่วนที่เหลือเก็บเรียกว่าเงินออมสะสมมากเข้าจะกลายเป็นเงินก้อนใหญ่ใช้ประโยชน์ยามจำเป็น เด็กๆ จะต้องลองหัดวางแผนการเงินได้อย่างง่ายๆ ด้วยการรู้จักกำหนดเป้าหมายทางการเงินระยะสั้น และเป้าหมายทางการเงินระยะยาวจากนั้นควบคุมการใช้จ่ายเป็นไปตามเป้าหมาย

พจนานุกรมศัพท์ทางเศรษฐศาสตร์ ให้ความหมายคำว่า เงินออม (Saving) คือ ส่วนหนึ่งของรายได้ที่ไม่ได้จ่ายไปเพื่อบริโภค หากแต่เก็บไว้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้จ่ายต่างๆ ในอนาคต การใช้เงินออมอาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น การถือเป็นเงินสดนำเงินออมไปฝากธนาคารหรือนำเงินออมไปซื้อหลักทรัพย์ เป็นต้น จำนวนเงินที่ออมนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการได้แก่

1. จำนวนรายได้ถ้าบุคคลมีรายได้เพิ่มขึ้นการออมก็จะเพิ่มขึ้นไปด้วย
2. การคาดการณ์เกี่ยวกับรายได้ในอนาคต ถ้าผู้มีรายได้คาดว่าในอนาคตจะมีรายได้มากก็อาจจะเก็บออมในปัจจุบันน้อยลง
3. อัตราดอกเบี้ยถ้าดอกเบี้ยในปัจจุบันอยู่ในระดับสูงจะจูงใจให้คนเก็บออมมากขึ้น เงินออมตามศัพท์ทางธุรกิจการเงินและการธนาคารหมายถึงเงินที่ออมไว้โดยการฝากไว้กับสถาบันการเงิน

สุภาวดี เจริญทรัพย์ (2549 : 7) ได้ให้ความหมายของการออมไว้ว่าเงินออมเป็นส่วนหนึ่งของเงินรายได้ที่เหลือหลังจากหักด้วยค่าใช้จ่ายหรือเงินออมเท่ากับรายได้ลบด้วยค่าใช้จ่าย

วิไลลักษณ์ ไทยอุดสาห์ และวลัยภรณ์ อัดตะนันท์ (2550 : 33) ได้ให้ความหมายของการออมว่าเป็นรายได้ส่วนที่สามารถใช้จ่ายได้จริง แต่ไม่ได้จ่ายออกไปเพื่อการบริโภคในปัจจุบัน โดยรายได้ส่วนนี้ได้มีการเก็บออมไว้ในลักษณะ ดังนี้

1. เก็บออมไว้เป็นทรัพย์สิ้นทางการเงิน โดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะ
 - 1.1 ออมไว้ที่สถาบันการออม เช่น เงินฝากประเภทต่างๆ เป็นต้น

1.2 ออมไว้ในรูปแบบเครื่องมือทางการเงิน เช่น เงินสด หุ้นทุน หุ้นกู้ พันธบัตร
ตัวเงินเป็นต้น

2. เก็บออมไว้ในรูปทรัพย์สินแท้จริงหรือทรัพย์สินถาวร เช่น ที่ดิน ที่พักอาศัย
เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ อัญมณี เป็นต้น

จากความหมายของคำนิยามการประหยัดที่กล่าวมาข้างต้นนี้สรุปได้ว่าคำนิยาม
ในการรู้จักใช้จ่ายทรัพย์สิน ทรัพยากรและเวลา ทั้งส่วนตนและส่วนรวมให้เกิดประโยชน์มากที่สุด
ละเอียดรอบคอบ ขณะเดียวกันก็ต้องรู้จักดำรงชีวิตเหมาะสมกับสภาพฐานะด้วย

สำหรับความหมายของการออมนั้น สรุปได้ว่าเป็นการเก็บสะสมรายได้ส่วนหนึ่ง
ที่ไม่ได้ใช้จ่ายไปเพื่อการบริโภคหรือเป็นรายได้ส่วนที่เหลือจากการใช้จ่ายที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต
แล้วนำไปเก็บไว้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการใช้จ่ายในอนาคต ต้องมีการวางแผนหรือกำหนดเป้าหมาย
ทางการเงิน

แนวทางที่ก่อให้เกิดคำนิยามประหยัดและการออม

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2547 : 12) ได้แบ่งคำนิยามการ
ประหยัดออกเป็น 4 ประเภทดังนี้

1. การประหยัดทรัพย์สิน หมายถึงการรู้จักวางแผนใช้จ่ายเงินให้เกิดประโยชน์
มากที่สุดเหมาะสมกับรายรับมีการเก็บออมยับยั้งความต้องการของตน ใช้เงินอยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม
คำนึงถึงความคุ้มค่าความจำเป็น เช่น ไม่ซื้อของกินจุจิก ไม่ซื้อของตามผู้อื่น ไม่ซื้อของตามคำ
โฆษณา แบ่งเงินที่ได้รับจากพ่อแม่ได้ ออมสิน เลือกซื้ออาหารที่มีคุณประโยชน์

2. การประหยัดเวลา หมายถึง การรู้จักวางแผนการใช้เวลาของตน และใช้ให้
เกิดประโยชน์คุ้มค่ามากที่สุด เช่น ใช้เวลาในหยุดเรียนพิเศษ ช่วยทำงานบ้าน ค้นคว้าหาความรู้

3. การประหยัดสิ่งของเครื่องใช้ หมายถึง การรู้จักใช้สิ่งของเครื่องใช้ทั้งส่วน
และส่วนรวมให้ได้ประโยชน์มากที่สุด

4. การประหยัดทรัพยากร หมายถึงการใช้สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ตามธรรมชาติ ให้เป็น
ประโยชน์แก่มนุษย์ได้อย่างคุ้มค่ามากที่สุด

ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม แห่งชาติ (2547 : 12) ได้กำหนดมี
แนวทางปฏิบัติ 9 ข้อ ดังนี้

1. มีความเป็นอยู่เรียบง่าย
2. มีความพอดีในการบริโภค และเว้นการฟุ้งสั่ที่เกินความสามารถ
3. ใช้ทรัพยากรและเวลาให้เป็นประโยชน์มากที่สุด
4. คำนึงถึงฐานะและเศรษฐกิจ คิดก่อนจ่าย ใช้เท่าที่จำเป็น

5. ไม่ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย ฟุ่มเฟือย หรือตระหนี่ถี่เหนียวเกินไป
6. จัดงานและพิธีการต่างๆ โดยใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น
7. รู้จักใช้คู่แลักรักษาและบูรณะทรัพย์สินทั้งของตนและส่วนรวม
8. เพิ่มพูนทรัพย์ด้วยการเก็บและนำไปทำให้เกิดประโยชน์
9. วางแผนการใช้จ่ายให้รอบคอบ มีสัดส่วนและออมไว้บ้างตามสมควร

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2547 : 4) ได้กำหนดแนวทางการใช้เงินที่ถูกต้องคือ การใช้เงินอย่างประหยัดไม่ใช้สิ่งของที่ไม่จำเป็นหรือไม่มีความจำเป็นที่ควรรับและรายจ่ายทุกรายการเพื่อให้รู้ว่าในวันหนึ่งๆ หรือเดือนหนึ่งๆ ใช้จ่ายอะไรไปบ้าง และสามารถเก็บออมเงินได้หรือไม่ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของการวางแผนการดำเนินชีวิตที่ดีมีคุณภาพและเสนอแนะวิธีการออมไว้หลายทาง อาทิเช่น

1. ฝากไว้กับธนาคาร
2. ซื้อตั๋วสัญญาใช้เงินกับบริษัทเงินทุน/บริษัทเครดิตฟองซิเอร์
3. ซื้อสลากออมสิน
4. ซื้อพันธบัตรรัฐบาล
5. ซื้อหุ้น/หุ้นกู้/หน่วยลงทุน
6. ก่อเก็บออมรวมริบเงินก้อนใหญ่เช่นซื้อกรรมกรรมประกันชีวิตเป็นสมาชิก

กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ เป็นสมาชิกกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ

กรมสามัญศึกษา, หน่วยศึกษานิเทศก์ (2549 : 49) ยังได้แบ่งคำแนะนำด้านการประหยัดออกเป็น 3 ด้าน ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติได้ดังนี้

1. การประหยัดเวลา หมายถึงการรู้จักวางแผนการใช้เวลาของตนและใช้ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่ามากที่สุด เช่น การใช้เวลาเดินทางไปโรงเรียนเดินทางกลับบ้านใช้เวลาในการศึกษาเล่าเรียน ทำแบบฝึกหัดทบทวนบทเรียน หาความรู้เพิ่มเติม ใช้เวลาในการทำธุรกิจส่วนตัวในการนอนพักผ่อน ทำงานอดิเรกช่วยเหลืองานบ้าน ชุมชนและสังคม
2. การประหยัดเงิน หมายถึงการรู้จักการวางแผนการใช้จ่ายให้เกิดประโยชน์คุ้มค่ามากที่สุดเหมาะสมกับรายรับมีการเก็บออมยับยั้งความต้องการของตนอันมีผลทำให้ใช้เงินอยู่ในขอบเขตที่เหมาะสมพอควรรอบคอบ
3. การประหยัดในด้านสิ่งของเครื่องใช้หมายถึงการรู้จักใช้สิ่งของเครื่องใช้ทั้งของตนและส่วนรวมให้ได้ประโยชน์คุ้มค่ามากที่สุดรักษาซ่อมแซมสิ่งของเครื่องใช้ให้ใช้งานได้อยู่เสมอ ไม่ใช้อย่างฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็นด้วยความเคยชินหรือสะดักสบายของตนเช่นประหยัดไฟฟ้า น้ำประปาของส่วนรวม

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (2547 : 69) กล่าวว่านิสัยประหยัดมีอยู่ 5 ประการคือ

1. ประหยัดกิริยา คือระมัดระวังอาการเคลื่อนไหวของร่างกายที่ปรากฏออกมาทางอิริยาบถ ทางสีหน้าและทางจรรยา มารยาทให้อยู่ในฐานะที่พอควรเป็นระเบียบวินัยดีงาม
2. ประหยัดปาก ทั้งในหน้าที่พูดหรือส่งภาษาและในหน้าที่บดเคี้ยวอาหาร กล่าวคือรู้จักเลือกพูดคำจริงและได้ประโยชน์พูดไม่พูดคำชั่วไม่พูดเกินด้วยแยะเสียศีลส่วนประหยัดในหน้าที่กินนั้นก็ก็ต้องรู้จักประมาณเลือกแต่อาหารที่ดีเหมาะกับอายุเหมาะกับฤดูกาลกินแต่พอดีไม่มากเกินไปไม่น้อยจนอดโรยอ่อนกำลัง
3. ประหยัดความคิด คือเหนียวรั้งใจไว้ไม่ให้ไปในทางชั่วไม่ให้ไปตามอารมณ์หรือตามความต้องการของร่างกาย
4. ประหยัดเวลา คือเป็นผู้รู้จักกาลสมัยคว่นในคราวที่ควรคว่น ช้าในคราวที่ควรช้าจัดสรรเวลาเป็น
5. ประหยัดทรัพย์ คือรู้จักใช้ทรัพย์ให้เกิดผลรอบคอบละเอียดถี่ถ้วนรู้จักบูรณะทรัพย์เก่าเท่าๆ กับรู้จักการหาทรัพย์ใหม่รู้จักแบ่งรายได้ไว้ใช้ในคราวจำเป็นหาได้มากก็ควรแบ่งเก็บให้มากหาได้น้อยก็ควรแบ่งเก็บได้น้อยถ้าหาได้ไม่พอจ่ายก็ต้องลดรายจ่ายลงหรือลงแรงหารายได้เพิ่มมากขึ้นจนพอเหมาะ

สงกรานต์ จิตสุทธินิพนธ์ (2547 : 21 - 44) กำหนดกฎในการใช้จ่ายเพื่อไม่ให้พบกับความจนอย่างเด็ดขาดดังนี้

1. จงใช้เงินให้น้อยกว่าที่หาได้มี 3 แนวทางปฏิบัติ
 - แนวทางที่ 1 คงเงินเดือนไว้แล้วปรับค่าใช้จ่ายให้น้อยกว่าเงินเดือน
 - แนวทางที่ 2 คงค่าใช้จ่ายแต่หารายรับให้สูงขึ้น
 - แนวทางที่ 3 รวม 2 แนวทางคือลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มรายรับกันเงินส่วนหนึ่งให้ตัวเองเสมอเสมอ
 2. วิธีเก็บเงินหรือออมเงินให้ได้ผล
 - วิธีที่ 1 แบบลบสิบคือการหัก 10 เปอร์เซ็นต์ของเงินเดือนออกไว้ทันทีที่รับเงินเดือนก่อนที่จะนำไปใช้
 - วิธีที่ 2 แบบเพิ่มสิบ คือเก็บเงิน 10 เปอร์เซ็นต์ของค่าใช้จ่ายทุกครั้ง
 - วิธีที่ 3 แบบกำหนดเส้นตายกำหนดจำนวนเงินเก็บแต่ละวันโดยไม่เดือดร้อน
- จากการเรียบเรียงดังกล่าวหากจะมุ่งประเด็นการประหยัดและการออมไปที่การประหยัดเงินและทรัพย์สิน ซึ่งเป็นรูปแบบของแนวคิดที่สอดคล้องกับสถานภาพของกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาคือสมาชิกของโรงเรียน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมพฤติกรรมในการประหยัด

ออมนั้นพบว่า ค่านิยมในการประหยัดและการออมของบุคคลจะเกิดขึ้นจากองค์ประกอบ 2 ด้าน ดังนี้

1. ด้านสร้างลักษณะนิสัยซึ่งได้แก่ การรู้จักใช้ทรัพย์โดยคำนึงถึงความคุ้มค่า ความจำเป็น จลาคบริโภครอบคอบละเอียดถี่ถ้วน รู้จักบูรณะทรัพย์เก่า และยังยั้งความต้องการของตนอันมิผลทำให้ใช้เงินอยู่ในขอบเขตที่เหมาะสมพอควร

2. ด้านการบริหารจัดการเศรษฐกิจซึ่งได้แก่ การรู้จักวางแผนการใช้จ่ายเงินให้เกิดประโยชน์คุ้มค่ามากที่สุดมีการจัดระเบียบแบ่งรายได้ไว้ใช้ในคราวจำเป็นมีการเก็บออม

โดยสรุปแล้วค่านิยมพื้นฐานเป็นค่านิยมที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตเป็นที่ยอมรับและเมื่อปฏิบัติแล้วเกิดความพอใจและมีความสุข หากพิจารณาแล้วเป็นไปตามทฤษฎีของ Rokeach ที่กล่าวถึงหากทำให้ค่านิยมประเภทวิถีปฏิบัติในส่วนของค่านิยมส่วนความสามารถเฉพาะบุคคล กลายเป็นค่านิยมประเภทจุดหมายปลายทางที่เป็นทั้งค่านิยมส่วนบุคคลและค่านิยมส่วนสังคมได้จะช่วยป้องกันปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกได้ โดยเฉพาะค่านิยมพื้นฐานด้านการประหยัดและออมมีความสำคัญอย่างไรนั้นหลังประกาศของคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ 15 ปีที่ผ่านมาหากคนไทยมีค่านิยมด้านการประหยัดและออมที่เข้มแข็งผลกระทบกรณีที่ประเทศไทยประสบวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ.2540 คงไม่รุนแรงเช่นนั้น จึงเป็นค่านิยมพื้นฐานที่ต้องการการเยียวยาอย่างเร่งด่วนสามารถส่งผลต่อความมั่นคงของสังคมได้

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการออม

บาร์ดอน (Bordon อ้างถึงใน ชนาธิป นาวัน, 2545) เรื่องการเปรียบเทียบพฤติกรรม การออมและปัญหาด้านการเงินของประเทศมาเลเซียมีการวิเคราะห์องค์ประกอบของตัวแปรอายุ รายได้ การเป็นอยู่ การบริการจัดการการเงินพบว่ากลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มคือกลุ่มตัวอย่างที่ 1 เป็นกลุ่ม ซึ่งมีการใช้จ่ายอย่างประหยัด ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ 2 เป็นกลุ่มซึ่งมีอำนาจในการจับจ่ายใช้สอยอย่างไม่ประหยัด ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มที่ 2 มีหนี้สินมากกว่ากลุ่มที่ 1 แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด

เอเดรียน ฟาร์แมน (Adrian Farman อ้างถึงใน ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2540) เรื่องทัศนคติและพฤติกรรมการออมของประชาชนในประเทศไอร์แลนด์ เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติ ความเชื่อ จริยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีนำไปสู่พฤติกรรมการออม จากกลุ่ม ประชากรมากกว่า 250 คน ในการวิเคราะห์องค์ประกอบตัวแปรทัศนคติ ความเชื่อ จริยธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี พฤติกรรมการออมทั้ง 5 องค์ประกอบจะเห็นได้ชัดว่า ทัศนคติ ความเชื่อ จริยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี มีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดซึ่งมีความสำคัญต่อการตัดสินใจต่อพฤติกรรมการออมเป็นอย่างมาก

อรรณณ ยี่สาร (2538 : (3)) พบว่า ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ในกลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน คือรายได้ประจำ และรายได้ชั่วคราวของครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน ระดับการศึกษา และอาชีพ ส่วนกลุ่มที่มีรายได้ 15,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป คือรายได้ประจำและรายได้ชั่วคราวของครัวเรือน อสังหาริมทรัพย์ เพศชายที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน และระดับการศึกษา

ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในต่างจังหวัดในกลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน คือรายได้ประจำ และรายได้ชั่วคราวของครัวเรือนทรัพย์สินทางการเงินสุทธิ ระดับการศึกษาและอาชีพส่วนกลุ่มที่มีรายได้ 15,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือนคือรายได้ชั่วคราวของครัวเรือน หัวหน้าครัวเรือนที่มีการศึกษาระดับอาชีวศึกษา และคาดการณ์ได้ว่าเมื่อระดับรายได้ของครัวเรือนเพิ่มขึ้นสัดส่วนการออมต่อรายได้ของครัวเรือนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลจะสูงกว่าในต่างจังหวัด

สนธยา นริศศิริกุล (2535 : (3)) ได้วิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการออมของภาคครัวเรือนไทยพบว่า เกิดจากความพอใจในบริการต่างๆ และความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น ขณะที่เหตุผลการออมนอกสถาบันการเงินมีสาเหตุมาจากผลตอบแทนซึ่งได้รับมากกว่าการออมในสถาบันการเงิน โดยมีจุดมุ่งหมายในการออมเพราะต้องการเก็บไว้เป็นทุนการศึกษา การรักษาพยาบาล เพื่อใช้ยามแก่ชราและเพื่อซื้ออสังหาริมทรัพย์

ไพโรจน์ เภาวิจิตร (2548 : (3)) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหญิงสถานภาพโสด อายุระหว่าง 20-29 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรีมีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท/เดือน ทำให้มีความถี่ในการออมทรัพย์สินไม่สม่ำเสมอ โดยออมเพื่อตัวเอง บุตรและบิดามารดา ตามลำดับ ทั้งนี้เพื่อเก็บไว้ใช้ในยามชราเป็นเงินทุนในการประกอบอาชีพ และเพื่อการศึกษาของบุตร

กวีพจน์ สัตตพัฒนานนท์ (2546 : (3)) ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริโภคและการออมระหว่างนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์และคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า รายได้หลักของนักศึกษาทั้งสองคณะมาจากรายได้ประจำเดือนที่ได้รับจากผู้ปกครองนักศึกษาเกือบครึ่งหนึ่งจะขอเพิ่มจากผู้ปกครองและมีนักศึกษาเพียงส่วนน้อยที่มีรายได้พิเศษ ซึ่งมีสัดส่วนของค่าใช้จ่ายในการบริโภคโดยรวมโดยเฉลี่ยและการออมโดยเฉลี่ยต่อรายได้รวมอยู่ในเกณฑ์สูง ทำให้มีสัดส่วนของการออมรวมน้อยมาก สืบเนื่องจากสภาพเศรษฐกิจที่มีค่าครองชีพที่สูงมากนักศึกษาจึงต้องเสียค่าใช้จ่ายในด้านต่างๆ เพิ่มมากขึ้น

พนม กิตติวงษ์ (2544 : (3)) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่เพื่อหารูปแบบการออมของครัวเรือนในเขตเทศบาล ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออม

และหาแนวโน้มการออมของครัวเรือนในอนาคตจากการศึกษา พบว่า รูปแบบการออมของครัวเรือนยังให้ความสำคัญกับสถาบันการเงินเป็นอันดับแรก เนื่องจากสถาบันการเงินมีความมั่นคง รูปแบบการออมของครัวเรือนรองลงมาคือการออมในรูปแบบกรรมประกันชีวิต นอกจากนี้การออมในรูปแบบฝากแชร์ หลักทรัพย์ พันธบัตรต่างๆ และสลากออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตร คือรูปแบบการออมที่ครัวเรือนให้ความสำคัญรองลงมาเป็นลำดับ

สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมของครัวเรือนได้แก่ รายได้ของครัวเรือนและอายุของหัวหน้าครัวเรือน โดยการมีรายได้เพิ่มขึ้นในแต่ละปี ทำให้มีความโน้มเอียงในการออมเพิ่มขึ้น ขณะที่หัวหน้าครัวเรือนมีอายุเพิ่มขึ้น ก็ทำให้มีความโน้มเอียงในการออมเพิ่มขึ้นเช่นกัน

จากรายงานการศึกษาพฤติกรรมการออมของครัวเรือนที่ผ่านมาทำให้มองเห็นถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมของภาคครัวเรือน โดยธนาคารแห่งประเทศไทย (2545 : 16 - 17) ได้สรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมของภาคครัวเรือนดังนี้

1. รายได้และความมั่นคงของครัวเรือน หากประชาชนมีรายได้หรือความมั่งคั่งเพิ่มขึ้นจากการที่หลักทรัพย์มีราคาสูงขึ้น หรือราคาสินทรัพย์สูงขึ้น จะทำให้การออมครัวเรือนเพิ่มขึ้น โดยครัวเรือนนั้นต้องมีรายได้ครอบคลุมรายจ่ายที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตแล้ว
2. อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง ทางทฤษฎีคาดว่าจะมีผลทางบวกต่อการออม แต่ในกรณีของประเทศไทยจากการศึกษาต่างๆ พบว่า การเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงไม่มีผลทำให้การออมของครัวเรือนโดยรวมเพิ่มขึ้น แต่หากพิจารณาเป็นรายบุคคลอัตราดอกเบี้ยจะมีผลกระทบกับการออมในกรณีที่ผู้ออมมีรายได้สูงถึงระดับหนึ่ง
3. ระดับการศึกษาที่จะสะท้อนถึงศักยภาพและประสิทธิภาพในการทำงาน ดังนั้นผู้ที่การศึกษาสูงมีแนวโน้มที่จะมีรายได้สูง ซึ่งจะสะท้อนความสามารถในการออมสูงด้วย
4. อัตราการพึ่งพิง หมายถึงสัดส่วนของจำนวนคนที่ต้องพึ่งรายได้จากคนในครอบครัว ต่อจำนวนคนที่มีรายได้ในครอบครัว สัดส่วนที่สูงจะมีผลในทางลบต่อการออมของครัวเรือน
5. การเปิดเสรีทางการเงินที่ทำให้การไหลเข้าของเงินทุนจากต่างประเทศสะดวกขึ้นส่งผลให้มีการพึ่งพิงเงินทุนจากต่างประเทศเพิ่มขึ้น ซึ่งจะทำให้การออมโดยรวมลดลง
6. มาตรการด้านภาษี เช่น ภาษีการบริโภค ภาษีรายได้จากดอกเบี้ยคาดว่าจะมีการทำให้การออมโดยรวมของภาคครัวเรือนเพิ่มขึ้น
7. โครงสร้างของระบบ เช่น ระบบประกันสังคมระบบกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เป็นต้น จะมีผลสุทธิต่อการออมโดยรวมในลักษณะที่ขึ้นอยู่กับว่าผู้ออมคิดว่าอย่างไร หากผู้ออมสามารถคาดคะเนผลประโยชน์ที่จะได้รับจากกองทุนได้จะทำให้การออมเพื่อกรณีฉุกเฉินด้วยตนเองลดลง

8. พฤติกรรมการเอาอย่างและค่านิยมของสังคม โดยเฉพาะค่านิยมที่เน้นการบริโภค นิยมใช้สินค้าต่างประเทศ และมีพฤติกรรมการเลียนแบบการบริโภคจะส่งผลให้อัตราการออมของครัวเรือนลดลง

แทบทุกงานวิจัยสะท้อนภาพความตั้งใจของผู้ออมว่าต้องการเก็บเงินไว้ใช้ยามชรา กันไว้เป็นการศึกษาบุตร เป็นค่ารักษาพยาบาล โดยเหตุผลของการออมก็เพื่อมีที่เก็บเงินที่ปลอดภัย จึงให้ความเชื่อถือในสถาบันการเงินที่ภาพพจน์ดี และติดต่อดีสะดวกเป็นหลักนอกจากนี้เมื่อต้องพึ่งสถาบันการเงินเป็นหลักแล้ว สิ่งที่คุณออมต้องการเป็นผลตอบแทนจากสถาบันการเงินคืออัตราผลตอบแทนหรือดอกเบี้ยที่น่าจะให้ได้สูงกว่า แต่ยังคงต้องการที่จะออมแบบเดิมๆ ตามที่เคยปฏิบัติกันมา คือ การฝากในรูปการฝากเงิน หรือสินทรัพย์ ไม่นิยมการซื้อหุ้นตราสาร สิ่งที่น่าสนใจคือผู้ออมที่อาศัยในเมืองจะมีอัตราการออมสูงในชนบทหรือในภูมิภาคหากเปรียบเทียบกันตามพื้นที่แล้วประชากรที่มีความเป็นมุสลิมจะออมมากกว่าคนไทยทั่วไปที่นับถือศาสนาอื่น

หากพิจารณาตามหลักและแนวคิดเรื่องพฤติกรรมแล้วอธิบายได้ว่าคนไทยมีค่านิยมเรื่องการออมที่ค่อนข้างฝังแน่นในเรื่องการออมที่เป็นการออมพื้นฐานในรูปของเงิน เพราะไม่ต้องการความเสี่ยง แต่ก็มีความต้องการที่จะใช้เงินเพื่อกิจกรรมที่ไม่คาดฝันในอนาคตต้องการความปลอดภัยในการเก็บรักษาและต้องการผลตอบแทนสูงเป็นแรงจูงใจให้มีการฝากเงินกับสถาบันการเงินซึ่งแสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมการออมเป็นการสั่งสม ซึ่งนำกันมาตั้งแต่วัยเด็กผ่านการอบรมจากผู้ใหญ่ต่อๆ กันมา อย่างไรก็ตามเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมแบบบริโภคนิยมจะเห็นว่าคนไทยส่วนหนึ่งไม่สามารถทัดทานกับกระแสการบริโภคได้ทำให้อัตราการใช้จ่าย จึงสูงกว่าการออมจากงานวิจัยของธนาคารแห่งประเทศไทยและด้วยแรงจูงใจที่เป็นเจตคติให้ชอบผลตอบแทนที่มากกว่าการลงทุนในรูปแบบอื่นของคนไทยในช่วงปี 2541 - 2546 จึงเปลี่ยนไปมีความต้องการที่จะเสี่ยงมากขึ้นด้วยเห็นกลุ่มตัวแบบที่ประสบผลสำเร็จในการเก็งกำไร หรือได้ผลตอบแทนสูงที่คุ้มค่ากับการเสี่ยงนั้น

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการออม

ธนาคารแห่งประเทศไทยในฐานะที่เป็นองค์กรที่ดูแลเรื่องการเงินของประเทศเล็งเห็นว่าจากภาวะวิกฤตในปี 2540 ที่ผ่านมามีการที่ไทยพึ่งเงินทุนต่างชาติมากเกินไปนับเป็นผลร้ายที่สะท้อนอันตรายต่อสภาพเศรษฐกิจไทย เนื่องในงานวันออมแห่งชาติ ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้เสนอแนวทางการออมของประเทศไว้ ดังนี้ (คณะอง ปาณิภัทรางกูร, 2548 : 21)

1. มาตรการที่สำคัญที่สุดของการออม คือการเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนจากการบริโภคมาเป็นการออม ซึ่งจะต้องทำให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการออม จากบทเรียนของญี่ปุ่นก็คือการจัดตั้งองค์กรพิเศษระดับชาติเพื่อรับผิดชอบการรณรงค์การออมอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การคัดเลือกตำบลเงินออมตัวอย่างการจัดตั้ง Children's Bank การทำโฆษณาในรูปแบบต่างๆ เพื่อชักชวนให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการออม ดังนั้นจึงควรจัดตั้งคณะกรรมการออมแห่งชาติ เพื่อทำหน้าที่ดูแลรณรงค์ของการออม

2. ปลุกฝังนิสัยการออมโดยเริ่มตั้งแต่ยังเล็ก ๆ เช่นการกำหนดบทบาทของโรงเรียนในการที่จะต้องอบรมนักเรียนให้ตระหนักถึงความสำคัญของการออม

3. ควรกำหนดให้ประเด็นเรื่องการออม การประหยัด และการเพิ่มประสิทธิภาพการลงทุนเป็นวาระแห่งชาติ

แนวทางของธนาคารแห่งประเทศไทยดังกล่าว แม้จะเป็นนโยบายหรือแนวทางของรัฐที่นอกจากจะสอดคล้องกับกระแสพระราชดำริสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแล้วยังค่อนข้างชัดเจนเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการกำหนดให้ประชาชนรู้จักออมและประหยัดให้เป็นวาระแห่งชาติ ความพยายามเปลี่ยนพฤติกรรมของการบริโภคของประชาชนให้เป็นการออมและน่าจะมีการปลุกฝังกันตั้งแต่ยังเป็นเด็กและเยาวชน จึงน่าจะถึงเวลาที่ทุกฝ่ายควรให้ความสำคัญและเร่งการรณรงค์ให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงความจำเป็นของการออมให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

อย่างไรก็ตามก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าธนาคารแห่งประเทศไทยคือองค์กรที่ดูแลการเงินการคลังของประเทศ โดยเฉพาะการดูแลและพยายามปรับสมดุลทางการเงินของชาติ การดำเนินการของธนาคารแห่งประเทศไทยจึงต้องเกี่ยวข้องกับการออมและการลงทุน เพื่อปรับสมดุลเรื่องการเงินต่างชาติ ดังนั้นการออมในแนวคิดของสถาบันการเงิน จึงผูกพันอยู่กับการเติบโตทางเศรษฐกิจ การคิดต้นทุน ดอกเบี้ย หรือกำไรขาดทุนตลอดเวลา เมื่อเป็นเช่นนี้การออมตามทัศนะของสถาบันการเงินจึงต้องดำเนินไปให้สอดคล้องกับภาวการณ์ทางเศรษฐกิจของโลกอีกด้วยการออมหรือการประหยัดตามทัศนะนี้จึงมีเส้นทางเดินที่มีสีสันทกว่าการออมตามธรรมเนียมปฏิบัติของไทยแต่โบราณดั้งเดิม

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการออมเพื่อการลงทุนตามแนวเศรษฐศาสตร์ เป็นการออมที่ได้พัฒนาขึ้นจากความสำเร็จของการปฏิวัติอุตสาหกรรมตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 18 ที่มองว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจคือการพัฒนาอุตสาหกรรมซึ่งเป็นเส้นทางไปสู่การพัฒนาการออมและการลงทุนจึงเป็นส่วนหนึ่งที่นักเศรษฐศาสตร์พยายามเสนอทฤษฎีทางเศรษฐกิจที่เน้นการสะสมทุน การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การลงทุนและการออมทรัพย์

นักเศรษฐศาสตร์กล่าวถึงเรื่องการเก็บออมว่า การเก็บออมช่วยให้มีเงินลงทุน เงินต่อเงินเมื่อมีเงินแล้วก็มักจะมีอำนาจต่อรอง ไม่ต้องเป็นเบี้ยล่างของผู้อื่นอยู่ตลอดไป ในอดีตนั้นวัฒนธรรมการออมและการลงทุนของคนไทยมักไม่ให้ความสำคัญในเรื่องของความเสี่ยงเท่าใดนัก เหตุผลข้อหนึ่งอาจเป็นเพราะทางเลือกในการออมและการลงทุนของเรามีน้อย และความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องก็มีน้อยเช่นกัน หากย้อนเวลาไปสัก 25 ปี จะเห็นว่าทางเลือกในการออม และการลงทุนของคนในยุคนั้นมีอยู่ 3 ทางเลือกหลัก คือ ฝากเงินกับธนาคาร ซื้อทองคำ และการซื้อที่ดิน มีคนจำนวนน้อยที่ทำประกันชีวิต ซึ่งก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการออม นอกจากนั้นก็มีความเสี่ยงสูงด้วยเช่นกัน (สุขใจ น้ำผุด, 2547 : 185)

การมีเงินออมอยู่ในมือแล้วต้องการเพิ่มพูนค่า และทำให้เงินออมเกิดประโยชน์สูงสุดแก่เจ้าของได้อย่างไรนั้น เราต้องรู้จักการลงทุน (Investment) ที่เป็นการนำทรัพย์สินที่บุคคลมีอยู่ไปดำเนินการในทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์แล้วให้ผลตอบแทนกลับคืนมาในช่วงเวลานั้น

การลงทุน หมายถึง การซื้ออสังหาริมทรัพย์หรือหลักทรัพย์ของบุคคลหรือสถาบันซึ่งเป็นผลตอบแทนเป็นสัดส่วนกับอัตราดอกเบี้ยและความเสี่ยง โดยการลงทุนแบ่งเป็น 3 ประเภทคือการลงทุนเพื่อการบริโภค การลงทุนในธุรกิจ และการลงทุนในหลักทรัพย์ ส่วนปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดในการลงทุนคือ อัตราดอกเบี้ย และปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการลงทุน

จากแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์หรือเศรษฐกิจทำให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าการออมและการลงทุนมีความสำคัญกับการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการทำให้สภาพคล่องของประเทศไม่เสียสมดุล ซึ่งการออมและการลงทุนของคนในประเทศ ถือว่ามีส่วนสำคัญที่จะทำให้ประเทศมีความก้าวหน้าและทัดเทียมนานาประเทศได้ โดยที่ไม่ต้องหยิบยืมจากคนอื่นหายใจจนทำให้ประเทศต้องเจอกับภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจเหมือนเช่นที่ผ่านมา ดังนั้น การออมของบุคคลในครัวเรือน จึงไม่ได้มีความสำคัญเพียงเพื่อออกไปใช้จ่ายจำเป็นหรือฉุกเฉิน หรือออมเพื่อซื้อของราคาสูงเท่านั้นแต่การออมของบุคคลในครัวเรือนยังหมายถึง ฐานะของประเทศในการนำเงินออมไปใช้ในการพัฒนาประเทศในทุกด้านอีกด้วย การออมจึงเกี่ยวพันกับชีวิตของคนทุกคนและทุกวัย

ค่านิยมพื้นฐานของประเทศ เนื่องจากการออมมีความสำคัญต่อประเทศ รัฐบาลจึงได้กำหนดค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการเพื่อส่งเสริมเชิญชวนให้ประชาชนชาวไทยได้ประพฤติและปฏิบัติเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตเรื่องการประหยัด และอดออมเป็นหนึ่งในค่านิยมพื้นฐานด้วย ดังนี้

1. การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ
2. การประหยัดและอดออม

3. การมีระเบียบวินัยและการผูกพัน

4. การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา

5. การมีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

จะเห็นได้ว่าค่านิยมหลักที่รัฐบาลให้ความสำคัญมาโดยตลอดและเป็นหนึ่งในค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการข้างต้นคือ ความปรารถนาให้คนไทยรู้จักประหยัดและอดออมซึ่งก็สอดคล้องกับกระแสพระราชดำริสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน เรื่องคุณธรรม 4 ประการที่ทรงประทานแก่พสกนิกรชาวไทยให้นำไปปฏิบัติ 4 ประการคือ

ประการแรก คือ การรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตัวเอง ที่จะประพฤติปฏิบัติแก่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

ประการที่สองคือ การรู้จักข่มใจตนเองฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัตย์ความดีนั้น

ประการที่สามคือ การอดทน อดกลั้น และอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัตย์ สุจริตไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด

ประการที่สี่คือ การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2550)

การออมและการลงทุนเพื่อสังคมแนวเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง การพัฒนาประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมา วางอยู่บนหลักตามทฤษฎีที่เสนอมาจากต่างประเทศหรือประเทศตะวันตก ที่ว่าด้วยการทำให้เป็นประเทศสมัยใหม่ (Modernization) ซึ่งเป็นการใช้รูปแบบของตะวันตกมาเป็นแม่แบบ กระแสแนวคิดนี้ได้พัฒนาสืบทอดมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันแต่จากแนวคิดและประสบการณ์ของหลายๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องแล้วจะเห็นว่าสังคมที่เน้นแต่เรื่องเศรษฐกิจและวัดค่าความเจริญกันด้วยตัวเลขทางการค้า สิ่งที่ตามมาคือคนไทยก็จะออมน้อยกว่าการมุ่งบริโภค อันเป็นข้อจำกัดต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทย และการพัฒนาประเทศในระยะยาว ความยากจนก็ดำรงอยู่ต่อไป ทั้งนี้เพราะชาวบ้านในชนบทของไทยไม่ใช่แค่ไม่มีเงินทุนแต่ยังมีหนี้สินอีกด้วย มีหนี้จากการเป็นหนี้สินของพวกเขาไม่ใช่เป็นจำนวนเงินที่คงที่หากบวกดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นทุกเดือน ดังนั้น การส่งเสริมให้เกษตรกรกู้เงินของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) หรือกู้เงินคนอื่นมาลงทุน จึงกลายเป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านเป็นหนี้สินบวกดอกเบี้ยทุกปี พอครบกำหนดการกู้ยืม ชาวบ้านต้องนำเงินต้น และดอกเบี้ยไปคืน เงินทุนของชาวบ้านจึงออกจากหมู่บ้าน พร้อมกับเงินก้อนหนึ่งเป็นค่าดอกเบี้ยตามไปด้วย จะเห็นได้ว่าจะได้เห็นเงินที่เป็นเงินทุนเป็นของตัวเองจริงๆ ก็ต้องสะสมกันเป็นเวลานาน (พิทยา ว่องกุล, 2549 : 38 - 39)

ระบบพึ่งตนเองวันนี้จึงพัฒนาต่อเนื่องจากฐานการพึ่งตนเองในอดีต ปรับเปลี่ยนรูปแบบ และเพิ่มระดับเทคโนโลยีการแปรรูป และการจัดการที่เหมาะสมกับยุคสมัย และเหมาะสมกับศักยภาพของคนในชุมชนเพื่อให้ได้ทุน ผลผลิต และทรัพยากรของชุมชน ไม่ใช่วัตถุดิบของภาคการผลิตของสังคมอื่น แต่จะเป็นการสร้างผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองความต้องการของคนและสังคมโดยมีเป้าหมายที่ครอบคลุมในชุมชนเป็นอันดับแรก

แนวทางการสร้างทุนของสังคมจะเป็นจริงได้จะต้องอาศัยเงื่อนไขพื้นฐานสำคัญคือ จะต้องพัฒนาทุนปัจเจกชนหรือในครัวเรือนเพื่อยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกให้อยู่ดีกินดี และมีเงินออมจากนั้นก็ยกระดับขึ้นสู่ธนาคารหมู่บ้าน ดำเนินการสร้างวงจรรทุนในชุมชนให้เข้มแข็ง กระทั่งหมู่บ้านหรือชุมชนสะสมเงินไว้มากมาย เพียงพอที่จะสร้างโรงงาน สหกรณ์ ธุรกิจการค้าหรือก้าวไปสู่การซื้อหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ เพื่อเข้าร่วมเป็นเจ้าของธุรกิจต่างๆ ในอนาคต

แนวคิดเรื่องการออมและการลงทุนเพื่อสังคมข้างต้น ไม่ใช่เรื่องใหม่สำหรับสังคมไทย หากแต่เป็นแนวทางที่บรรพบุรุษไทยได้สั่งสมเป็นวัฒนธรรมสืบต่อกันมาช้านานด้วยสังคมไทย ซึ่งเป็นสังคมแบบเกื้อหนุน ช่วยเหลือกันมาโดยตลอด เมื่อเรามีญาติพี่น้อง ญาติพี่น้องก็ควรมีเหมือนกับเราด้วย แนวทางการออมการลงทุนเพื่อสังคมแนวเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง จึงเป็นแนวทางการพัฒนาการออมที่พยายามคิดโยนให้คนไทยมีวัฒนธรรมการออมที่มองตนเองอยู่ในสังคมที่ต้องมีการพัฒนาและก้าวไปข้างหน้าอย่างยั่งยืน แบบไม่ทิ้งกัน ไปไหนไปด้วย ซึ่งตลอดระยะเวลากว่า 50 ปีของการพัฒนาของไทยตามแนวทางตะวันตกได้ละทิ้งสิ่งเหล่านี้ไปหมดแล้ว (กุลิศรา กฤตวรกาญจน์, 2549 : 18)

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 667 - 1344) ได้บัญญัติว่า

ออม หมายถึง เก็บหอมรอมริบ ถนอม สงวน ประหยัด

ออดออม หมายถึง ประหยัด อุดหนุน

ประหยัด หมายถึง ยับยั้ง ระมัดระวัง ใช้จ่ายแต่พอควรแก่ฐานะ

จากความหมายของคำว่า ออม ออดออม หรือประหยัด ทำให้เห็นว่ามีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือคนเราจะมีเงินออมได้ต้องเกิดจากการรู้จักประหยัด คือการระมัดระวังการใช้จ่ายเงิน หรือหากจะใช้ก็ใช้พอแก่ฐานะ การจะมีเงิน มีความมั่นคงได้ ทุกคนควรมีการออมตามคำนิยามข้างต้น ใครๆ ก็สามารถทำได้แต่จะมากจะน้อยก็อยู่ที่การหักห้ามใจของแต่ละคนว่าจะหักเงินเก็บจากรายได้ของแต่ละคนไว้อย่างไรด้วย แต่ละคนมีความจำเป็นรายได้และวิธีการจัดเก็บที่แตกต่างกันไป เงินออมคือปัจจัยที่จะทำให้เป้าหมายที่บุคคลกำหนดไว้ในอนาคตบรรลุจุดประสงค์ เช่น เป้าหมายจะต้องมีบ้านเป็นของตนเอง เงินออมจะเป็นปัจจัยที่กำหนดให้เป้าหมายที่วางไว้นั้นเป็นจริง

นอกจากนี้เงินออมยังใช้สำหรับแก้ไขปัญหาค่าความเดือดร้อนทางการเงินที่อาจเกิดขึ้นอย่างคาดไม่ถึงของบุคคลได้ด้วย ดังนั้นการที่คนมีเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างชัดเจนก็จะส่งผลให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะเก็บออมมากขึ้น

โดยทั่วไปผู้ที่มียาได้มักแยกรายได้ออกไป ในรูปของการใช้จ่ายอยู่ 2 ส่วนใหญ่ๆ ด้วยกัน คือการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคและการใช้จ่ายโดยเก็บไว้ในรูปของการออมการออมจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นมีรายได้นั้นมากกว่าการใช้จ่ายของเขา ดังนั้นทางที่จะเพิ่มเงินออมให้แก่บุคคลอาจทำได้โดยพยายามหาทางเพิ่มรายได้ให้มากขึ้นหรือการปรับปรุงงานที่ทำให้ผู้ให้ให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้มีรายได้สูงขึ้น นอกจากนี้ก็พยายามลดค่าใช้จ่ายลงด้วยการรู้จักใช้จ่ายเท่าที่จำเป็นและเหมาะสม

จะเห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกครัวเรือนจะต้องมีการออมเพื่อสำรองเงินไว้ใช้ในยามฉุกเฉินหรือสำรองไว้ใช้ในอนาคตที่ไม่มีใครคาดได้ว่าจะต้องใช้เงินในเรื่องใดบ้างจำนวนเท่าใด ซึ่งการออมที่เกิดขึ้นก็ได้มาจากเงินรายได้ที่ควรจะมีมากกว่ารายจ่าย คำว่าเก็บเล็กผสมน้อยจึงเกิดขึ้นจากรายได้ที่อาจมีมากกว่ารายจ่ายไม่มากนักในแต่ละเดือน

อย่างไรก็ตามการออมจะเป็นพื้นฐานทางสังคมที่คนไทยคุ้นเคย โดยพื้นที่ในชุมชนเองก็มีระบบการจัดการกับการออมมากมาย ซึ่งแต่ละส่วนก็มุ่งที่จะให้ทุกคนในสังคมได้ใช้ศักยภาพของตัวเองเพื่อพัฒนาตนเอง และสังคมโดยรวม การออมในแนวคิดนี้จึงมองการออมกับการบริโภคเป็นเรื่องเดียวกัน เพราะการออมตามพื้นฐานสังคมไทยที่สั่งสมกันมาคนไทยออมเงิน เพื่อมีใช้ในอนาคตโดยไม่ต้องรบกวนผู้อื่น การไม่รบกวนผู้อื่นคือไม่ต้องเสียดอกเบี้ย เป็นการออมที่ถือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม การดำเนินชีวิตตามหลักหลักปรัชญาการออมตามแนวคิดนี้เมื่ออยู่ภายใต้บริบทของสังคมแบบบริโภคนิยม จึงเป็นหลักหลักปรัชญาแห่งความสำรวมที่ตรงกันข้ามกับหลักหลักปรัชญาแห่งความฟุ้งเฟ้อ โดยเฉพาะในยามที่ประเทศต้องการการพัฒนาที่มีที่มาจากตัวเราเพื่อเรา และสังคมอย่างเท่าเทียม

การเก็บออมของเยาวชน นอกจากการเก็บออมด้วยตนเอง การมองไปที่ชุมชนที่อาศัยที่ชุมชนใดมีการออมแบบมีสถาบันทางการเงินเป็นของชุมชน เยาวชนก็อาจนำไปร่วมเก็บออมกับเพื่อนบ้าน หรือรวมกับผู้ปกครองเพื่อให้เกิดการออมแบบพึ่งพากัน และช่วยเหลือกันได้เช่นเดียวกัน การมีพวกเก็บออมเป็นกลุ่มก้อน ยังแสดงความเป็นพวกเดียวกัน ความเป็นญาติมิตรที่เป็นวิถีที่ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้น

กล่าวได้ว่าการออมในแนวทางแรก ตามแนวคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ซึ่งถือเป็นแนวคิดการพัฒนาประเทศกระแสหลัก (Mainstream) ที่นำไปสู่การลงทุนเพื่อทำให้เงินงอกเงยและงอกเงยได้รวดเร็วกว่าการเก็บเล็กผสมน้อยตามแนวทางดั้งเดิม ดังนั้นการออมตามแนวคิดนี้ จึงต้องมีการวางระบบการจัดการการเงินที่ทันสมัยทันโลก สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้รัฐบาลพยายามที่

จะดำเนินการให้การออมที่มีอยู่ในประเทศเอื้อต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้น การที่สถาบันการเงินต่างๆ ต่างเร่งระดมการออมจากประชาชน ก็เป็นรูปแบบที่ทุกฝ่ายช่วยกันคิดช่วยกันพัฒนา รวมไปถึงการหาวิธีตามหลักการทางเศรษฐศาสตร์เพื่อให้ประเทศมีเงินเพิ่มขึ้น โดยผ่านการวางแผนการจัดการอย่างดี

ส่วนการออมในแนวทางที่สองเป็นการออมที่คงความเป็นการจัดการการเงินแบบบรรพบุรุษสั่งสม การเข้าไปเกี่ยวข้องกับดอกเบี้ยและสถาบันการเงินเป็นเรื่องที่ประชาชนรู้สึกเสียเปรียบ เพราะคนไทยส่วนใหญ่เป็นผู้มีรายได้น้อย หากทำตามระบบของสถาบันการเงินไม่ได้ก็มีโอกาสเป็นหนี้ ถือว่าไม่เป็นตัวของตัวเอง ชีวิตไม่มีความสุข การพึ่งพากันและกันของประชาชนจึงเป็นสิ่งที่น่าจะเป็นทางเลือกที่น่าสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการพึ่งพาภายใต้ความเอื้ออาทรความเห็นอกเห็นใจอันเป็นอุปนิสัยพื้นฐานของคนไทยแต่โบราณ จึงน่าจะเป็นแนวทางการพัฒนาการออมที่เหมาะสมกับคนไทยในยุคปัจจุบัน ที่ไม่ใช่เป็นเพียงการส่งเสริมให้มีการออมเท่านั้นแต่ยังเป็นการสอนให้เป็นคนที่มีอุปนิสัยที่ดีงามอีกด้วย

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดพฤติกรรมการออม

การถ่ายทอดพฤติกรรมการออม หมายถึง การอบรมสั่งสอนและแนะนำจากพ่อแม่ ครู บุคคลที่เกี่ยวข้องและจากสื่อต่างๆ ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากการไม่รู้จักรับการเก็บออมหรือความฟุ่มเฟือยไปสู่การประหยัดและอดออม

สนธยา นริศศิริกุล (2545 : 5) ได้วิเคราะห์การออมของเยาวชนในประเทศไทยระหว่างปี 2533 - 2540 พบว่าการออมและการลงทุนในประเทศจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นแต่ปัญหาช่องว่างระหว่างการออมและการลงทุนยังคงมีตลอดมาในการเร่งระดมเงินออมในประเทศทำให้เกิดการนำเข้าเงินทุนจากต่างประเทศดังนั้นรัฐบาลควรมีนโยบายในการเร่งระดมเงินออมในประเทศโดยเฉพาะภาคเยาวชนให้มีการออมในสถาบันการเงินมากขึ้นเพื่อลดการพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากต่างประเทศ

สุจิตรา บังใบ (2545 : 6) ศึกษาการวิเคราะห์พฤติกรรมการออมของเยาวชนในเขตเมืองและชนบทในภูมิภาคต่างๆ เพื่อหาข้อเท็จจริงสำหรับใช้เป็นแนวทางในการวางแผนนโยบายชักชวนและกระตุ้นให้เยาวชนออมทรัพย์กับสถาบันการเงินมากกว่าตลาดเงินนอกระบบผลการศึกษาพบว่าเยาวชนส่วนใหญ่มีการออมในรูปแบบของการถือสินทรัพย์ทางการเงินในระบบสูงกว่าการออมในสินทรัพย์การเงินนอกระบบซึ่งรูปแบบของการถือสินทรัพย์ทางการเงินในระบบที่นิยม ได้แก่ การฝากเงินกับธนาคารพาณิชย์และออมสิน กรมธรรม์ประกันชีวิต สลากออมสินส่วนรูปแบบของการถือสินทรัพย์ทางการเงินนอกระบบคือ เงินกู้ การเล่นเกมแชร์

จากแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า เยาวชนมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้เกิดการลงทุนจากเงินออมภายในประเทศมากยิ่งขึ้น หากได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาลให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนสร้างการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เยาวชนเป็นผู้มีพฤติกรรมการออม โดยใช้สถาบันการเงิน การประกันชีวิต หรือรูปแบบการออมอื่นที่รัฐบาลส่งเสริม เป็นช่องทางในการถ่ายทอดพฤติกรรมการออม

ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) นักคิดในกลุ่มนี้มองธรรมชาติของมนุษย์ในลักษณะที่เป็นกลาง คือ ไม่มีดี – ไม่เลว การกระทำต่างๆ ของมนุษย์เกิดจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมภายนอก พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการตอบสนอง ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนการอบรมหรือการถ่ายทอดพฤติกรรมความรู้ทัศนคติ ค่านิยมและความเชื่อเป็นต้น ได้มากที่สุด ต่อสิ่งเร้า (Stimulus Response) การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง กลุ่มพฤติกรรมนิยมให้ความสนใจกับ “พฤติกรรม” มากเพราะพฤติกรรมเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัด สามารถวัดและทดสอบได้ ทฤษฎีการเรียนรู้ในกลุ่มนี้ ประกอบด้วยแนวคิดสำคัญๆ 5 แนวด้วยกัน คือ

1. ทฤษฎีการเชื่อมโยง (Classical Connectionism) ของธอร์นไดค์ (Thorndike) มีความเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ซึ่งมีหลายรูปแบบ เช่น บุคคลจะมีการลองผิดลองถูกและปรับเปลี่ยนไปเรื่อยๆ จนกว่าจะพบรูปแบบการตอบสนองที่สามารถให้ผลที่พึงพอใจมากที่สุด พฤติกรรมการเรียนรู้เมื่อเกิดการเรียนรู้แล้ว บุคคลจะใช้รูปแบบการตอบสนองที่เหมาะสมเพียงรูปแบบเดียว และจะพยายามใช้รูปแบบนั้นเชื่อมโยงกับสิ่งเร้าในการเรียนรู้ต่อไปเรื่อยๆ การจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีนี้จึงเน้นที่การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนแบบลองผิดลองถูกบ้าง มีการสำรวจความพร้อมของผู้เรียนซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องกระทำก่อนการสอนบทเรียน เมื่อผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แล้วครูควรฝึกให้ผู้เรียนฝึกการนำการเรียนรู้นั้นไปใช้บ่อยๆ การศึกษาว่าสิ่งใดเป็นสิ่งเร้าหรือรางวัลที่ผู้เรียนพึงพอใจ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เช่นเดียวกับการเรียนรู้เรื่องการประหยัดและเก็บออมแล้วได้ประโยชน์ตอบแทนน้อยหรือไม่ได้เลย (ลองผิด) หรือมาก (ลองถูก) ก็จะทำให้สามารถแยกแยะได้จนรู้จักการเก็บออมได้อย่างถูกต้องและเป็นนิสัยติดตัวต่อไป

2. ทฤษฎีการวางเงื่อนไข (Conditioning Theory) ประกอบด้วยทฤษฎีย่อยๆ ที่สำคัญ 2 ทฤษฎีดังนี้

2.1 ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกของพาฟลอฟ (Pavlov's Classical Conditioning) เน้นการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข สรุปแนวคิดตามทฤษฎีนี้ได้ว่าการเรียนรู้ของสิ่งมีชีวิตเกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข พาฟลอฟ ได้พบหลักการเรียนรู้ที่เรียกว่า Classical Conditioning โดยเขาได้ทำการทดลองโดยสั้นกระดิ่งก่อนที่จะเอาอาหาร (ผงเนื้อ)

ให้แก่สุนัข เวลาระหว่างการสั่นกระดิ่งและให้ผงเนื้อแก่สุนัข จะต้องเป็นเวลาที่กระชั้นชิดมาก ประมาณ 0.25 ถึง 0.50 วินาที ทำซ้ำควบคู่กันหลายครั้ง และในที่สุดหยุดให้อาหารเพียงแต่สั่นกระดิ่ง ก็ปรากฏว่าสุนัขยังคงมีน้ำลายไหลได้ ปรากฏการณ์เช่นนี้เรียกว่า พฤติกรรมของสุนัข ถูกวางเงื่อนไข หรือที่เรียกว่าสุนัขเกิดการเรียนรู้แบบการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก การทดลองของพาฟลอฟอาจจะอธิบาย เรื่องการสร้างนิสัยหรือการจัดการเทคโนโลยีเพื่อการออมได้ว่าถ้าครูหรือพ่อแม่สร้างความเชื่อมโยงระหว่างเงินที่เด็กใช้จ่ายเหลือแล้วใส่กระปุกออมสินในแต่ละวัน (สั่นกระดิ่ง) แล้วนำไปฝากจนได้ดอกเบี้ย (ผงเนื้อ) ต่อไปเด็กจะมีนิสัยเก็บออมเพราะอยากได้ดอกเบี้ยตอบแทน

2.2 ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบสมครใจของสกินเนอร์ (Skinner's Operant Conditioning) เน้นการเสริมแรงหรือให้รางวัล สรุปแนวคิดตามทฤษฎีนี้ได้ว่า การกระทำใดๆ ถ้าได้รับการเสริมแรงจะมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นอีก การเสริมแรงที่แปรเปลี่ยนทำให้การตอบสนองคงทนกว่าการเสริมแรงที่ตายตัว การจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีนี้จึงเน้นที่การเสนอสิ่งเร้าในการเรียนการสอน การจัดการกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการเสริมแรงหรือให้รางวัลเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจที่จะเรียนรู้เช่นเดียวกับการจัดการเทคโนโลยีเพื่อการออมถ้าเด็กมีพฤติกรรมการประหยัด อดออมและเก็บออมโดยสมครใจผู้ปกครองควรมีการเสริมแรงด้วยการยกย่องชมเชยหรือให้รางวัลเพื่อให้พฤติกรรมการออมคงทนถาวรต่อไปเช่นในแง่การวางเงื่อนไขหรือถ่ายทอดพฤติกรรมการออมให้กับเด็ก ผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กควรสร้างความสัมพันธ์หรือความต่อเนื่องระหว่างรายได้หรือดอกเบี้ย กับเงินออมสักครั้งสองครั้งเด็กก็จะเรียนรู้ได้ว่าการเก็บออมดีและมีประโยชน์อย่างไรในการดำเนินชีวิตตัวอย่างมีมั่นคงมีค่าต่อครอบครัวและต่อตัวของเขาเองการวางเงื่อนไขการกระทำตามทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำหรือแบบสมครใจ (Operant Conditioning Theory) มีแนวคิดว่าการกระทำใดๆ (Operant) ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบ (Consequence หรือ Effect) ซึ่งแนวความคิดนี้เชื่อว่า“พฤติกรรมของบุคคลเป็นผลพวงเนื่องมาจากการปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม พฤติกรรมที่เกิดขึ้นของบุคคลจะแปรเปลี่ยนไปเนื่องจากผลกระทบ (Consequences) 2 ประเภท คือ

2.2.1 ผลกระทบที่เป็นตัวเสริมแรง (Reinforce) การเสริมแรง หมายถึง การทำให้มีพฤติกรรมเพิ่มขึ้นอันเนื่องมาจากผลกระทบ

2.2.2 ผลกระทบที่เป็นตัวลงโทษ (Punishment) การลงโทษ หมายถึง การให้ผลกระทบที่อันตรัยไม่ต้องการหรือถอดถอนสิ่งที่อันตรัยต้องการหลังการกระทำ

วิธีการเสริมแรงหรือให้รางวัล

1. การเสริมแรงแบบทุกครั้งเช่น การเสริมแรงเกิดขึ้นทุกครั้งที่เด็ก นำเงินใส่กระปุกออมสินหรือทราบว่าได้ดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นเมื่อนำเงินไปฝากที่ธนาคาร

2. การเสริมแรงตามช่วงเวลาที่แน่นอน เช่น การเสริมแรงทุก ๆ 1 ชั่วโมงหลังจากทำพฤติกรรมไปแล้วหรือการให้เด็กฝากเป็นประจำทุกเดือนหรือทุก 3 เดือนแล้วได้ดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นตามเวลาที่ฝาก

3. การเสริมแรงตามช่วงเวลาที่ไมแน่นอน เช่น บางทีก็ให้เสริมแรง 1 ชั่วโมง บางทีก็ให้เสริมแรง 2 ชั่วโมง หรือการคิดดอกเบี้ยให้ผู้ฝากในเวลาพิเศษหรือการให้ของที่ระลึกในโอกาสต่าง ๆ ของธนาคาร

4. ครั้งที่แน่นอน เช่น แสดงพฤติกรรมออกกำลังกาย 3 ครั้ง ให้การเสริมแรง 1 ครั้ง หรือการให้บริการของธนาคารเป็นพิเศษแก่เด็กโดยให้กระปุกออมสินใหม่ทุกปี

5. การเสริมแรงตามจำนวนครั้งที่ไมแน่นอนหรือแบบสุ่ม (Random) คือ บางครั้งก็ให้การเสริมแรงบางครั้งก็ไมให้การเสริมแรง เช่น การชมบ๊อง ไม่ชมบ๊องหรือการให้ของขวัญบ้างไม่ให้ของขวัญบ้างเวลาเด็กเอาเงินไปฝากธนาคาร

2.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ของฮัลล์ (Hull's Systematic Learning Theory) มีความเชื่อว่าถ้าร่างกายเมื่อยล้า การเรียนรู้จะลดลง การตอบสนองต่อการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีที่สุดเมื่อได้รับแรงเสริมในเวลาใกล้เคียงเป้าหมาย หลักการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีนี้จึงมักคำนึงถึงความพร้อม ความสามารถและเวลาที่ผู้เรียนจะเรียนได้ดีที่สุด การจัดการเรียนการสอนควรให้ทางเลือกที่หลากหลายเพื่อตอบสนองระดับความสามารถของผู้เรียน (ศูนย์หลักสูตรและการสอน, 2551) เช่นเดียวกับการจัดการเทคโนโลยีเพื่อการออมสำหรับเด็ก ผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องเตรียมความพร้อมของเด็กเพื่อรับการถ่ายทอดอย่างมีประสิทธิภาพโดยสร้างทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม และแรงจูงใจที่ดีในการเก็บออม

2.4 ทฤษฎีตัวแบบของ Bandura หรือ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา (Social Cognitive Learning Theory) ซึ่งเป็นทฤษฎีของศาสตราจารย์บันดูรา แห่งมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (Stanford) ประเทศสหรัฐอเมริกา บันดูรามีความเชื่อว่าการเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนมากเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบ (Bandura, 1963) จึงเรียกการเรียนรู้จากการสังเกตว่า “การเรียนรู้โดยการสังเกต” หรือ “การเลียนแบบ” และเนื่องจากมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์ (Interact) กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัวอยู่เสมอ บันดูราอธิบายว่าการเรียนรู้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมในสังคม ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน บันดูรา จึงเปลี่ยนชื่อทฤษฎีการเรียนรู้ของท่านว่า การเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) แต่ต่อมาได้เปลี่ยนเป็น การเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา (Social Cognitive Learning Theory) อีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้ เนื่องจากบันดูราพบจากการทดลองว่า สาเหตุที่สำคัญอย่างหนึ่งในการเรียนรู้ด้วยการสังเกต คือ ผู้เรียนจะต้องเลือกสังเกตสิ่งที่ต้องการเรียนรู้โดยเฉพาะ และสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ ผู้เรียนจะต้องมีการเข้ารหัส ในความทรงจำระยะ

ยาวได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ ผู้เรียนต้องสามารถที่จะประเมินได้ว่าตนเลียนแบบได้ดีหรือไม่ดีอย่างไร และจะต้องควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ด้วย

บันดูรา (Bandura, 1977 อ้างถึงใน เสถียร เชยประทับ, 2550 : 15) ได้อธิบาย กระบวนการที่สำคัญในการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเรียนรู้โดยตัวแบบว่ามีทั้งหมด 4 อย่างคือ

1. กระบวนการความเอาใจใส่ (Attention)
2. กระบวนการจดจำ (Retention)
3. กระบวนการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวอย่าง (Reproduction)
4. กระบวนการการจูงใจ (Motivation)

กระบวนการความใส่ใจ (Attention) ความใส่ใจของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญมาก ถ้าผู้เรียนไม่มีความใส่ใจในการเรียนรู้ โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบก็จะไม่เกิดขึ้น ดังนั้น การเรียนรู้แบบนี้ความใส่ใจจึงเป็นสิ่งแรกที่คุณเรียนจะต้องมี บันดูรากล่าวว่าผู้เรียนจะต้องรับรู้ส่วนประกอบที่สำคัญของพฤติกรรมของผู้ที่เป็นตัวแบบ องค์ประกอบที่สำคัญของตัวแบบที่มีอิทธิพลต่อความใส่ใจของผู้เรียนมีหลายอย่าง เช่น เป็นผู้ที่มีเกียรติสูง (High Status) มีความสามารถสูง (High Competence) หน้าตาดี รวมทั้งการแต่งตัว การมีอำนาจที่จะให้รางวัลหรือลงโทษ คุณลักษณะของผู้เรียนก็มีความสัมพันธ์กับกระบวนการใส่ใจ ตัวอย่างเช่น วัยของผู้เรียน ความสามารถทางด้านพุทธิปัญญา ทักษะทางการใช้มือและส่วนต่างๆ ของร่างกาย รวมทั้งตัวแปรทางบุคลิกภาพของผู้เรียน เช่น ความรู้สึกว่าตนนั้นมีค่า (Self-esteem) ความต้องการและทัศนคติของผู้เรียน โดยเฉพาะพฤติกรรม การยอมรับผู้เรียนจะต้องเลียนแบบบุคคลที่มีฐานะมั่นคงหรือร่ำรวยจากการยอมรับและมีทัศนคติที่ดีต่อคนเหล่านั้นด้วยเช่นคนที่ลงทุนในตลาดหุ้นแล้วประสบผลสำเร็จมีฐานะดีขึ้นถ้าสังคมยอมรับและยกย่อง ในความสามารถเยาวชนก็จะมีทัศนคติที่ดีและใส่ใจต่อการเก็บออมแบบนี้จดจำได้ทั้งภาพพจน์และวิธีการออมจนนำไปสู่การเลียนแบบหรือทำให้ดีขึ้นกว่าเดิม

กระบวนการจดจำ (Retention Process) บันดูรา อธิบายว่า การที่ผู้เรียนหรือผู้สังเกตสามารถที่จะเลียนแบบหรือแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบได้ก็เป็นเพราะผู้เรียนบันทึกสิ่งที่ตนสังเกตจากตัวแบบไว้ในความจำระยะยาว บันดูรา พบว่าผู้สังเกตที่สามารถอธิบายพฤติกรรม หรือการกระทำของตัวแบบด้วยคำพูด หรือสามารถมีภาพพจน์สิ่งที่ตนสังเกตไว้ในใจจะเป็นผู้ที่สามารถจดจำสิ่งที่เรียนรู้โดยการสังเกตได้ดีกว่าผู้ที่เพียงแต่ดูเฉยๆ หรือทำงานอื่นในขณะที่ดูตัวแบบไปด้วย สรุปแล้วผู้สังเกตที่สามารถระลึกถึงสิ่งที่สังเกตเป็นภาพพจน์ในใจ (Visual Imagery) และสามารถเข้ารหัสด้วยคำพูดหรือถ้อยคำ (Verbal Coding) จะเป็นผู้ที่สามารถแสดงพฤติกรรมเลียนแบบจากตัวแบบได้แม้ว่าเวลาจะผ่านไปนานๆ และนอกจากนี้ถ้าผู้สังเกต หรือผู้เรียนมีโอกาสที่จะได้เห็นตัวแบบแสดงสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ซ้ำก็จะเป็นการช่วยความจำให้ดียิ่งขึ้นกระบวนการแสดงพฤติกรรมเหมือนกับ

ตัวแบบ (Reproduction Process) กระบวนการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนแปรสภาพ (Transform) ภาพพจน์ (Visual Image) หรือสิ่งที่จำไว้เป็นการเข้ารหัสเป็นถ้อยคำ (Verbal Coding) ในที่สุดแสดงออกมาเป็นการกระทำหรือแสดงพฤติกรรมเหมือนกับตัวแบบ ปัจจัยที่สำคัญของกระบวนการนี้คือ ความพร้อมทางด้านร่างกายและทักษะที่จำเป็นจะต้องใช้ในการเลียนแบบของผู้เรียน ถ้าหากผู้เรียนไม่มีความพร้อมก็จะไม่สามารถที่จะแสดงพฤติกรรมเลียนแบบได้แน่นอน บันดูรา กล่าวว่า การเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบไม่ใช่เป็นพฤติกรรมที่ลอกแบบอย่างตรงไปตรงมา การเรียนรู้โดยการสังเกตประกอบด้วยกระบวนการทางพุทธิปัญญา (Cognitive Process) และความพร้อมทางด้านร่างกายของผู้เรียน ฉะนั้นในขั้นการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ (Reproduction) ของแต่ละบุคคลจึงแตกต่างกันไป ผู้เรียนบางคนก็อาจจะทำได้ดีกว่าตัวแบบที่ตนสังเกตหรือบางคนก็สามารถเลียนแบบได้เหมือนมาก บางคนก็อาจจะทำได้ไม่เหมือนกับตัวแบบเพียงแต่คล้ายคลึงกับตัวแบบมีบางส่วนเหมือนบางส่วนไม่เหมือนกับตัวแบบ และผู้เรียนบางคนจะไม่สามารถแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ ฉะนั้น บันดูราจึงให้คำแนะนำแก่ผู้ที่มีหน้าที่เป็นตัวแบบ เช่น ผู้ปกครองหรือครูควรใช้ผลย้อนกลับที่ต้องตรวจสอบแก้ไข (Correcting Feedback) เพราะจะเป็นการช่วยเหลือให้ผู้เรียนหรือผู้สังเกตมีโอกาสพบทวนในใจว่าการแสดงพฤติกรรมของตัวแบบมีอะไรบ้างและพยายามแก้ไขให้ถูกต้อง โดยเฉพาะในเรื่องการอมของเด็กผู้ปกครองหรือครูควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการอดอม พร้อมกับทำให้ของการเก็บอมเพื่อให้เด็กมีความคำแนะนำโดยชี้ข้อดีข้อเสียที่รอบคอบระมัดระวังในการอมมากขึ้นและได้ผลตอบแทนอย่างเหมาะสม

2.5 ทฤษฎีการวางเงื่อนไขต่อเนื่องของกัทธรี (Guthrie's Continuous Conditioning Theory) กัทธรี (Guthrie, 1886 - 1959 อ้างถึงใน เสถียร เชยประทับ, 2550) เป็นศาสตราจารย์ทางจิตวิทยาชาวอเมริกันเขาได้แนวความคิดจากทฤษฎีการเรียนรู้ของวัตสันคือ การศึกษาการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก หรือจากกิริยาสะท้อน (Reflex) เป็นการเรียนรู้แบบต่อเนื่องได้โดยไม่ต้องกระทำซ้ำบ่อยๆ

กัทธรี มีแนวความคิดว่า พฤติกรรมของมนุษย์มีสิ่งเร้าควบคุม และการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองเปลี่ยนไปตามกฎเกณฑ์ พฤติกรรมหลายอย่างมีจุดหมาย พฤติกรรมใดที่ทำซ้ำๆ เกิดจากกลุ่มสิ่งเร้าเดิมทำให้เกิดพฤติกรรมเช่นนั้นสรุปการเรียนรู้ได้ว่า

1. เมื่อมีสิ่งเร้าเกิดขึ้นพร้อมกับการตอบสนอง และเมื่อสิ่งเร้าในลักษณะเดียวกันเกิดขึ้นอีก ก็จะมีแนวโน้มการตอบสนองในแนวเดิมได้รับการปลุกฝังด้วยการอบรมสั่งสอนและฝึกให้กระทำเช่นนั้นอย่างซ้ำๆ อย่างมีจุดหมาย

2. หลักการกระทำครั้งสุดท้าย ถ้าการเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์จากการกระทำเพียงครั้งเดียว ซึ่งถ้าการกระทำครั้งสุดท้ายในสภาพการณ์ใหม่เกิดขึ้นอีกผู้เรียนจะกระทำเหมือน

ที่เคยทำครั้งสุดท้าย เช่น เมื่อผู้ปกครองพาเด็กนำเงินที่เก็บออมไว้ ไปฝากกับธนาคาร เมื่อเด็กผู้ออมเงิน สามารถสะสมเงินออมได้ในจำนวนที่ใกล้เคียงกับที่ฝากเงินธนาคารในครั้งที่ผ่านมาแล้ว มักจะนำเงินที่ออมได้ไปฝากกับธนาคารแห่งนั้นอีกในครั้งต่อไป

นอกจากนี้ กัทธรี ยังเห็นว่า ถ้าสิ่งเร้าที่ไม่ได้วางเงื่อนไขมาเร้าให้บุคคลตอบสนองได้แม้เพียงครั้งเดียว ต่อมาภายหลัง เมื่อใช้สิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขมาแทนสิ่งเร้าที่ไม่วางเงื่อนไขก็จะเกิดการตอบสนองเช่นเดียวกัน ในการทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น กัทธรีเน้นการจูงใจมากกว่าการเสริมแรง ซึ่งมีแนวความคิดเช่นเดียวกับการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกของพาฟลอฟและวัตสัน

จากทฤษฎีการเรียนรู้ต่างๆ ข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การเรียนรู้เกิดจากการกระทำหรือการตอบสนอง ของบุคคลที่ได้รับผลจากการประมวลประสบการณ์เดิม บวกข้อมูลใหม่หรือสิ่งเร้าใหม่ที่ได้รับเพิ่ม มักคล้อยตามหรือเป็นไปตามผลลัพธ์ที่ได้จากการเรียนรู้ตามประสบการณ์เดิมเพียงครั้งเดียวไม่ต้องลองกระทำหลายๆ ครั้ง แสดงให้เห็นว่า บุคคลสามารถเรียนรู้ที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่ปรากฏในขณะนั้นทันที และเป็นการตอบสนองต่อสิ่งเร้าอย่างสมบูรณ์ไม่จำเป็นต้องฝึกต่อไป และสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดอาการเคลื่อนไหวเป็นสิ่งที่วางเงื่อนไขอย่างแท้จริง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีธนาคาร

นภันท์ หอมสุต (2548 : 30) ให้รายละเอียดว่า ระบบสารสนเทศโดยคอมพิวเตอร์ (Computer-Based Information System : CBIS) คือ ระบบสารสนเทศที่ใช้คอมพิวเตอร์ปฏิบัติงานในแต่ละหน้าทำงาน ซึ่งการใช้คอมพิวเตอร์เพียงเครื่องเดียว หรือการใช้คอมพิวเตอร์อย่างเต็มระบบครบวงจร ก็ถือว่าเป็นระบบสารสนเทศโดยคอมพิวเตอร์ทั้งสิ้น องค์ประกอบของระบบสารสนเทศโดยคอมพิวเตอร์ประกอบไปด้วย

1. ฮาร์ดแวร์ (Hardware) คือ อุปกรณ์ต่างๆ เช่น จอภาพ คีย์บอร์ด CPU เครื่องพิมพ์ เป็นต้น ฮาร์ดแวร์ถูกใช้ในการรับข้อมูล นำมาประมวลผล และแสดงผลลัพธ์ที่ได้จากการประมวลผล
2. ซอฟต์แวร์ (Software) คือ ชุดของโปรแกรมที่ช่วยฮาร์ดแวร์ในการประมวลผล ตัวอย่างของซอฟต์แวร์ อาทิเช่น MS Word, MS Excel และ MS Windows เป็นต้น
3. ฐานข้อมูล (Database) คือ การแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเพิ่มข้อมูล และตาราง ซึ่งจะช่วยในการเก็บข้อมูลและสามารถแสดงความเกี่ยวข้องของข้อมูลที่เก็บได้
4. เครือข่าย (Networks) คือ การเชื่อมต่อระบบเพื่อแบ่งปันทรัพยากรระหว่างกัน ซึ่งการเชื่อมต่อนี้อาจเป็นเครือข่ายมีสาย หรือเครือข่ายไร้สาย (wireless) ก็ได้

5. กระบวนการปฏิบัติงาน (Procedures) คือ ชุดของวิธีการที่ถูกรวบรวมเพื่อแสดงถึงวิธีการในการดำเนินงาน การประมวลผล และการสร้างผลลัพธ์ที่ต้องการ

6. ผู้ใช้ (People) คือ บุคคลทุกคนที่ใช้ระบบสารสนเทศ ซึ่งรวมถึงผู้ใช้ผลลัพธ์ด้วย ผู้ใช้ระบบนี้ ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของระบบสารสนเทศโดยคอมพิวเตอร์

เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงระบบสารสนเทศโดยคอมพิวเตอร์ที่ดียิ่งขึ้น จำเป็นที่จะต้องเข้าใจถึงความแตกต่างของคอมพิวเตอร์และระบบสารสนเทศ อีกทั้งต้องเข้าใจถึงความหมายของเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความแตกต่างระหว่างคอมพิวเตอร์และระบบสารสนเทศ (The Difference Between Computer and Information Systems) คอมพิวเตอร์ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของระบบสารสนเทศ โดยคอมพิวเตอร์จะช่วยให้การประมวลผลนั้นมีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล อย่างไรก็ตามการนำระบบสารสนเทศไปใช้นั้นไม่ได้มีเพียงคอมพิวเตอร์อย่างเดียว แต่ต้องมีความรู้และความเข้าใจในสภาพแวดล้อมของธุรกิจที่จะนำระบบสารสนเทศไปใช้ด้วย หรือหากจะยกตัวอย่างให้เห็นภาพชัดเจน ขอให้นึกถึงระบบขนส่งมวลชนที่รถประจำทางเป็นเพียงส่วนประกอบหนึ่ง หากต้องการจะจัดการระบบขนส่งมวลชนให้ดี ก็จะต้องรู้ถึงวิธีการขับรถประจำทางเพียงอย่างเดียว แต่ต้องศึกษาถึงกฎระเบียบทางราชการ ความต้องการใช้รถประจำทางเส้นทางที่เปิดให้บริการด้วย คอมพิวเตอร์ในระบบสารสนเทศเสมือนเป็นรถประจำทางในระบบขนส่งมวลชน

บทสรุปหลักการจัดการเทคโนโลยีธนาคารจากแนวความคิด ทฤษฎี หลักการ ตลอดจนการค้นพบจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและประสบการณ์ การจัดการเทคโนโลยีในธนาคาร ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์เป็นหลักการดังต่อไปนี้

1. ระบบบัตร (Card)

1.1 บัตรเดบิตเป็นบัตรใช้ซื้อสินค้าควบคู่กับการเป็นบัตรเบิกถอนเงินสดในใบเดียว ปริมาณการทำธุรกรรมส่วนใหญ่เพื่อจุดประสงค์การเบิกถอนเงินสด มากกว่าการซื้อสินค้า ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความไม่เป็นที่นิยมของการใช้จ่ายผ่านบัตรเดบิต และเมื่อพิจารณาปริมาณการใช้จ่ายผ่านบัตรเดบิต พบว่ามีบทบาทน้อยมากต่อระบบการชำระเงินของไทย

สาเหตุที่ธุรกิจบัตรเดบิตไม่ขยายตัวเท่าที่ควร โดยในด้านของลูกค้าค้านั้น อุปสรรคที่มีผลต่อการใช้บัตรเดบิตประกอบด้วย 1. ลูกค้าขาดความเข้าใจในเรื่องของการใช้และบริการของบัตรเดบิต 2. ลูกค้ามีความกังวลในเรื่องของสภาพคล่องและความปลอดภัย เนื่องจากบัตรเดบิตมีการตัดบัญชีเงินฝากทันที และ 3. ลูกค้ามีทางเลือกเป็นสื่อการชำระเงินอื่นๆ ที่ดีกว่า หรือมีความยืดหยุ่นมากกว่า ส่วนในด้านของธนาคารพาณิชย์ อุปสรรคในการดำเนินธุรกิจบัตรเดบิต ได้แก่ 1. ผลตอบแทนที่อาจไม่คุ้มค่ากับการลงทุน 2. การมุ่งเน้นธุรกิจอื่นที่สร้างรายได้ให้แก่ธนาคารได้มากกว่า

จากสาเหตุดังกล่าว สรุปได้ว่า เพื่อส่งเสริมให้มีการใช้บัตรเดบิตมากขึ้น ธนาคารพาณิชย์ควรเพิ่มแรงจูงใจในการใช้บัตรจากสถาบันการเงินเป็นหลัก การประชาสัมพันธ์ให้ลูกค้าได้ทราบถึงประโยชน์และรายละเอียดของบัตรเดบิตเพิ่มมากขึ้น การเสนอโปรโมชั่นต่างๆจูงใจให้ลูกค้ารู้สึกได้รับสิทธิประโยชน์ในการใช้จ่ายผ่านบัตร การเพิ่มเครือข่ายการให้บริการให้ลูกค้ารู้สึกถึงการสามารถทดแทนเงินสดได้อย่างสมบูรณ์ การบริหารระบบข้อมูลและความปลอดภัยให้มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความเชื่อใจในการบัตรเดบิต

1.2 บัตรเครดิต (Credit Card) เป็นบัตรเงินสดสามารถชำระสินค้า ได้จำแนกได้เป็น 3 ประเภท คือ 1. บัตรเครดิตที่สามารถใช้ได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ (International Credit Card) 2. บัตรเครดิต ที่ใช้ได้เฉพาะภายในประเทศ (Local Credit Card)

1.3 บัตรเครดิตที่ใช้เฉพาะร้านค้า (Store Card หรือ Private Label) Credit Card หรือ Bank Card เป็นบัตรเครดิตที่ออกโดยสถาบันการเงินออกร่วมกับสถาบันบัตรเครดิตต่างประเทศ (International Credit Card) หรือสถาบันการเงินออกบัตรเครดิตเป็นของตนเอง (Local Credit Card) บัตรเครดิตนี้ ต้องชำระยอดหนี้สินให้เสร็จสิ้นไปภายในระยะเวลาอันสั้นที่กำหนดไว้ซึ่งโดยปกติได้แก่ 1 เดือน โดยไม่เสียดอกเบี้ย ผู้ถือบัตรยังสามารถเลือกชำระเงินคืนแต่เพียงบางส่วนได้ ด้วยการใช้นโยบายหมุนเวียน (Revolving Credit) โดยเสียดอกเบี้ยด้วยก็ได้ ในกรณีนี้ยอดค้างชำระของบัตรเครดิตจะแปลงสภาพเป็นเงินกู้ที่ต้องผ่อนชำระเป็นรายงวด อันเป็นช่องทางเพิ่มรายได้ให้แก่ผู้ออกบัตรอีกทางหนึ่ง และอีกด้านหนึ่งเป็นการเพิ่มความยืดหยุ่นในการชำระหนี้ของผู้ถือบัตรโดยบัตรเครดิตประเภทนี้มีจุดประสงค์ เพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้จ่ายในการชำระค่าสินค้าและบริการ

2. ระบบศูนย์บริการ (Call Centre)

2.1 ให้ข้อมูลทางโทรศัพท์อัตโนมัติบริการด้านสอบถามข้อมูลยอดคงเหลือสอบถามด้านยอดใช้จ่ายของบัตร และการเปลี่ยนรหัสบัตรด้วยตัวเอง เป็นต้น หลังจากคลิกปุ่มใดปุ่มหนึ่งที่ปรากฏบนหน้าจอหลักของ website ระบบจะทำการเชื่อมต่อไปยังหน้าจอ Sign in เพื่อให้ลูกค้าทำการกรอกข้อมูลและเลือกหัวข้อที่ต้องการ เพื่อที่จะให้เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการลูกค้าทำการติดต่อลูกค้าจากการเรียกใช้ฟังก์ชัน “Send Mail”, “Web Call Back”, “Web Chat” หรือ “Web Collaboration”

การใช้บริการ Send Mail, Call Back, Web Chat และ Co-browsing นั้น เครื่องคอมพิวเตอร์จำเป็นต้องติดตั้งระบบปฏิบัติการและโปรแกรม Web Browser ขึ้นต่อดังต่อไปนี้

1. ระบบปฏิบัติการ Microsoft Window 98 ขึ้นไป
2. โปรแกรม Internet Explorer เวอร์ชัน 5.0 ขึ้นไปเท่านั้น

2.2 ให้ข้อมูลเพื่อตอบข้อซักถาม แสดงข้อมูลของสถานบัตรการเคลื่อนไหวของบัตร ตรวจสอบรายการ เวลา หมายเลขบัตร เป็นที่ทราบกันดีว่าในปัจจุบันธนาคารได้นำเทคโนโลยี

คอมพิวเตอร์มาใช้ในการทำงานทั้งระบบ ซึ่งกลยุทธ์หนึ่งที่ธนาคารต่างๆ นำมาใช้คือ E-Banking Service โดยสามารถใช้งานได้ผ่านทางอินเทอร์เน็ต หรือโทรศัพท์มือถือ ทำให้ใช้บริการได้อย่างสะดวก รวดเร็ว

การใช้บริการธุรกรรมการเงินออนไลน์เข้าเว็บไซต์ของธนาคารที่มีบัญชีธนาคารอยู่ หลังจากนั้นก็ลงทะเบียนเข้าใช้บริการ และรอการอนุมัติจากธนาคาร ระบบการรักษาความปลอดภัยก็มีการพัฒนาขึ้น ซึ่งจะทำให้ใช้บริการธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ได้อย่างมั่นใจ โดยลักษณะการให้บริการพื้นฐาน ได้แก่

1. บริการสอบถามยอดคงเหลือในบัญชี ตรวจสอบยอดคงเหลือบัญชีประเภท บัญชีออมทรัพย์ บัญชีกระแสรายวัน บัญชีเงินกู้ และเงินกองทุนต่างๆ
2. สอบถามรายการเคลื่อนไหวในบัญชี ตรวจสอบบัญชีย้อนหลังในระยะเวลาที่ธนาคารแต่ละแห่งกำหนด เช่น ตรวจสอบย้อนหลังได้ 3 เดือน หรือ 6 เดือน ตรวจสอบการเคลื่อนไหวในแต่ละวัน หรือจะตรวจสอบรายการที่ตั้งเวลาทำล่วงหน้า
3. บริการโอนเงินระหว่างบัญชีทั้งในและต่างประเทศ โดยโอนเงินระหว่างบัญชีตัวเอง โอนเงินระหว่างบัญชีอื่นภายในธนาคารเดียวกัน โอนเงินต่างธนาคาร และโอนเงินไปต่างประเทศ เพื่อชำระค่าศึกษาหรือการออมเงิน ซึ่งวงเงินในการโอนและค่าบริการในการโอนแต่ละธนาคารไม่เท่ากัน
4. บริการสอบถามลักษณะเช็ค สามารถตรวจสอบสถานภาพของเช็คได้ อาทิ เช็คนั้นได้ถูกอายัด หรือมีคนนำเช็คนั้นมาขึ้นเงินไปแล้ว หรือเช็คนั้นไม่ได้ถูกนำมาขึ้นรวมทั้งการอายัดเช็ค
5. บริการบัตรเครดิต ตรวจสอบยอดเงินที่ใช้ได้ ยอดเงินที่ใช้ไป วันที่ครบกำหนดชำระเงิน ตรวจสอบรายการที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระเงิน ชำระค่าบัตรเครดิตของตัวเอง เปลี่ยนที่อยู่ของการส่งเอกสารบัตรเครดิต
6. บริการชำระสินค้าสินค้าและบริการ เพื่อความสะดวกสบาย ธนาคารได้จัดบริการชำระสินค้าและบริการ โดยตัดเงินจากบัญชีเงินฝาก มีระบบกำหนดวันล่วงหน้าในการชำระเงิน
7. บริการอื่นๆ แต่ละธนาคารจะมีบริการอื่นๆ ที่นำเข้ามาเสริมให้กับผู้ให้บริการ เพื่อให้ผู้ใช้ได้รับความสะดวก นอกเหนือจากบริการพื้นฐานของทางธนาคาร การตั้งระบบ Alert ตั้งให้ระบบข้อมูลเตือนอัตโนมัติ เมื่อยอดเงินคงเหลือในบัญชีอยู่ในระดับที่กำหนด มีข้อความส่งเตือนให้, บริการจ่ายเงินเดือนพนักงาน สำหรับบริษัทหรือองค์กร หรือสามารถตรวจสอบข้อมูลทางการเงินที่สำคัญ เช่น อัตราแลกเปลี่ยน อัตราดอกเบี้ย รวมทั้งตารางคำนวณเงินฝาก และเงินกู้

การสมัครใช้บริการออนไลน์ที่นิยมกันสามารถทำได้ 3 ช่องทางคือ การสมัครผ่านระบบอินเทอร์เน็ตของเว็บไซต์ธนาคาร, การสมัครจากเครื่อง ATM, และการสมัครจากทางสาขาของธนาคารที่มีบัญชี โดยส่วนมาก 1 ท่านสามารถใช้ได้เพียง 1 USER ID เท่านั้น โดยใช้หลักฐานในการสมัครคือ บัตรประชาชนและสมุดบัญชีธนาคาร

วงเงินที่ให้บริการในแต่ละธนาคารจะมีการกำหนดวงเงินควบคุม โดยในแต่ละธนาคารจะมีวงเงินไม่เท่ากัน อาจจะขึ้นอยู่กับระดับที่ทางธนาคารกำหนดไว้อีกด้วย

อัตราค่าบริการการทำบริการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการโอนเงิน หรือชำระค่าสินค้าและบริการ จะมีค่าธรรมเนียมในการใช้บริการแตกต่างกันตามความสะดวกสบาย และรวดเร็วในการใช้บริการ ซึ่งแต่ละบริการและธนาคารอัตราค่าบริการไม่เท่ากัน

ระบบความปลอดภัยผู้ให้บริการการทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์สามารถมั่นใจได้ว่าแต่ละธนาคารมีระบบความปลอดภัยที่เชื่อถือได้ สามารถตรวจสอบและดักจับข้อมูลของผู้ที่พยายามลักลอบเข้าสู่ระบบโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งทางธนาคารมีการอัปเดตข้อมูลให้ทันสมัยอยู่เสมอ ในส่วนของ Firewall ทางธนาคารใช้ระบบ Double Firewall Protection เพื่อป้องกันสองชั้น ในส่วนของการเข้ารหัสข้อมูล ทางธนาคารใช้การเข้ารหัสข้อมูลที่มีความปลอดภัยสูงสุด 128-bit (SSL 128-bit) ซึ่งมีความปลอดภัยสูงตามมาตรฐานโลกและเป็นที่ยอมรับของสถาบันการเงินชั้นนำทั่วโลก

รายละเอียดของคอมพิวเตอร์ที่สามารถให้บริการ

ระบบปฏิบัติการ Windows 98 Second Edition, Windows Millennium Edition, Windows 2000 Professional หรือ Windows XP รวมทั้งอุปกรณ์ในการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่มีความเร็วตั้งแต่ 36.6 kbps ขึ้นไป

3. การธนาคารเครือข่าย (Corporate Banking)

3.1 บริการ Web Site คือ เครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่มีคอมพิวเตอร์เชื่อมต่อกัน ซึ่งการเชื่อมต่อนั้น เปรียบเสมือนกับใยแมงมุม โดยจุดตัดของใยแมงมุมจะเสมือนเป็นคอมพิวเตอร์แต่ละตัวที่โยงใยกันเป็นเครือข่าย ซึ่งการเชื่อมต่อบนอินเทอร์เน็ตนั้นจะใช้มาตรฐานการเชื่อมต่อที่เรียกว่า TCP/IP (Transmission Control Protocol/Internet Protocol) โดย Transmission Control Protocol จะเป็นโปรโตคอลที่ใช้ในการส่งผ่านข้อมูลบนสายต่างๆ เช่น สายโทรศัพท์ สายวงจรพิเศษ และ Internet Protocol ก็คือโปรโตคอลที่ใช้ในการสื่อสารบนอินเทอร์เน็ต และด้วยโปรโตคอล TCP/IP นี้เอง ทำให้อินเทอร์เน็ตได้รับความนิยมอย่างสูงเนื่องจากคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตทั้งโลกนี้พูดภาษาเดียวกันก็คือ TCP/IP นั่นเอง

เว็บเพจ (Web Page) คือ หน้าเว็บแต่ละหน้าที่ประกอบไปด้วยข้อมูล รูปภาพ เสียง และวิดีโอ โดยเป็นข้อมูลแบบสื่อผสมหรือมัลติมีเดีย ในเว็บไซต์หนึ่งจะมีเว็บเพจหลายๆ

หน้า เปรียบเสมือนกับหน้าหนังสือในหนึ่งเล่มที่ถูกแบ่งเป็นหน้าๆ ส่วนจะมีกี่หน้านั้นก็จะขึ้นอยู่กับเนื้อหาของแต่ละเว็บไซต์นั้น

โฮมเพจ (Home Page) คือ เว็บไซต์หน้าแรกของข้อมูลในเว็บไซต์หนึ่ง เว็บไซต์ เมื่อเราเปิดเว็บไซต์ขึ้นมาแล้วก็จะปรากฏเป็นหน้าเว็บเพจ เว็บเพจหน้าแรกนี้เราจะเรียกว่า โฮมเพจ โดยจะมีลิงค์ไปยังเว็บเพจหน้าต่างๆ ทั้งในเว็บไซต์เดียวกันและที่ต่างเว็บไซต์ได้ด้วย

เว็บไซต์ (Web Site) คือ เป็นแหล่งเก็บข้อมูลเว็บเพจหลายๆ เว็บเพจ แล้วรวบรวมเว็บเพจเหล่านี้เข้าด้วยกันเพื่อจัดตั้งขึ้นเป็นเว็บไซต์ โดยเว็บไซต์นั้นจะต้องมีรหัสหรือชื่อโดเมน (Domain Name) ที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารเพื่อการเชื่อมโยงเข้าหาเว็บไซต์บนอินเทอร์เน็ต

3.2 บริการ E-Mail เป็นการรับส่งจดหมายผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมกับต่อกัน

4. พาณิซย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce หรือ Electronic-commerce) เป็นการซื้อหรือขายสินค้าและบริการบนอินเทอร์เน็ต คำนี้และคำใหม่ "E-Business" สามารถใช้แทนกันได้ สำหรับการค้าปลีกบางครั้งจะใช้คำว่า E-Tailing สามารถแบ่งการให้บริการออกเป็น ร้านค้าบนเว็บที่มีรายการสินค้า หรือ E-Tail การรวมและใช้ข้อมูลประชากรจนถึงการติดต่อกับเว็บ Electronic Data Interchange (EDI) แลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยธุรกิจ E-Mail หรือ Fax และการใช้ตัวกลางเพื่อไปถึงลูกค้าเป้าหมาย

4.1 ด้านการเงิน โดยผ่านทาง Tele-Banking, E-Commerce เคาน์เตอร์สาขา ทาง On-Line ทาง Web-Site

4.1.1 เป็นขบวนการที่ใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อทำธุรกิจที่จะบรรลุเป้าหมายขององค์กรพาณิซย์อิเล็กทรอนิกส์ใช้เทคโนโลยีประเภทต่างๆ และครอบคลุมรูปแบบทางการเงินทั้งหลาย เช่น ธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ การค้าอิเล็กทรอนิกส์ อีดีไอหรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ไปรษณียอิเล็กทรอนิกส์ โทรสาร

4.1.2 ทำธุรกรรมทุกรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเชิงพาณิซย์ได้ ทั้งในระดับองค์กร และส่วนบุคคล บนพื้นฐานของการประมวล และการส่งข้อมูลดิจิทัล ที่มีทั้งข้อความ เสียง และภาพ

4.1.3 สามารถประมวล และส่งข้อมูลที่มีข้อความ เสียง และภาพ ประเภทของพาณิซย์อิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงการขายสินค้าและบริการด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์

4.1.4 แสดงธุรกรรมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ไม่ว่าจะเป็นโทรศัพท์ โทรทัศน์ วิทยุ หรือแม้แต่อินเทอร์เน็ต เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดค่าใช้จ่าย และเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร โดยการลดบทบาทองค์ประกอบทางธุรกิจลง เช่น ท่าเลที่ตั้ง อาคารประกอบการ โกดังเก็บสินค้า

ห้องแสดงสินค้า รวมถึงพนักงานขาย พนักงานแนะนำสินค้า พนักงานต้อนรับลูกค้า เป็นต้นจึงลดข้อจำกัดของระยะทางและเวลาลงได้

พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ สามารถรวมถึงรูปแบบการติดต่อด้วย E-Mail, Fax และโทรศัพท์อินเทอร์เน็ต ซึ่งมีธุรกิจจำนวนที่ใช้เครื่องมือในการโฆษณาสินค้าของตัวเอง แต่มีแนวโน้มที่เกิดขึ้น คือเว็บทางธุรกิจที่ใช้การสมัครสมาชิก เพื่อรับจดหมายข่าว รวมถึงการเลือกรับเฉพาะรายการสินค้าที่สนใจ

4.2 ระบบความปลอดภัยของรานแซกชันทางธุรกิจ รวมถึงการควบคุม การเข้าถึงทรัพยากร เช่น เว็บเพจในการลงทะเบียนหรือเลือกลูกค้า การส่งผ่านข้อมูล แต่สร้างความมั่นใจกับความปลอดภัยของความลับ ซึ่งเทคโนโลยีด้านความปลอดภัยที่ได้รับการใช้อย่างกว้างขวางคือ SSL (Security Socket Layer) และ Rivest-Shamir-Adleman โดยระบบความปลอดภัยของทรานแซกชันทางธุรกิจ กำลังเป็นมาตรฐานที่เร่งด่วนธุรกิจอีคอมเมิร์ซกำลังเป็นที่สนใจของผู้ประกอบการ และได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายทั่วทุกมุมโลก เพราะเป็นธุรกิจที่มีศักยภาพ และมีโอกาสเติบโตสูงโดยไม่จำเป็นต้องมีร้านค้าใหญ่โตเมื่อพิจารณาแนวโน้มของธุรกิจอีคอมเมิร์ซในประเทศไทยว่า ตลาดผู้บริโภคออนไลน์จะมีแต่เติบโตขึ้นเรื่อยๆ

5. อินทราเน็ต (Intranet) และอินเทอร์เน็ต (Internet)

5.1 อินทราเน็ต (Intranet) คือ ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์แบบภายในองค์กร ใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต ในการใช้งานอินทราเน็ตจะต้องใช้โปรโตคอล IP เหมือนกับอินเทอร์เน็ต สามารถมีเว็บไซต์และใช้เว็บเบราว์เซอร์ได้เช่นกัน รวมถึงอีเมล ถ้าเชื่อมต่ออินทราเน็ตกับอินเทอร์เน็ตก็สามารถใช้ได้ทั้ง อินเทอร์เน็ต และ อินทราเน็ต ไปพร้อม ๆ กัน แต่ในการใช้งานนั้นจะแตกต่างกันด้านความเร็ว ในการโหลดไฟล์ใหญ่ ๆ จากเว็บไซต์ในอินทราเน็ต จะรวดเร็วกว่าการโหลดจากอินเทอร์เน็ตมาก ดังนั้นประโยชน์ที่จะได้รับจากอินทราเน็ต สำหรับองค์กรหนึ่ง คือ สามารถใช้ความสามารถต่างๆ ที่มีอยู่ในอินเทอร์เน็ตได้อย่างเต็มประสิทธิภาพเวลาที่มีการเชื่อมต่ออินทราเน็ตเข้ากับอินเทอร์เน็ต มักมีการติดตั้งไฟร์วอลล์สำหรับควบคุมการผ่านเข้าออกของข้อมูล ผู้ดูแลด้านความปลอดภัยในองค์กร สามารถควบคุมและจำกัดการใช้งานอินเทอร์เน็ตบางประเภท ไฟร์วอลล์ยังป้องกันไม่ให้บุคคลภายนอกอินทราเน็ตเชื่อมต่อกับเครื่องคอมพิวเตอร์ภายในองค์กร นอกเหนือไปจากเซิร์ฟเวอร์สำหรับให้บริการซึ่งผู้บริหารเครือข่ายได้กำหนดไว้

5.2 อินเทอร์เน็ต (Internet) หมายถึงการเชื่อมโยงเครือข่ายคอมพิวเตอร์ทั่วโลกผ่านทางโปรโตคอล TCP/IP

6. ธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ (E- Banking)

6.1 ธนาคารทางโทรศัพท์ (Tele-Banking) การสอบถามข้อมูลธนาคารอัตราดอกเบี้ย อัตราแลกเปลี่ยนสกุลเงิน ราคาทองคำ สามารถใช้บริการผ่านโทรศัพท์ระบบกดปุ่ม เพื่อทำธุรกรรมทางการเงิน เช่น โอนเงิน สอบถามยอดเงิน ชำระค่าใช้จ่าย และอื่น ๆ

ข้อมูลธนาคาร

1. สอบถามอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก/เงินกู้ทุกประเภท
2. สอบถามอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศสกุลต่างๆ
3. สอบถามข้อมูลสินเชื่อ
4. สอบถามรายชื่อหน่วยงานที่ชำระเงินผ่าน Telebank

ขั้นตอนการขอใช้บริการ

1. เปิดบัญชีเงินฝากออมทรัพย์หรือกระแสรายวันกับธนาคาร
2. แจ้งความจำนงค์ขอใช้บริการกับสาขาที่มีบัญชีอยู่ด้วยตนเอง
3. เอกสารประกอบการขอใช้บริการ

นิติบุคคล

1. รายงานการประชุม
2. หนังสือมอบอำนาจ
3. สำเนาหนังสือรับรองการจดทะเบียนห้างหุ้นส่วน / บริษัท ที่รับรองไว้ไม่เกิน 1

เดือน

4. สำเนาหนังสือบริคณห์สนธิ และข้อบังคับของบริษัท
5. สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน และสำเนาทะเบียนบ้านของผู้มีอำนาจลงนาม

แทนนิติบุคคล และผู้รับมอบอำนาจ

บุคคลธรรมดา

1. สมุดคู่ฝาก หรือสมุดเช็ค
2. สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน
3. สำเนาทะเบียนบ้าน

ธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ หรือ อี-แบงกิ้ง (E-Banking) อี-แบงกิ้ง (E-banking) มาจากคำว่า Electronic Banking เป็นบริการทำธุรกรรมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ในปัจจุบันมีให้ลูกค้าธนาคารเลือกใช้หลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการใช้เอทีเอ็ม บัตรเครดิต อินเทอร์เน็ตแบงกิ้ง ธนาคารผ่านอินเทอร์เน็ต หรือแม้แต่ อีแบงกิ้ง ธนาคารในมือถือ ไปยังบัตรเติมเงินโทรศัพท์มือถือ หรือ

บัตรเติมเงินรฟไฟฟ้า ก็ถือเป็นอีกหนึ่งรูปแบบของการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งใครจะเลือกใช้แบบไหนนั้นก็แล้วแต่ความสะดวกและความพึงพอใจในแต่ละบุคคล

ประเภทของอีแบงก์กิ้ง แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. ให้บริการผ่านอินเทอร์เน็ต
2. ให้บริการผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่น

ซอฟต์แวร์อีแบงก์กิ้ง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. สำหรับธนาคาร
 - 1.1 ซอฟต์แวร์มาโครแบงก์โฟร์(Macro bank 4)
 - 1.2 ซอฟต์แวร์นิวตัน (Newton)
 - 1.3 ซอฟต์แวร์ซีอาร์ทู (CR2)
2. สำหรับลูกค้าธนาคาร
 - 2.1 ซอฟต์แวร์จัดการด้านการเงิน (Money Organizer Deluxe)
 - 2.2 ซอฟต์แวร์การเงินส่วนบุคคล (Ace Money)
 - 2.3 ซอฟต์แวร์การตรวจงบประมาณ (Check2Check Budget)

รูปแบบการใช้ E-Banking ในปัจจุบัน

1. Internet Banking
2. Payment Gateway or Bill payment
3. Mobile Banking

การบริการ

1. สอบถามยอดคงเหลือในบัญชี (Account Balance Inquiry)
2. สอบถามรายการเคลื่อนไหวในบัญชี (Account Statement Inquiry)
3. โอนเงินระหว่างบัญชีตนเองหรือไปยังบุคคลอื่นทั้งในและต่างประเทศ (Inter-

Account Funds Transfer to Owner or Other Account)

4. สอบถามสถานะเช็ค (Cheque Status Inquiry)
5. สอบถามการอายัดเช็ค (Stop-Payment Cheque Inquiry)
6. อายัดเช็ค (Stop- Payment of Cheque)
7. การโอนเงินเพื่อชำระเป็นค่าเงินกู้ธนาคาร
8. บริการสินเชื่อบุคคล

ลักษณะบริการของ E-Banking ลูกค้าสามารถชำระค่าบริการต่างๆ ได้ทุกวัน ตลอด 24 ชม. โดยไม่ต้องเดินทาง เช่น ค่าโทรศัพท์มือถือ ค่าเพจเจอร์ ค่าบัตรเครดิต ค่าใช้บริการอินเทอร์เน็ต

การผ่อนชำระค่าบ้าน ค่าบริการเคเบิลทีวี ค่าเช่าซื้อรถยนต์ และค่าเล่าเรียนของมหาวิทยาลัยต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ บางธนาคารยังอำนวยความสะดวกให้โดยการมีระบบตั้งเวลาชำระเงินอัตโนมัติที่ลูกค้าสามารถตั้งเวลาชำระเงินไว้ล่วงหน้าเพื่อตัดบัญชีให้ตรงกับวันที่ครบกำหนดชำระเงิน

ลักษณะบริการจะมีความคล้ายคลึงกับอินเทอร์เน็ต แบงกิ้ง เพียงแต่โมบายแบงกิ้งจะเน้นกลุ่มลูกค้าที่ใช้โทรศัพท์มือถือเป็นหลัก ซึ่งมีอัตราการเติบโตที่รวดเร็วมากในทุกๆ ปี อีกทั้งในปัจจุบัน โทรศัพท์มือถือรุ่นใหม่ๆ ยังสนับสนุน WAP (Wireless Access Protocol) ด้วยแล้ว ยิ่งทำให้เพิ่มโอกาสในการขยายตัวของผู้ใช้บริการ โมบาย แบงกิ้ง มากขึ้น

ข้อดีของบริการ E-banking ข้อดีของการบริการในระบบนี้คือ สะดวก ใช้บริการต่างๆ ได้ตลอดเวลา ทุกที่ขอเพียงมีอินเทอร์เน็ตก็สามารถเข้าใช้บริการได้ ไม่มีเวลาเปิด - ปิด รวดเร็ว สามารถโอนเงิน หรือใช้บริการต่างๆ ได้ในเวลาเพียงไม่กี่นาที ซึ่งแตกต่างจากการไปใช้บริการที่ธนาคารเอง ประสิทธิภาพ การเข้าถึงข้อมูลสามารถทำได้อย่างปลอดภัยทำให้คุณมั่นใจได้ว่า ข้อมูลส่วนตัวจะไม่รั่วไหล และมีการให้บริการธุรกรรมการเงินที่มีความซับซ้อนเสมือนเป็นธนาคารเคลื่อนที่ การที่ทุกธนาคารหันมาปรับตัวใช้ E-Banking นั้นเป็นเรื่องดี เพราะการนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาเพิ่มประสิทธิภาพของธนาคารจะช่วยให้ผู้ใช้บริการได้รับความสะดวกสบาย สามารถทำได้ง่าย รวดเร็ว ไม่ต้องเสียเวลา อีกทั้งยังตอบรับกับรูปแบบชีวิตยุคใหม่ที่ทันสมัย ซึ่งกลยุทธ์ต่างๆ ที่แต่ละธนาคารพยายามคิดค้นต่างมีแนวทางเพื่อให้ผู้ใช้ชีวิตได้ง่ายขึ้น ที่มีทั้งความสะดวก ปลอดภัย สามารถใช้งานได้ทุกที่ตลอดเวลาตลอด 24 ชั่วโมง การที่ธนาคารนำเอาระบบออนไลน์มาใช้จะส่งผลดีต่อผู้ใช้บริการ เนื่องจากตอบสนองกับการดำเนินชีวิตในปัจจุบันที่ต้องการความสะดวก สบายและรวดเร็ว ได้เป็นอย่างดี บริการธนาคารทางอินเทอร์เน็ต นอกจากจะช่วยประหยัดเวลา ไม่ต้องเสียเวลาเดินทาง และไปยืนรอเพื่อรับบริการแล้ว ยังช่วยประหยัดเงิน

สรุป การใช้บริการทางการเงินผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือ E-Banking ในประเทศไทยเติบโตอย่างต่อเนื่อง ตัวเลขผู้ใช้บริการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว E-Banking ได้ขยายไปยังตลาดภูมิภาคด้วย ปัจจัยที่ทำให้ลูกค้า E - Banking เติบโตอย่างต่อเนื่อง เป็นเพราะแต่ละธนาคารได้พัฒนาบริการให้ตรงกับ Life Style ของลูกค้ามากขึ้น โดยเฉพาะลูกค้ากลุ่มคนรุ่นใหม่ สำหรับบริการ

หลักการตลาด 4P (Marketing Mix)

การวางแผนการตลาดโดยใช้ 4P กลยุทธ์ทางการตลาดนั้นมีอยู่มากมาย แต่ที่เป็นที่รู้จักและเป็นพื้นฐานที่สุดก็คือการใช้ 4P (Product , Price, Place, Promotion) ซึ่งหลักการใช้คือการวางแผนในแต่ละส่วนให้เข้ากัน และเป็นที่ต้องการของกลุ่ม เป้าหมายที่เราเลือกเอาไว้ให้มากที่สุด ในบางธุรกิจอาจจะไม่สามารถปรับเปลี่ยน ทั้ง 4P ได้ทั้งหมดในระยะสั้นก็ไม่เป็นไรเพราะเราสามารถ

ค่อยๆปรับกลยุทธ์จนได้ ส่วนผสมทางการตลาดที่เหมาะสมที่สุด (4Ps อาจจะเรียกว่า Marketing Mix) เราลองมา ดูกันทีละส่วน

ผลิตภัณฑ์ (Product) คือสินค้าหรือบริการที่เราจะเสนอให้กับลูกค้า แนวทางการกำหนดตัว Product ให้เหมาะสมก็ต้องดูว่ากลุ่มเป้าหมายต้องการอะไร เช่น ต้องการน้ำผลไม้ที่ สะอาด สด ในบรรจุภัณฑ์ที่เอื้อสะดวก โดยไม่สนรสชาติ เราก็ต้องทำตามที่ลูกค้าต้องการ ไม่ใช่เราชอบหวานก็จะพยายามใส่น้ำตาลเข้าไป แต่โดยทั่วไปแนวทางที่จะทำสินค้าให้ขายได้มีอยู่สองอย่างคือ

1. สินค้าที่มีความแตกต่าง โดยการสร้างความแตกต่างนั้น จะต้องเป็นสิ่งที่ลูกค้าสามารถสัมผัสได้จริงว่าต่างกันและลูกค้าตระหนักและชอบในแนวทางนี้ เช่น คุณสมบัติพิเศษ รูปลักษณ์การใช้งาน ความปลอดภัย ความคงทนโดยกลุ่มลูกค้าที่เราจะจับก็จะเป็นลูกค้าที่ไม่มีการแข่งขันมาก (Niche Market)

2. สินค้าที่มีราคาต่ำนั้นคือการยอมลดคุณภาพในบางด้านที่ไม่สำคัญลงไป เช่น สินค้าที่ผลิตจากจีน จะมีคุณภาพไม่ดี นักพอใช้งานได้ แต่ถูกมากๆหรือ สินค้าที่เลียนแบบแบรนด์ดังๆ ในซูเปอร์มาร์เก็ตต่างๆ จริงๆแล้วสำหรับนักธุรกิจมือใหม่ควรเลือกในแนวทาง สร้างความแตกต่างมากกว่า การเป็นสินค้าราคาถูก เพราะหากเป็นด้านการผลิตแล้วรายใหญ่ จะมีต้นทุนการผลิตที่ถูกกว่ารายย่อย แต่หากเป็นด้านบริการ เราอาจจะเริ่มต้นที่ราคาถูกก่อน แล้วค่อยๆ หาดตลาดที่รายใหญ่ไม่สนใจ

ราคา (Price) คือราคาเป็นสิ่งที่ค่อนข้างสำคัญในการตลาด แต่ไม่ใช่ว่า คิดอะไรไม่ออกก็ลดราคาอย่างเดียวเพราะการลดราคาสินค้า อาจจะไม่ช่วยให้การขายดีขึ้นได้ หากปัญหาอื่นๆ ยังไม่ได้รับการแก้ไข การตั้งราคาในที่นี้จะเป็นการตั้งราคาให้เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ และกลุ่มเป้าหมายของเรา เช่น หากเราขายน้ำผลไม้ที่จืดจืด ราคาอาจจะต้องถูกหน่อย แต่หากขายที่สยาม หากตั้ง ราคาถูกไป เช่น 10 บาท กลุ่มที่เป็นเป้าหมายอยากให้อาจจะไม่ซื้อ แต่คนที่ซื้ออาจจะเป็นคนอีกกลุ่มซึ่งมีน้อยกว่า และไม่คุ้ม ที่จะขายแบบนี้ในสยาม ยิ่งไปกว่านั้นหากราคา และรูปลักษณ์สินค้าไม่เข้ากันลูกค้าก็จะเกิดความข้องใจและอาจจะกังวลที่จะซื้อ เพราะราคาเป็นตัวบ่งบอกภาพลักษณ์ของสินค้าที่สำคัญที่สุด อย่างไรก็ตาม ในด้านการทำธุรกิจขนาดย่อมแล้ว ราคาที่เราต้องการ อาจไม่ได้คิดอะไรลึกซึ้งขนาดนั้น แต่จะมองกันในเรื่องของตัวเลข ซึ่งจะมีวิธีกำหนดราคาง่ายต่างๆ ดังนี้

1. กำหนดราคาตามลูกค้า คือการกำหนดราคาตามที่เราคิดว่า ลูกค้าจะเต็มใจจ่าย ซึ่งอาจจะได้มาจากการทำสำรวจ หรือแบบสอบถาม

2. กำหนดราคาตามตลาด คือการกำหนดราคาตามคู่แข่งในตลาด ซึ่งอาจจะต่ำมากจนเราจะมีกำไรน้อย ดังนั้น หากเราคิดที่จะกำหนดราคาตามตลาด เราจะต้องมานั่งคิดคำนวณย้อนกลับว่า ต้นทุนสินค้าควร เป็นเท่าไรเพื่อจะได้กำไร ตามที่ตั้งเป้า แล้วมาหาทางลดต้นทุนลง

3. กำหนดราคาตามต้นทุน+กำไร วิธีนี้เป็นการคำนวณว่าต้นทุนของเราอยู่ที่เท่าใด แล้วบวกค่าขนส่ง ค่าแรงของเรา บวกกำไร จึงได้มาซึ่งราคาแต่หากราคาที่ได้มาสูงมาก เราอาจจำเป็นต้องมีการทำประชาสัมพันธ์ หรือปรับภาพลักษณ์ ให้เข้ากับราคานั้น

สถานที่ขาย (Place) คือวิธีการนำสินค้าไปสู่่มือของลูกค้า หากเป็นสินค้าที่จะขายไปหลายๆแห่ง วิธีการขายหรือการกระจายสินค้าจะมีความสำคัญมาก หลักของการเลือกวิธีกระจายสินค้านั้นไม่ใช่ขายให้มากสถานที่ที่สุดจะดีเสมอ เพราะมันขึ้นอยู่กับว่าสินค้าของท่านคืออะไร และกลุ่มเป้าหมายท่านคือใคร เช่น ของใช้ในระดับบน ควรจะจำกัดการขายไม่ให้มีมากเกินไป เพราะอาจจะทำให้เสียภาพลักษณ์ได้สิ่งที่เราควรคำนึงอีกอย่างของวิธีการกระจายสินค้า คือต้นทุนการกระจายสินค้า เช่นการขายสินค้าใน 7-eleven อาจจะกระจายได้ทั่วถึง แต่อาจจะมียุทธศาสตร์ที่สูงกว่า หากจะกล่าวถึงธุรกิจที่เป็นการขายหน้าร้าน Place ในที่นี้ก็คือ ท่าเรือ ซึ่งก็ควรเลือกที่ให้เหมาะสมกับสินค้าของเราเช่นกัน อย่างมาบุญครองกับสยามเซ็นเตอร์ จะมีกลุ่มคนเดินที่ต่างออกไปและลักษณะสินค้าและราคาก็ไม่เหมือนกันด้วยทั้งๆ ที่ตั้งอยู่ใกล้กัน ท่านควรขายที่ใดก็ต้องพิจารณาตามลักษณะสินค้า

สิทธิประโยชน์ทางการตลาด (Promotion) คือการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อบอกลูกค้าถึงลักษณะสินค้าของเรา เช่น โฆษณาในสื่อต่างๆ หรือการทำกิจกรรม ที่ทำให้คนมาซื้อสินค้าของเรา เช่น การทำการลดราคาประจำปี หากจะพูดในแง่ของธุรกิจขนาดย่อม การโฆษณาอาจจะเป็นสิ่งที่เกินความจำเป็นเพราะจะต้องใช้เงิน จะมากหรือน้อยก็ขึ้นกับช่องทางที่เราจะใช้ที่จะดีและอาจจะฟรีคือ สื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งมีผู้ใช้เพิ่มจำนวนขึ้นมากในแต่ละปี สื่ออื่นๆ ที่ถูกๆ ก็จะเป็นพวก ใบปลิว ไปสเตอร์ หากเป็นสื่อท้องถิ่นก็จะมีรถแห่ วิทยุท้องถิ่น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น วิธีในการเลือกสื่อ นอกจากจะดูเรื่องค่าใช้จ่าย แล้วควรดูเรื่องการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายด้วย เช่น หากจะโฆษณาให้กลุ่มผู้ใหญ่ โดยเลือกสื่ออินเทอร์เน็ต (เพราะฟรี) ก็อาจจะเลือก เว็บไซต์ที่ผู้ใหญ่เล่น ไม่ใช่เว็บที่วัยรุ่นเข้ามาคุยกัน เป็นต้น

โดยสรุปหลักการตลาด 4 P เป็นส่วนช่วยในการตัดสินใจในการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์แต่ละประเภท ซึ่งอาจจะเป็นการลด แลก แจก แถม ซึ่งในการวิจัยในครั้งนี้เป็นการนำเอาเทคโนโลยีแบบใหม่มาใช้เพื่อดึงดูดให้นักเรียนมาสนใจออมเงินฝากจากเหรียญที่เคยหยอดกระปุกที่บ้านมาออมแบบบัตรเติมเงินฝากแทนและได้ดอกเบี้ยเช่นเดียวกับการฝากเงินทั่วไป เพียงแต่ใช้เทคโนโลยีด้านเครื่องเอทีเอ็มจำลอง (ATM Simulator) มาเป็นสิ่งล่อให้นักเรียนต้องการฝากเงินออมกับรูปแบบใหม่

หลักการพัฒนารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีวิชาการเพื่อส่งเสริมการออมของนักเรียน มัธยมศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีวิชาการเพื่อส่งเสริมการออมของนักเรียนมัธยมศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) ซึ่งเป็นเทคนิคการวิจัยที่ได้รับการยอมรับและเป็นที่ยอมรับแพร่หลาย ไม่ว่าจะเป็นด้านธุรกิจ การเมือง เศรษฐกิจ และการศึกษา สำหรับทางเทคโนโลยีการศึกษาได้มีการนำมาใช้อย่างกว้างขวาง เช่น การวิจัยเกี่ยวกับแนวโน้มของเทคโนโลยีการศึกษา อีก 5 ปี ทิศทางการวิจัยเทคโนโลยีการศึกษาในอนาคต แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนแบบ e – Learning ของประเทศไทย เป็นต้น ซึ่งเทคนิคเดลฟายเป็นวิธีการวินิจฉัยหรือตัดสินใจปัญหาต่างๆ อย่างเป็นระบบ โดยไม่มีการเผชิญหน้ากันโดยตรงของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เช่นเดียวกับกระบวนการระดมสมอง (Brain Storming) ทำให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนสามารถแสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างเต็มที่และอิสระ โดยไม่ต้องคำนึงถึงความคิดเห็นของผู้อื่น นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญยังมีโอกาสกลั่นกรองความคิดเห็นของตนเองอย่างรอบคอบทำให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือและนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจในด้านต่างๆ ได้

เทคนิคเดลฟาย เป็นกระบวนการหรือเครื่องมือที่ใช้ในการตัดสินใจหรือลงข้อสรุปในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างเป็นระบบที่ปราศจากการเผชิญหน้าโดยตรงของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยรวบรวมและสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยมีนักวิชาการที่กล่าวถึงเทคนิคเดลฟายดังนี้

เจนเซน (Jensen, 1996 : 857 อ้างถึงใน คณะอง ปาณิกทรากร, 2546) ได้ให้คำนิยามของเทคนิคเดลฟายว่าเป็นโครงการจัดทำรายละเอียดรอบคอบในการที่จะสอบถามบุคคลด้วยแบบสอบถามในเรื่องต่างๆ เพื่อจะได้ให้ข้อมูลและความคิดเห็นกลับมา โดยมุ่งที่จะรวบรวมการพิจารณาการตัดสินใจและสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในเรื่องที่เกี่ยวกับความเป็นไปได้ในอนาคต

จอห์นสัน (Johnson, 1993 : 982 อ้างถึงใน สุขใจ น้ำผุด, 2546) ได้ให้ความหมายของเทคนิคเดลฟายว่า เป็นเทคนิคของการรวบรวมการพิจารณาการตัดสินใจที่มุ่งเพื่อเอาชนะจุดอ่อนของการตัดสินใจแต่เดิมที่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับความเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะหรือความคิดเห็นของกลุ่มหรือมติของที่ประชุม

ลักษณะของเทคนิคเดลฟาย

1. เทคนิคเดลฟายเป็นเทคนิคที่มุ่งแสวงหาข้อมูลจากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ด้วยการตอบแบบสอบถาม ดังนั้นผู้เชี่ยวชาญจึงจำเป็นต้องตอบแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้นในแต่ละขั้นตอนการตอบหรือการตัดสินใจของผู้เชี่ยวชาญจะมีความ ถูกต้อง และความตรงสูง เมื่อผู้เชี่ยวชาญนั้นเป็นผู้ที่มีความรู้ และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่ศึกษา

2. เป็นเทคนิคที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนที่ร่วมในการวิจัยจะไม่ทราบว่าใครเป็นใครบ้าง ที่มีส่วนออกความเห็นและไม่ทราบว่าแต่ละคนมีความคิดเห็นในแต่ละข้ออย่างไร ซึ่งนับว่าเป็นการขจัดอิทธิพลของกลุ่มที่ส่งผลต่อความคิดเห็นของตน

3. เทคนิคเดลฟายนี้ได้ข้อมูลมาจากแบบสอบถาม หรือ รูปแบบอย่างอื่นที่ไม่ต้องให้ผู้เชี่ยวชาญมาพบกัน โดยผู้เชี่ยวชาญจะต้องตอบแบบสอบถามครบทุกขั้นตอนเพื่อให้ได้ความเห็นที่ถูกต้อง เชื่อถือได้จึงต้องมีการใช้แบบสอบถามหลายๆ รอบ ซึ่งโดยทั่วไปแบบสอบถามในรอบที่ 1 มักเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดและในรอบต่อไป จะเป็นแบบสอบถามปลายปิด แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

4. เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนได้ตอบแบบสอบถามโดยกลั่นกรองอย่างละเอียด รอบคอบ และให้คำตอบได้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันยิ่งขึ้น ผู้ทำวิจัยจะแสดงความคิดเห็นที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นสอดคล้องกันในคำตอบแต่ละข้อของแบบสอบถามที่ตอบลงไปในครั้งก่อนแสดงในรูปสถิติ คือ ค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ แล้วส่งกลับให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนพิจารณาว่าจะคงคำตอบเดิมหรือเปลี่ยนแปลงใหม่

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์จะเป็นสถิติเบื้องต้นคือ การวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง ได้แก่ ฐานนิยม (Mode) มัธยฐาน (Median) ค่าเฉลี่ย (Mean) และการวัดการกระจายของข้อมูล คือ ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range)

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยของเทคนิคเดลฟาย มีขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดปัญหาที่จะศึกษาปัญหาที่จะวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟายควรเป็นปัญหาที่ยังไม่มี คำตอบที่ถูกต้องแน่นอนและสามารถวิจัยปัญหาได้จากการให้ผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้นๆ เป็นผู้ตัดสินใจ ประเด็นปัญหาควรจะนำไปสู่การวางแผนนโยบายหรือการคาดการณ์ในอนาคต

2. การเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญมากเนื่องจากคุณลักษณะ เฉพาะของการวิจัยแบบเทคนิคเดลฟาย คือ การอาศัยข้อคิดเห็นจากการตอบของผู้เชี่ยวชาญผลการวิจัยจะน่าเชื่อถือหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่ากลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เลือกสมรานั้น สามารถให้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้เพียงใด ดังนั้น สิ่งที่ผู้วิจัยจะต้องคำนึงถึงในการเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ความสามารถของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ความร่วมมือของผู้เชี่ยวชาญจำนวนผู้เชี่ยวชาญและวิธีการเลือกสรรผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น

3. การทำแบบสอบถามในกระบวนการวิจัยโดยใช้เทคนิคเดลฟายนี้จะให้ผู้เชี่ยวชาญตอบแบบสอบถามจำนวน 3 รอบ ดังนี้

3.1 การสร้างแบบสอบถามรอบที่ 1 การทำแบบสอบถามฉบับแรก โดยทั่วไปแบบสอบถามฉบับแรกเป็นแบบสอบถามปลายเปิดและเป็นการถามแบบกว้างๆ ให้ครอบคลุมประเด็นปัญหาที่จะวิจัยนั้น เพื่อระดมความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยทางไปรษณีย์ที่สอดคล้อง

ซึ่งจำหน้าและปิดดวงตราไปรษณีย์ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เชี่ยวชาญ กำหนดเวลาในการส่งคำตอบนี้คืนภายใน 2 สัปดาห์ ถ้าผู้เชี่ยวชาญคนใดไม่ส่งคืนควรทวงถาม สำหรับการวิเคราะห์คำตอบแบบสอบถามรอบแรก ผู้วิจัยจะต้องรวบรวมความคิดเห็นและวิเคราะห์โดยละเอียดและนำมาสังเคราะห์เป็นประเด็น โดยตัดข้อมูลที่ซ้ำซ้อนออกเพื่อนำไปสร้างแบบสอบถามในรอบต่อไป

3.2 การสร้างแบบสอบถามรอบที่ 2 โดยการนำคำตอบที่วิเคราะห์ได้จากรอบแรกมา สร้างเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) อาจใช้ 5 ระดับเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนให้น้ำหนักความสำคัญของแต่ละข้อ รวมทั้งเหตุผลที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยของแต่ละข้อลงในช่องว่างที่เว้นไว้ตอนท้ายประโยค หรือควรการแก้ไขสำนวนผู้เชี่ยวชาญสามารถให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมได้ แล้วส่งแบบสอบถามในรอบนี้ให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมและอำนวยความสะดวกในการส่งคืนทางไปรษณีย์เช่นเดียวกับรอบแรกและสำหรับการวิเคราะห์คำตอบจากแบบสอบถามรอบที่ 2 โดยการนำคำตอบแต่ละข้อมาหาค่ามัธยฐาน (Median) ฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range)

3.3 การวิเคราะห์แบบสอบถามรอบที่ 3 นำคำตอบแต่ละข้อจากการวิเคราะห์รอบที่ 2 โดยพิจารณาจากค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ กล่าวคือ ถ้าค่าพิสัยระหว่างควอไทล์แคบ แสดงว่า คำตอบที่วิเคราะห์ได้นั้นมีความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่สอดคล้องกัน ซึ่งถ้าผู้วิจัยได้ข้อมูลเพียงพอก็อาจสรุปผลการวิจัยได้รอบนี้เลย แต่ถ้าค่าพิสัยระหว่างควอไทล์กว้าง (มีค่ามาก) แสดงว่า คำตอบที่วิเคราะห์ได้นั้นมีความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญไม่สอดคล้องกัน (ต่างกัน) ก็อาจสร้างแบบสอบถามใหม่เป็นแบบสอบถามรอบที่ 3 โดยมีข้อความเดียวกันกับแบบสอบถามรอบที่ 2 แต่เพิ่มตำแหน่งของค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์และเครื่องหมายแสดงตำแหน่งที่ผู้เชี่ยวชาญท่านนั้น ๆ ได้ตอบในแบบสอบถามรอบที่ 2 ลงไป แล้วส่งกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญท่านนั้นได้ยืนยันคำตอบเดิม

โดยสรุปว่าเทคนิคเดลฟาย เป็นเทคนิคการวิจัยที่ใช้กระบวนการกลุ่มในการหาคำตอบหรือการตัดสินใจลงข้อสรุป ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างเป็นระบบที่ปราศจากการเผชิญหน้าโดยตรงของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญซึ่งหัวใจสำคัญของเทคนิคเดลฟาย คือ แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย จะต้องมีความชัดเจน ง่ายแก่การอ่านและผู้ตอบเข้าใจตรงกันในคำถาม และที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ ผู้วิจัยเองต้องวางแผนอย่างรอบคอบในการวิจัยโดยใช้เทคนิคเดลฟาย เพราะเทคนิคเดลฟายมีทั้งข้อดีและข้อเสีย และตัวแปรสอดแทรก (Intervening Variable) ที่ทำให้การวิจัยไม่สำเร็จได้

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้เทคนิคเดลฟายโดยเสนอรูปแบบให้ผู้เชี่ยวชาญตัดสินใจเพียง 2 รอบเท่านั้นเนื่องจากในรอบแรกผู้วิจัยได้ใช้วิธีเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับการจัดการ

เทคโนโลยีธนาคารจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนแล้วสร้างเป็นรูปแบบเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตัดสินใจต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีธนาคาร เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการออมนักเรียนมัธยมศึกษา โดยศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของเด็กไทย ในปัจจุบันต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ภายใต้ภาวะบริโภค นิยมและทุนนิยมที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญและคุณค่ากับตัวเงินเป็นปัจจัยหลักการออม พฤติกรรมการออมตลอดจนเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการออมของระบบธนาคาร และทัศนคติเกี่ยวกับการเงินของเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ ยังได้รับอิทธิพลจากการได้เห็นวิธีการบริหารการเงินของพ่อแม่ จึงนับว่าเป็นเรื่องที่น่าเสียดายที่พ่อแม่ผู้ปกครองบางคนปล่อยปละละเลยหรือไม่สนใจว่า การบริหารการเงินเป็นส่วนสำคัญในการศึกษาของเด็ก ทั้ง ๆ ที่ผู้ปกครองมีหน้าที่อย่างยิ่ง นอกจากนี้พ่อแม่หรือบุคคลอื่น ๆ ในสังคม เช่นครู เพื่อน ตลอดจนสื่อ และสถาบันการเงินต่าง ๆ ย่อมมีอิทธิพลต่อเยาวชนในการถ่ายทอดพฤติกรรมการเก็บออมเงินไว้ใช้เพื่ออนาคต ด้วยเหตุผลและความจำเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะทำการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีธนาคารเพื่อส่งเสริมการออมของนักเรียนมัธยมศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นการสนับสนุนให้เยาวชนมีช่องทางการออมที่เหมาะสมกับพฤติกรรมในลักษณะจำนวนเงินอมน้อยๆ ต่อรายการ และสถาบันการเงินมีช่องทางในการระดมเงินออมเพิ่มมากขึ้นในอนาคตต่อไป ซึ่งสามารถสรุปกรอบแนวคิดได้ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการออมของนักเรียน ภายใต้การศึกษาริบทนักเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดพื้นที่เขตการศึกษาเพชรบุรี เขต 1 จากโรงเรียนมัธยมศึกษา 16 แห่ง โดยนำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการออม ประกอบด้วยแรงจูงใจ ค่านิยม ความเชื่อ และการลอกเลียนแบบผนวกกับทฤษฎีการเรียนรู้พฤติกรรมนิยม ของพาฟลอฟ สกินเนอร์ และกัทธรีร์ มารองรับเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่เป็นเงื่อนไข และมีการตอบสนองเกิดเป็นพฤติกรรมการออมในเชิงบวกเพิ่มมากขึ้น

2. แนวคิดการจัดการเทคโนโลยีธนาคาร เกิดจากการนำระบบการวัดของสถาบันการเงินที่ปัจจุบันธนาคารทุกแห่ง เน้นส่งเสริมการใช้บัตรเพื่อการชำระเงินสำหรับซื้อขายสินค้าและบริการให้สามารถใช้ประโยชน์เพิ่มเติมในรูปแบบของการออมที่ไม่มีข้อจำกัดของจำนวนเงินขั้นต่ำ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมัธยมศึกษาเกิดพฤติกรรมการออมมากขึ้น

3. แนวคิดบูรณาการรูปแบบการจัดการเทคโนโลยีธนาคาร โดยน้อมนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หลักการออมทรัพย์ หลักการจัดการตลาด 4Ps

ตลอดจนแนวคิดในด้านการจัดการเทคโนโลยี E-banking และการจัดการบัตรเติมเงินฝาก PP-Save เพื่อนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการเทคโนโลยีธนาคารเพื่อส่งเสริมการออมของนักเรียนมัธยมศึกษา

4. ผู้เกี่ยวข้องด้านการรูปแบบการจัดการเทคโนโลยีธนาคารเพื่อส่งเสริมการออมของนักเรียนมัธยมศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

4.1 ผู้เกี่ยวข้องของธนาคาร ประกอบด้วย ผู้จัดการธนาคารสาขา และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีธนาคาร

4.2 ผู้เกี่ยวข้องของโรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน นักเรียน ครู ผู้ปกครอง และเพื่อนนักเรียน

5. ผลที่ได้และผลลัพธ์ จากรูปแบบการจัดการเทคโนโลยีธนาคารเพื่อส่งเสริมการออมของนักเรียนมัธยมศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยสร้างจิตสำนึกให้มึพฤติกรรม การออมเพิ่มขึ้น ความพอเพียง ความมีเหตุมีผล รู้จักคุณค่าของการออม ความรู้ในด้านการออม เกิดความพึงพอใจในการออม เกิดการประหยัดคอดอม ซึ่งขยายความได้ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานหลักหลักปรัชญานี้กับคนทุกระดับ ไม่ใช่ให้กับชนวนอย่างเดียว ในภาคประชาสังคม ตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับครอบครัว ไปจนถึงระดับชุมชน ต้องรู้จักความพอดี พอเพียง ความมีเหตุ มีผล ระบบภูมิคุ้มกันทั้งปวงต้องโยงกับคุณธรรม และถือเป็นหลักหลักปรัชญาหลัก ถ้าจะเอาปรัชญา ไปปฏิบัติก็ต้องขบคิดให้เหมาะสมกับอาชีพของแต่ละคน อย่างในภาครัฐหรือภาคราชการ ก็ใช้ชีวิต ทำงานให้พอดี มีบ้านแต่พอดี ดำรงฐานะให้เหมาะสม ขยันทำ และทำให้มาก ยังแปลลึกลงไปอีกว่า หมายถึง ถ้าขยัน ยิ่งทำยิ่งพึ่งตนเอง โดยไม่พึ่งคนอื่นมากเกินไป ขณะเดียวกัน ถ้าไม่พึ่งเพื่อ ก็ลด ปัญหาการคอร์รัปชันมาก

ขณะที่ในภาคธุรกิจเอกชนนั้น ยังผลักดันในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกันน้อย เนื่องจากมองว่าเป็นแนวคิดที่อยู่คนละด้านกับการทำธุรกิจที่มุ่งการสร้างกำไร ซึ่งจริงๆ แล้วสามารถปรับใช้ เข้าหากันได้ และจะก่อให้เกิดความยั่งยืนมากกว่า สังคมไทยพึ่งตลาด ปัจจัยการผลิต เทคโนโลยี สมองของคนต่างชาติมากเกินไป พึ่งเงินทุนจากต่างประเทศ สังคมไทยอยู่ได้เพราะยืมจมูกคนอื่น หายใจ ยืมเขาทั่วโลก ทั่วโลกเรียกสิ่งที่ทำกันวันนี้ว่า Trade Economy คือขายทุกอย่าง ซึ่งแตกต่าง จากเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ได้หมายความว่า เศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้ค้าขาย แต่ให้ทำอย่างพออยู่พอ กินก่อนที่จะขาย คือการสร้างพื้นฐานของตัวเองให้แน่นซึ่งจะช่วยให้ทำการค้าหรือแข่งกับใครใน โลกก็ได้ ค้าขายไม่ดีก็ไม่ต้องกลัว ธุรกิจไม่ดีก็ไม่ต้องปลดคนงาน การพึ่งพาตนเองแบบนี้มันเอื้อกันหมด

เศรษฐกิจพอเพียงไม่เคยชี้ว่า การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ เป็นสิ่งไม่ดี ใครพูดแบบนั้น แสดงว่าเข้าใจหลักการไปคนละทาง เศรษฐกิจพอเพียง คือการสร้าง ความเชื่อมต่อระหว่างแนวทางการพัฒนาต่างๆ อย่างสอดคล้องและสมดุลกัน เศรษฐกิจพอเพียงจะ เป็นเหมือนห่วงคล้อง ทั้งเรื่องของการแก้ไขปัญหาความยากจน หรือเรื่องอื่นๆ เข้าด้วยกัน การจัดทำ แผนต่างๆ ที่มีเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นพื้นฐาน ต้องระลึกอยู่เสมอว่าในแต่ละภูมิภาค แต่ละ ท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน ไม่มีแผนที่เหมาะสมกับทุกที่ ภายใต้อความหวังดีของส่วนร่วม

3 ห่วง 2 เงื่อนไข

เพื่อให้เกิดความเข้าใจโดยง่ายจะอธิบายถึงหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีคำนิยามว่าความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 ห่วง และ 2 เงื่อนไข อันเป็นหลักยึดสำคัญเป็นแนวของผู้ปฏิบัติตามเศรษฐกิจ

พอเพียง 3 ห่วงประกอบด้วยดังนี้

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

ส่วน 2 เงื่อนไข คือการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานประกอบไปด้วย

- เงื่อนไขความรู้ หมายถึง ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นตอนปฏิบัติ

- เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

สรุปตอนท้ายว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็น พระราชดำรัสที่พระราชทานให้ประชาชนดำเนินตามวิถีแห่งการดำรงชีพที่สมบูรณ์ สานติสุข โดยมีธรรมะเป็นเครื่องกำกับ และใจตนเป็นที่สำคัญ ซึ่งที่พระองค์ทรงรับสั่งมานั้น แท้ที่จริง คือ วิถีชีวิตไทยนั่นเอง วิถีชีวิตไทยที่ยึดเส้นทางสายกลางของความพอดี เป็นการเสริมพลังให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาไปได้อย่างมั่นคงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ จากแนวคิดในการวิจัยดังกล่าวข้างต้น สามารถนำรูปแบบกระบวนการจัดการเทคโนโลยีธนาคารเพื่อส่งเสริมการออมของนักเรียนมัธยมศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปสู่รูปแบบบัตรเติมเงินฝาก หรือกระปุกออมสินอิเล็กทรอนิกส์ โดยผ่านเครื่องเอทีเอ็มจำลอง (ATM Simulator) เพื่อนำไปสู่การยอมรับนวัตกรรมของนักเรียน หรือผู้ที่สนใจทั่วไปได้

ภาพที่ 2.4 แบบจำลองกรอบแนวคิดการวิจัย

